

צולאָג. — אַריגינאַל-טעקסט פֿון, זייכטויג און צווייטע

אינסטיטוט פֿאַר ייִדישער פֿראַלעטאָרישער קולטור פֿאַ דער אַלוקראַינישער וויסנשאַפֿטלעכער אַקאַדעמיע
טעקציע פֿאַר דיטעראַטור און קריטיק

טעקסט-ביבליאָטעק
פֿאַר דער הויכשול

לייכטזין

אונד

פּרעממעלייא

די האַמעדיעס

פֿון דער בערלינער אופהלערונג

איין

אונטער דער רעדאַקציע און מיט אַ דיטעראַטור-
היסטאָרישן אַרניפֿיר פֿון מ. עריק

פאמיליען גמהעלדע

אין דרייא אויפציגן

סאן

וואלפסזאהן

מעלוכע-פארלאג פאר די נאציאָנאַלע
מינדערהייטן אין אוסראַ

קיעוו 1933 כארקאוו

פארערינערונג.

גענוערטיגער פֿערוואַן איינס לוסטשפּילס, וועלכעס מעהררע פּאָלען ווערן, ווען
דיור דען בימאלד פֿערינמטיגער לעוער ערהעלט, אונד וועלכר צור בלוסטיגונג אָן
אונזר פֿוריס פעסטע, אָן דער שטעלע דער זאָנסט געוועהנליכן וינלאָן אונד צוועק
וידריגען האַרדעקיגאָן דיהנען זאָלל, ווירד האַפּטנליך סאָן קיינעם וואַרהעט
ליבענדען סאַנע געטאַדלט ווערן, דא אַיך ניכטס אַנדערס דאַמיט בעאַבזיכטיגען ווילל,
אַלס בלאָס דער נאַציאָן מיט לעבאַפּטן פאַרבען אָנשויליך פּאַרצושטעלן, וועלכע
אַיבלע פּאָלען דער שטרענגע פאַנאַטיסמוס אונד די הייכליאַ אונטער דעם דעק
פאַנטעזע דער רעליגיאָן איינסווייט, אונד דיאַ פאַלשע אָדר אונטער אַויפּקלעערונג
אונזר יעציגען באַדישן יוגענד געבט דער מעהררהאַפּטן ערציהונג דער קינד
אַנדער ווייטס הערפאַר ברענגן קענן. זאָללעס אַיין לעור אָדער אַינע לעורין דורך
דיס גמעלדע זיך געטראַפּטן טיילן, אונד דאַהער דען לעבליכן ענטשלוס פאַסטן זיך
צו בעסרן, זאָ העטטע אַיך מיינן צוועק עררייכט, וועלכר וואַר: דאָס מערגניגן מיט
דעם נוצן צו פֿעראַיינען.

פּינדט זיך אָבער דיור ערקלעהרונג אונגעאַכטעט דעננאָך יעמאַנד, דעם די הע-
רויסנאַבע דיוס שטיקט מיטפעללט, אונד דער דאַס אַנאַטעהמאַ דאָריבר שפּריכט, זאָ
דיהנע דיוס פּאָלגנד, באַקאַנט שרודן צור אַנטוואַרט:
דער קראַטצע זיך דעם עס יוקסט, וויר אַללע האַבן אַינע ריינע הויט.

וואַרש אָדר התקניח לפּי.

כימי הפורים, בעת אשר יקומו הנערים, ויצחקו לפנינו בנבלות פה וליצנות.
וזולת זה, חלומות והבלים הרבה, אשר למשמע אוזן דאכה נפש המשכיל המכין:
ואקוה כי איש חכם ונבון לא יבו מעשי אלה, כי אין חפצי בדברי אלה כי אם
לצייר סירת אומתנו כצבע המיוחדת לדבר ותואר לה והדר עומדת לנצח כלי
שינוי, נושאת חן כעיני אלקים ואדם, אשר עד הנה השחירו כשחור תוארה,
היכוח פצועה, נשאו את רידיה מעליה, שלושת הרועים האווילים ואוויל עמי
אותם לא ידעו ולא יתנו לב, על כי גם שארם אכלו ועצמותיהם פיצחו, שיחתו
תוארם, והשפילו ככודם, וירדו פלאים מדחי אל דחי. ותואר האחד משלושת
הרועים כתואר מלאך אלקים איש עולה מן הארץ עוטה מעיל וילבש אדרת
שיער למען כיחש, לא רגל על לשונו רעה ובקירבו ישים ארכו, אוון לא יבכו
ויגלים תחת אדרתו חנף ומרע, למען הסתירו מעיני כשר. והשני איש הכינים
איש מדון, אשר רוחו בקרבו מדיו, לאחר עזוב ה' את הארץ, ורבה העזובה
בקרבו לבו עד יכחיש כתורה ויאמר כי גם נביאיה לא מצאו חזון מה, ויעשה
אדם כדגי הים, כלי משגיה על פרטיותם, על כן יבחר לנפשו אכול ושתו כמה
שימצא מוכן לפניו, ואחרי אכלו יקום לצחק בכת אל נכר. והנגעים אלו חדשים
מקרוב באו, בקרב רבת בני עמינו, לא שיערום אכותינו. והשלישי איש תם
וישר סר מרע ירא את ה' ובתורתו יגה יומם ולילה, אבל דל השכל רך הלב
לא ידע בין ימינו לשמאלו, לבו צפון משכל הנהגת נפשו על פי מידות החמודות
והנהגת חניכיו ילידי ביתו, ולא עצבם מימיו, לאמור מדוע עשיתם ככה. על כן
בניו נשאר באיוולתם הקשורה להם מנעוריהם ויקו לעשות ענבים ויעשו
כאוסים. וחרפה שברה לבו ויאנש.

פערזאנען:

- ר' חנוך — איין רייכער הויפמאַטער.
- טעלצע — זיינע פרויא.
- יעטטכען — זיינע טאָכטער.
- מאַרקוס — זיין שוואַגער אונד ברודער דער טעלצע.
- ר' יוספכה — הויז רבי.
- שאַינדל — קעכין בייא ר' חנוך.
- אַיין פּריוועהר.
- פּרויא לעמגין — איינע קופלעריין.

דיאַ האַנדלונג געהט אין איינר גראַסן שטאַדט פֿאַר אין דער נערדליכן געגענע
פֿאַן דייטשלאַנד; אונד דיאַ גשיכטע פֿעללט אין דאַס לעצטע יאַרצעהנד דעס 18 טע
יאַהר הונדערטסט.

סיפור קורת השלושת האלו ראיתי להעלות על ספרי. והנה אם יבוא להסב
על השולחן הזה, כתוך הקרואים איש או אשה, אשר לבכם פונה היום לרעות
בגני הרעים ההמה, ללקוט אורות ודודאי ריח, וישיגו תמורתם פקועות השדה
ויפלוחם אל הניד אשר זדו עליהם, ומתוך דברי אלו יכירו וידעו כי מוות בסיר
ירשיבו ימינם אחר, או הגעתי לחפצי, וכאשר דימיתי כן היה שהתענג הקורא
בדברי עם קבלת התועלת מהם. ואם יצאו בני בליעל, לשלוח זמורה אל פיהם
לאמור מי שמך לראש המדברים הלקרנו אתה אומר בחרב לשונך, או אשיב
להם, מי האיש אשר ישכחו פרעושי החונף או זכוכי מות ההתפקרות, אשר
קיננו בין עורם לבשרם, יתן בעפר פיהו, ויקח חרש להתגרד בו. וכדברי אלו
יטיבו עם הַיִשָּׁר הולך, משחוק לרעי יהיו ושחוק לצדיקי תמים, אשר עורם
מטהרה מבשרם ככשר הילד.

ערשטער אויפצוג

(וואהנשטובע דעס ר' חנוך)

ערשטער אויפטריט.

ר' חנוך (זיצט אן איינס טישע, ווארויף אייביגע אויפגעלאנגע ספרים ליבען)

סעלצע (טר איינס שפיגעל שטעהנד הויבע אונד האלסטוך אינ אַרדנונג צו ברינגען).

ר'ח נוא וואַיטער - פּרעגט דער מקשן במאי קא מיסלגי וואורדאן קריגען איז זיך? רבי אליעזר סבר... (נאכרענקער) דאָהס פארשטאָיך ניט, דאָ מוז בלתי ספק ע ברעני זאָין - אמער מאכטער מהירשא עפפיו דרוף. (זיהט נאך) פשיטא, וואָהס חרוש? האָב איכס ניט גלאַיך גואָנט? אָבבערשט! שטילל! שטילל! מערר פּאַלסט דאָ ע המצאָה אין, בחיי ראשי מתוק מדבש! (פערנינגט) דאָהס וועהר זויא עפפיו מער פּאַין שמואלכה לעבן זאַלס! עס וועסט בוודאי טרעפּסן (רוסט) שמואלכה, שמואלכה? ט' נוהא, וואָהס שראַיטו זויא!

ר'ח וואָס איך שראַי? שמואלכה ווילליך האָבן. איך האָב עפפיו מער איז צו טרעפּסן. (רוסט) שמואלכה, שמואלכה!

ט' האָב איך וואונדרא האַס גמאָהנט, וואָהס מער נויטוענדיגע שמועה דאָ איז! דו קינד איז ניט דערהאָהס.

ר'ח וואָהס סאַיטש, 'ס איז ניט דר האָהס? ע נאַיע שמועה, איז עפפיו ראש חודש, שבת האַינט, דאָו מע מוז בטל גאַין?

ט' וואָהס דאָ דר מעהר איז, איך האָבט איהם זעלבסט דרלאָהבט. עס האָט מיך זויא זעהר גבעטן, ניכבר ביא אונד פּנחסל צו גאַין, 'ס איז זאָין גבורסטאָג, מאכט ער ע סעודה. דאָס קינד קומט נעביך זויא ניט דיא גאַנץ וואָך מפתח ביתי.

ר'ח האָט שוין ווידר רחמנות! וואָהס העלפט מערר אלס פּאַין רעין, אלס פּאַין חוכמה? מיט דאָין רחמנות סרדערבסטו מערר אללעס; זויא ע תכשיט פּאָן ע קינד, 'ס קען ען עילה גוול ווערן, אָבבער (אויסגעבראכט) דאָ איז מעשה שין טיה, דאָס קינד זאָל נישט לעהרנען. אָבבער איך שווער דיר ביא דיא אותיות הקדושים, 'ס פּאָן אנדערש ווערן, אָדדער פּאַין נאָהמען איז ניט ר' חנוך.

ט' זאָג מיר נאָר, וואָהס דוא מער ע מאן ביזט. וויא קענסטו דיר דרייבבר גלאַיך זויא מרגו זאָין? מוז דען דאָס קינד נעביך דען גאַנצן טאָג אַנגשאַפּאַנט זאָין? 'ס זעהט זויא וויא פּאַנער און זויא גריהן אויס, דאָו איך מיך זאָלליך אללס גוטסט האָבן בלב מצער בין ווען איכס אַנזעה. וואָרום זאָל דאָס קינד ניט אהן ע פּאַל ע נחת האָבן? מאַרקוס האָט זעלבסט מער איהם משתדל ביא מיר גווען.

ר'ח (אין היטצע) וואָהס גאַיט מיך מאַרקוס אָהן, וואָהס גאַיט מיך זאָין שתדלנות אָהן! איך וואַהס ברוך השם זעלבסט וואָהס איך צו טאָהן האָב. פשיטא וואָהס איז מאַרקוס קשה, ווען 'ס איהם נאָהן גאַיט, זאָללס אהן ע פּושעי ישראל ווערן; זאָללס אהן ע שוואַנג טראָהגען און אין ע רונדען הוטט גאַין ווי ער. וויא זויא דעהס ווערן פּאַינע שונאים ניט דר לעבן! האָט ער מיר ניט שוין דיא מאַהר אהן זויא זאָל ע גווען?

גרים המעלה הא'

חדר מדור התמידו לר' חנוך. ר' חנוך מיסיכ על שלחנו אשר עליו אחוזת ספרים נפתחים לפניו מונחים. טעלצע אשתו איילת אהבים ויעלת חן עומדת לפני ראי מוצק, להיטיב ראשה ולהיישיר הנטיפות והרעלות אשר תשים על שכמה והחרוזים על חלקת צווארה.

רב חנוך [מנענע ראשו, וכרעיו על קירכו כנוע עצי היער מפני הרוח התלמודי, אשר לבשה אותו] פריך המקשן במאי קא מפלגי, ר' אליעזר סבר... [יחשוב כנפשו] איני מבין זאת. בלתי ספק יש כאן טעות סופר. [יחפש כמהרש"א] פשיטא זה חידוש: האם לא העירותי זאת בפתח דברי. אבל החרישו, הסו הסו. עתה נופל ברעיוני המצאה. בחיי ראשי, מה מתוק מדבש. המצאה זאת היא לפני. בני שמואלכי שיחיה בוודאי יקלע כהבין שכלו אל ההשערה ולא יחטיא. [ויקרא] שמואלכי, שמואלכי.

טעלצע מה לך כי נזעקת כה?

רב חנוך ולמה לא אזעק, שמואלכי אנוכי רוצה. [ויקרא עוד] שמואלכי, שמואלכי. הנה שמתי לפניו פה דבר עיון, ותורה אבקש מפיהו כי חכם ונבון הוא.

טעלצע דימיתי אך דבר פלא קרה פה. הילד איננו בכית.

רב חנוך מה את אומרת? מהז איננו בכית? לא טובה השמועה הזאת אשר אנוכי שומע היום הזה. לא חודש היום ולא שבת היום, מדוע ילך כסל וכסילוז?

טעלצע ומה בכך, אנוכי שלחתיהו וילך, כי נשאל מאתי והפציר כי מאוד להרשות לו לילך אל בית קרובינו פנחסלע אשר היום יום הולדתו וזבח משפחה לו ויכרה להם כרה גדולה, הלא הילד הנעים כל ימי השבוע איננו יוצא מדלת ביתו החוצה לאיש זר.

רב חנוך נשים רחמניות. מה יועילנו כל דבר, ותוכחתי לבקרים. עם רחמי רשתך האכזרים תשחיתיהו הכל. ילד יולד לנו כן ניתן לנו ותהי המשרה על שכמו ונקל לו להעשות עילת העילות וירום ונישא וגבה מאוד, אבל [כרעש וכרוגז] מעשה שטן הצליחו, גדלו וגם עשו פרי, ינגעהו כנגעי הטיול יכהו במכות הכסלה למען לא ילמד ליראה. אבל נשבע נשבעתי באותיות הקדושים האלו שלא אשקוט ולא אנוח עד אשנה הדבר לטוב. ואם לא אעשה זאת אין שמי ר' חנוך.

טעלצע הגידה נא לי הנמצא איש כמוך בכל הארץ; ולמה הרגזתני להעלות חמתך על לא דבר כזה. הכל היום ישא הילד עול מוסרות ומוטות? הכל היום יחרוש החורש? הנה הוא קחוש וכחשו בפניו יענה, עורו העפיד על עצמיו, מראיהו כירקרק חרוץ. ככה יתן לי ה' כל טוב, כי יצעק לבי בקרבי כעת אראהו את הילד, ולמה יגזול שעשוע ונחת אך הפעם; גם מארקוס אחי שיחר פני כעדו ותושע לו זרעו וצדקתו סמכתהו.

רב חנוך [כדוב יהמה] מה לי למארקוס, מה יושיעני זה, ולמה אשא כנפי שחרוזי הלא בעזר שמים אנוכי בעצמי יודע לבחור דרכי, פשיטא, ולמה יקשה בעיני מארקוס להשבית הילד מהלימוד. ואם אתרצה למלאות חפצו, ואחריו כל אדם ימשוך, אז לא יזכור שם ישראל עוד. כי יתאוה שגם הילד יהיה פושע ישראל כמותו, יגדיל גם הוא כלורית, ישא גם הוא כובע עגול על ראשו. הן הן, כל זה לא יזכו שונאי לראות. האם לא השחית את בתי העלמה כיום הזה, האם לא ארח אותה לחברה עם פועלי אוון?

על צע כאשר דימיתי כן היה. ידעתי גם ידעתי, כי כאשר יעלה החוח
ביד שיכור כן תעלה הבת בפוך למשל ולשנינה, על לא דבר פשע.
הטוב לך כי תעשוק כי תמאס יגיע כפיד? יגיד נא לי למה ימאס
אותה? מה עשתה רע לזו הלא רבים יחלו פניה וגוים עם יהודים
על צעדה צדים ונגד זיו פניה קודים, ואתה תהמה נגדה בקלון
מתמיד וחרפה רצופה, תמיר כבודה בקלון, שפחה חרופה.

ב' חנוך [ילעג לדכריה] גוים עם יהודים, כאשר הגויים המה גויים כך
היהודים המה יהודים. היהודים פרקו עולם, והגויים לנצח יאכדו
בגלגלם. הנני ערב בדבר כי הרב המוסמך לא יעלו עמה באהבים,
אפס ערב רב יעלו עמה יבחרו בה ונפשה יבקשו העוגבים. כי מה
מעשיה כל היום? האם ברכת המזון היא מברכת; האם מתפללת,
התקרא בצאינה וראינה כמו בנות ציון היקרות? הלא כל היום לא
נשמע כי אם קול ישורר בחלון בהמון כינורות והמיית נבלים אשר
קולם ירקדו כצאן אווילים וישמחו לקול עוגב, ואחרי ילאו ישובו
וביקשה ערשה רעננה ובמרבדים ריבדה עליה יתגוללו ויתנפלו
רכת בני עמנו, יכשל גם יהודה. ובכזא יום שבת קודש לא יזכר
ולא יפקד על לבה דבר שבקדושה, חס ושלום, וכי לעבירה תחשב
לה, אך תלך כגנים לרעות את רעים אהבים. [יאנת] ומי יודע מספר
מפקד הרעות אשר תצבור חומרים חומרים.

על צע אך ומה זו עושה רעה. הטיול בשבת? גם אנוכי וגדולים
וטובים ממני יצאו איש ממקומו להתענג כטיול.

ב' חנוך אבל שמעי נא דברי החסיד אשר בא לחסות בצל קורתך כי
יתאמר נגדי, על כי תפריע אותו מלימודו בקול המון שירה והגיון
כינורותיה.

על צע גזירה חדשה. אם חסיד ואיש אלקים הוא למה ישע בדברי שיר
וזמר, ולמה יפלו פניו על זה?

ב' חנוך כאחת הנבלות תדברי; אם לא ידעתי ואם לא שמעתי מה
שאמרו חכמינו ז"ל, קול באשה ערווה. והגם אם לא תשורר, ביתה
כמערת פריצים הוא תמיד, רץ אחר רץ, ירוץ אל ביתה, כל היום
וכל הלילה לא יחשו. וכושני מאד, כי שכנינו ילעגו לנו, אבל מה

אעשה, אם אוכיחה ואערכה לעיניה, אז בוא יבוא מוריני רב
מארקוס, ויגדיל עליך פיהו לאמר כי נבינות ממך. [בקצף שגיא] כה
יהיה אלקים כעזרתי, כי חדשות אעשה היום עוד. טרם תפנה
השמש אקיים דברי חכמים, לעולם ישא אדם את בתו לתלמיד
חכם. חיתון נכבד מזה אין בארץ, אך השאלה היא אם יתרצה
הנכבד הזה כבת השוככה כזאת, כי בעוונות הוא מכיר, הביכרה
קלה משרכת דרכיה, שואפה רוח תאנתה. וקדוש כזה הישא בשר
קדשה ככנף בגדו, היטמא?

טעל צע הלא לא תשתגע, להשיא לר' יוספכי. ואם תבוא אליה בכשורה
כזאת, אז תראה אם תשא פניך; אך צא תאמר לך.

רב חנוך מה זאת, את דימית כנפשו כי אשאל את פיה: המעימה
אשלימנה, ההיא תבחר ולא אני, הכזאת תחשובי?

גרם המעלה השנית

מארקוס, הקדום

מארקוס השם ישמרנו מהקול הריב הזה באזני. ומדוע ברחובות תתנו
קול צעקתכם, ותעבור הרינה בכל פינה.

טעל צע חודה חידתך ונשמיענה מאין הקצף הזה. היום העיר כל חמתו
על כי בנינו זה שמואלכי שיחיה, הלך אצל קרובינו פנחסלע
ומשתעשע שמה. על זה כל היום כדוב יהמה, ולכלות חיצו חמתו
על מטרת לבי, נשבע באפו לשדך עוד היום בתנו יעטכין עם ר'
יוספכי.

מארקוס חבלים נפלו לו בנעימים, אף נחלת שפרה עליו; [אל ר' חנוך]
הממקור תבונות לבם חיפשו העצה העמוקה הזאת.

ט' דעהם האבבין מיר גלצין אינגבילט. דאָס מעדכע מוז גלצין אין שפיל זאָין;
גלצין האָסטו עפּפּיו מן דעם מעדכע. וואָהס ווילסטו מן איר האָבן? וואָהס טוטט
זיא דיר? אלדע פּענשן, גוים און יידען להבדיל, זען זיך מיט איהר משמה, און
ידו האָסט איממר עפּפּיו צו ברוממן מיט איהר.

ר"ח (איהר נאכטפּאטטער): גוים און יידען להבדיל— וויא יס גוים זען, זויא
זענעט יידען; איך בין דיר ערוב דער רב וועט זיך ניט מיט איהר משמה זאָין!—
וואָהס טוטט זיא דען גאנצן טאָג? בענשט זיא? דאבענט זיא? זעהט זי ע טאַיטש
הומש אן אָרדער ע סדור? דאָ הערט מע דען גאנצן טאָג נישט אנדרש או זינגען
און שפּילען, און שפּילען און זינגען, דאו אהנעם דער קאָפּפּ משוגע וועט. קוממט
זיא דר ליבע שבת קודש, דאָ דענקט מע גאָהר ניט אן ע דבר שבקדושה, חס
זשלוס! דאָהס וועהר ען עבירה דאָ לאהפּט מע ליברשט אין אלדע געהרטן (ווייסט).
זמי יודע וואָס דאָ דער מעהר איז!

ט' מנאה! וואָס זאָלל דער מעהר זאָין? איך גאָי אהך...
ר"ח הער נאָר דען חסיד צו, וואָס ער זאָגט; ער קלאָגט מיר נעביך ער קען
דען גאנצן טאָג נישט לעהרנן פּער איהר זינגען און שפּילען.

ט' ע זאָיע גזירה! וואָהס זאָיט דען חסיד אן איהר זינגען?
ר"ח: וואָהס עס איהם אנגאָיט? וואָזיל דוא ען עם הארצעטע ביזט, קול בא ש
ע דוה זאָגן אונזר חכמים.— און ווען זיא אהך ניט זינגט, איז תמיד זוי ע גלאַף
און ע גלערעם ביא איהר, דאו יס ע חרפה און ע בושה איז פּער די שכנים.—
אָבבער וואָס זאָלדיך מאכן? ווען איך עפּפּיס זאָג, דאָ קוממט מארקוס דער מוריני
און ווילדס בעסטר וויסען. אָבבער (היסציג) כה יהיה אלקים בעורתו! יס מוז אנדרש
ווערן! און נאָך האָינט זאָלס אנדרש ווערן! איך וואָהס וואהס איך צו טאָהן האָב.
לעולם ישא אדם את בתו לתלמיד חכם, קאהן בעסטרן שדוך קען זיא ניט
טאָהן; די שאלה איז נאָר אויב ער וועט מרוצה זיין, ער קען זיא בעונת צו בוטט,
און זויא ע חסיד וויא ער...

ט' דוא וועסט דאָך ניט זויא משוגע זאָין, איהר אן ר' יוספכה צו געבן, דאָ
קוממטו איר שזין אן.

ר"ח וואָס טאַיטש? אפשר ווערדיך מיך גאָר מיט איהר שואל עצה זאָין?
זאהנסטו? —

צווייטער אויפטריט.

דיא פּאָריגען, מארקוס.

ט' גאָסט בוואהרע, וואס מאכט איהר פיר איינען לערם! מאן הערט אייך יא
שזין אויף דער טרעפּע צאנקען.

ט' און' וואָס מאהנסטו איז זאָין גאנצן רוגו, ער איז ברוגו דאו שמואלכה
לעבן האָינט ביא אונזר פנחסל איז, וואָס דעהס פּער ע מעשה איז! דאָ ברוממט
ער נוא שוין דיא גאנצע צאָיט מיט מיר, און אום זאָין רוגו רעכט אויס צו דאָוונן;

שטעלל דיר נאָר פּאָר, ווילדער אונזר יעטטכה נאָך האָינט צו ע כזה מאכן מיט
ר' יוסטכה.

ט' ווארדיך איין פּערנינסטער איינפאלל! (צו ר"ח) קאמען זיא פאן ועלבסט אויף דיין
אידעז?

רב חנוך [עיניו לנוכח מארקוס] האם אשמע בקול כסילותך? תאמין לי. הגם כי אינני מגדל בלורית כמורך, עם כל זה, לבי יהגה תבונות; ואמור כל העולה על רוחך, אבל אני אשיא את בתי לרבי יוספכי ועוד היום יהיה האות הזה.

מארקוס אי שמים ישומו על זאת; אם כן איפה איה חכמתו? האם יתן את בתו לאיש אשר אין לו מכיר, ולא ידע מאין הוא? זה שבתו בבית מעט, ואך ימים אחדים. ואחר כל זאת איך ובמה יוכל האיש הזה לכלכל נפשו ונפש ביתו? הלא מעשיהו רק להיות חובש בבית הספר ולא ידע לצאת הפתח. האם ירצה להעלות בתו לעולה ככת יפתח.

רב חנוך יעזוב נא מדאוג אחר המזונות. ומה לי הצרה הזאת. ר' יוספכי הוא למדן גדול, ובמקום תורה תימצא חכמה, כי המה רוכבים צמדים. וגם כי חנוך ה' אותי ויש לי כל ואנוכי אכלכל את שבתו ואיך אעשה? [ילעג לו] האם אתן לה איש נוהג נפשו במנהג החדש, המאבק ראשו באבקת רוכל, אשר רגליו ממהרות לרוץ לבתי השחוק והליצנות, וילך אחרי ההבל והתווה. כל עוד עיני פקוחות, ונשמת רוח חיים באפי, לא תקום ולא תהיה כזאת חס ושלום.

טעלצע אבל זכר נא כי מעשיך אלו לא יצליחו ומרה תהיה באחרונה. רב חנוך זכור הנה חכור הנה. הנה שמתי המועצות אלה בנפשי ולא אוסיף עבור עליהם ורב לך אל תוסיפי דבר אלי בדבר הזה עוד. זה זמן רב אשר התרפיתי מהלימוד בעבור השמועות האלו, גם אלה שכחו ממני את בני שמואלכי שיחיה. מהרו והביאו אותו אלי, כי החסיד ר' יוספכי יבוא מהר ללמוד שיעור ואז ישב הנער אתנו לשמוע דברי אלקים חיים. [ויקרא] שיינדיל, שיינדיל!

טעלצע שיינדיל שלחתי להביא קאפע.

רב חנוך אם ככה את אומרת אלכה אני ואביאהו. [וירץ מהר אחרי בנו]

זרם המעלה השלישית

טעלצע, מארקוס

זעלצע אך צדיק אתה ה', כי יגעתי באנחתי ומנוחה לא מצאתי את האיש המשוגע הזה; אבל לא ידעתי מה היה לו עתה. כי עד הנה אותי ניהג ויוולך לאט, כאיש אחד משבטי ישראל. אך מיום בא החסיד בביתנו נהפך לאיש אחר ובשגעון ינהג ונלאיתי נשוא וכלכל לא אוכל.

מארקוס על כן יאמרו המושלים, בער אחד ירכה בוערים כעם. אבל האמת אגיד לך ולא אכחד ממך דבר, כי אנוכי הרואה את האיש הזה ר' יוספכי לכן בליעל וכולו חנוך ומרע.

זעלצע חלילה לך מדבר זה. ר' יוספכי הוא איש אלקים קדוש ואיככה יוכל הוא לתקן מעוות בעלי אשר בשגעונו סיכל את ידיו לשדך עמו. הנה למכוכה הזאת. מה תעשה בשומעה דברים כאלו. יראתי מאד פן תתחלחל ויאחזוה צירים וחבלים ותבחר מחנק נפשה, מוות מעצמותיה. [ותכר כדברה]

מארקוס הרגיעי והידומי אחותי, לא היה זאת כי אם אידעד [?] הרבה אשר עלה בשמי מוחו וכיסה אור שכלו. הנני ערב לך כאשר יעלה כוח מבינתו, ויפיץ עין אורו או יפיג אחת על הרצפה ודמו יקרר אז ינחם מרעתו ויראה אשר הרע והביט אשר דקר.

טעלצע הו, הו. ינחם על הרעה אשר דיבר לעשות. האם הכרת קשי עורפו. ולרגעים תבחננו כמו אני. אחי ידידי מארקוס, ידעתי מלפנים את האיש הזה ואת שיחו. אשר יאמר כי הוא זה, השמנה היא אם רזה, עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע; ואם יעמוד משה ושמאל לפניו ישלח אותם מעל פניו ויצאו. לו שמעת את אשר הוציא דיבתו רעה על הבת יפת פעמים, יגמור אומר להסב שמה גומר בת דבלים.

ר' יוספכי (טעלצע) וואָס טוה איך מיט אַייער שמועות, גלאַהבט מיר האָטשע איך טראָג קאהן צאָפּ, בין איך דאָך וויא ע חכם ווי איהר זאָיד. איהר פּאָהגט זאָיד זען וואָס איהר וועללט, ר' יוסטכה מוז פּאַינע טאָכטער האָבען, און דעהס נאָך האַינט.

מ' אבר אום היממלס וויללן, וואָ האבן זיא איהרן פרשטאנד? וויא קענען זיא איהרע טאָכטער איינעם מאַנע געבן, דען זיא ניכט גנויא קענען, דער ערשט זייט אייניגען וואָכן אין איהרם הויזע אינט, אונד דער וואַרשיינליך איינע פּרויא גאָר ניכט ערנעהרן קאן? וואָללן זי איהר קינד דען פּאַרזעצליך אויטאָפּטערן? ר' יוסטכה איז פּאַינע דאָה, דעהס גאַט אייך נישט אָן; ר' יוסטכה איז ע למדן, און וואו תורה איז, דאָ איז אהך חכמה. איך בין ברוך השם קצין גנונג, איך קען מאַכן אהרעם שוין מחיה זאָין. — נאה וויא דען? (שפּעטטיש) זאָלל איהר אפּשר וויא ע נאָי מוידישן געבן, דער גפּודערט גאַט, אין דער קומעדיע לאהט און אלל די שטות מיט מאַכט. נאה דעהס גשיכט ניט וויא לאנג מיר פּאַינע אהגען אוף שטאַין, חס ושלום!

מ' אָבער בדענק דאָך...

ר' יוסטכה דענקט דען, בדענקט דען, גנונג איך וויללס האָבן, און וואָס פּערבייא איך ווילל נישט מעהר דען וויסן, האב מיר שוין וויא מבלט גוועזן איבר דיא שמועות, און האָב גאָר אן שמואלכה לעבן זאָללס פּרעגסטן, 'ס מוז האהם קוממן, ר' יוסטכה וועט באלד קוממן שיעור לעהרנען, און דאָ מוז עס צו הערן (רוסט) שאַינדל!

מ' שאַינדל האָבב איך וועק גשיקט נאָך קאפּפע.

ר' יוסטכה, וויא ווילליך זעלבסט גאַין, און וויללס ווילען (רוסט שטענדיג אב).

דריטטער אויפטחית.

טעלצע, מארקוס.

מ' נא, גאָט! דוא ביזט גרעכט! וואָס איך מיט דעם משוגענען אויזשטאַין מו! ער וואָר וואַהרהאפטיג זונסט ניט וזיא, נאָרר צייט דאָן דער חסיד גייא אונט איז, איז גאָר ניט מיט איהם אויס צו קוממן.

מ' וויא דאס גמינע שפּריכוואָרט זאגט: איינ נארר מאַכט פילע נאררען, אונד איך מיט זיך אָפּטעהערציג געשטעהן, איך האלטע דען ר' יוסף מיר איינען ערצ-בטריגר.

מ' דעהס אסור ניט. ר' יוסטכה איז נעביך ע רעכטר גוטטר חשובער ייחד, און וואס קען עס נעביך דעפאָר דאז ער וזיא בשטוטט איז, און ווילל זיך מיט איהם משדך זיין. — גאָט אים זיבענטן היממל! ווען דעהס ייטכה העהרן וועט, איך האָב מיר ר' דאס ארמע מעדכע גרעהמט זיך נעביך צו טויט! דאס ארמע קינד (היינט).

מ' ברוהיגע זיך ליבע שוועסטער! עס וואר נור איינע פּאַראַיברעהנדע גריללע טאָן דיינע מאַנע, עס וואר אים איינער אונד וואוסטע דאהער זעלבר ניכט, וואס ער שפּראַך, איך בין זיך בירגע, גייא קעלטרם בלוטע ווירד ער אנדרס שפּרעכן, אונד זיינע טהאָרהייט זעלבסט איינזעהן.

מ' יוא, יוא ער און אינזעהן. — דוא קענסט איהם נאָך ניט וזיא רעכט וזיא איך, ליבר מארקוס! ווען ער זיך ע פּאַל עפּסיס אין קאָפּפּ גועצט האט, קען משיח מיטזאממט ען דאָהף קוממן, און זיא ברענגן 'ס איהם ניט ריוז. — העסט נאָרר זעללן הערן וואס ער אוף דאס מעדכע גשיממט האָט, אז ווען זיא דיא ערנסטע מאהר וועהר.

ארקוס על אודות הנהגת בתך, אם אמרתי אספרה כמו הנה דור בניך בגדתי; אך אכחיד הדבר תחת לשוני הלא זה פעמים רבות אשר חיוותי לך דעתי, על אודות גידולי בתך. ואת יודעת אשר מראש יצאתי לשחר פניה כתוכחת מגולה, ואהבה מסותרת, ובבוקר בבוקר אעיר לה אוזן לשמוע בלי מודים, אבל תחת מוסרי אשר אייסר אותה את תבחרי ללבכה בלביכות מטעמים והוללות וסכלות אשר תלבב לעינה. תמלאי חפצה בכל אשר תשאל מאתך, הטובה היא אם רעה.

זלצע איך תוכל לדבר כדברים האלה ולמה? מה עשתה רע? בוודאי ירכו ידברו עליה תהוה יצא עתיק מפייהם. אבל אנוכי אגלה לך תרמות לבם הלא המה יקנאו בה וישנאו אותה, על ראותם כי נושאת חן בעיני כל רואיה, ועל אשר ישחרו פניה, ידרשו שלומה, פחות וסגנים יכאב לבם, ויהי דרכי הילדה לקוצים בעיניהם ולצנינים בצדיהם. אחלי כי תשמע דברי הפחה מן אקס והסגן פאף בקללם אותה אלי... השר אלף הארוך לא ידעתי אכנהו בשמו, כי שכחתי, אבל אתה מכירו, אינני אוכל לזכור שמו במהירות, וזה הוא אשר ישנה את טעמו וישתגע בעבורה. זה עשרת מונים אשר ביקש מאתי לשלוח אותה אל אשתו הגברת להתראות אֶתה פנים ולעשות אֶתה ברכה, אבל לא נתרציתי לו בזה, על כי נפשי יודעת מאוד כמרשעת הזאת אשר לא תשא פנים, ולא תוכל הביט טוב תואר מזרע ישראל.

ארקוס אך החרישי ממני אחותי. למה לא תראי הסער מתחולל אשר על ראש בתך יחול. מה מאוד מעי ככינור יהמו בהיותי בבית הצחוק ואלחץ לראות חבלי פחות וסגנים שופטיו שוטרינו, שרי אלפים שרי מאות ושרי עשרות למגדול ועד קטן, אשר יקיפו עליה סביב כעדת דבורים; המה יקראו והיא תענה, המה נגדה יקודו בחץ והיא תשתחוה אפים לעומתם ובחלק שפתותיהם ידיחו אותה, תשמע דבריהם ותאמר אמת, הגם כי שבע תועכות כלכם וממקור קשחת הזה יצאו מים עכורים ויגרשו רפש וטיט העצלות. ועל עבודת ביתה עברתי, והנה עלתה כולה קימשונים כיסו פניה חרולים על כי מאנה לשלוח ידה בכישור ולתמוך בכפיה פלך. אך

כפה פרושה לנגן ותיפתח פיה בשיר ותחלף זמנה כדברי אסס ואין, הכל הבלים הכל הכל. ועוד תראה אחריתה כי תהיה לבו ותשבע קלון מכבוד.

טעלצע לך נא ולך, כי לעתים מזומנים גם אתה חלית כשגעון כבעלי ואליו נמשלת. התרצה שתבוא חדר בחדר להחבא ולא תראה אור בהיר הוא בשחקים.

גרם המעלה הרביעית

שיינדיל, הקדומים

שיינדיל הא לה א' צל' עודף, כי דמי מחירו הוא עתה י"ד פאים ב"צ.

טעלצע הלל הודות לשמים, כי באת בשלום; ראות פניך לא פיללתי עוד. מדוע אחרת עד כוש? לילך עם מארקוס רצתה נפשי ועתה אנוכי יושבת על יד דרך מצפה כואך. קחי נא עתה המפתח אל הארגז העמדת בתוכו כקבוק עם קאפע. אם יבוא בעלי הכיני לו המשקה וגם להחסיד.

מארקוס אך אם את לו שמעני לא תקרא את שמו חסיד.

שיינדיל אדוני מארקוס היטבת לראות. הכי קראה שמו חסיד, כי הוא שם יגזר מחסד של קדושים. [ברש"י (ויקרא כ' י"ז) כתוב חסד הוא לשון תרפה]

טעלצע פיר ימלא חצץ, הבת השוכנה הזאת, פיה תשלח ברעה, הגם כי לא תדע דבר. [אל מארקוס] קום נא ונלכה, כי חם היום מאוד והמה ישמרו לנו. [ותלך עם מארקוס]

מ' וואס דיינע טאכטער זעלבר בטרפט, דאפאן וואָללן וויר ליבר גאר ניכט שפרעכן, איך האבע דיר שפּאָן מאַנכמאל מיינע מיינונג איבער דיא ערציהונג דיינער טאכטער גואגט. דוא ווייסט דאס איך אנפאנגט מיך זעלבסט דאמיט אבגאב זיא צו בילדן, אבר שטאט דאש איך זיא בילדן וואָללטע, ווארסט דוא אימער בעפליסן זיא צו פערבילדן, גאבסט איר יעדע אונגזאָגענהייט נאך...

ט' וויא דוא דאָך זויא רעדן קענסט! וואָרום, וואס טוטט זיא דען? בוודאי וועט מענער פון איהר רודלען, אָבבער וואָרום מאהנטט דוא, נאָר אויס קנאה שנאה; זיא איז אומבשריגן שפּאָן, און האָט גרויסן חן, און דאז זיא אימער מיט שררות אומבאָיט, דעהט שטעכט זיא גאָר די אהגען. אויס. דוא העסט נאָר זעלן הערן, וואָס דער בערען פון אָקס, און דער גראָף פאף צו מיר גואָגט האָט, און דער לאנגע אָפּציר, דוא קענסט איהם דאָך, איך קען מיך נאָר ניט זויא גשווינד בוונען וויא ער האהסט, דער וועט גאָר משוגע אום איהר. שוין הונדערט מאָל האָט ער מיך גבעהטן איך זעלל איהר בייא זאָינע פראה צו פּוּיטע שיקן, אָבבר איך מאָג ניט, וואָרום, זיא איז וויא ע רשעטע דאז זיא דען ייהד ניט ע מאָל ע שפּאָן פנים פּערגינגט.

מ' אך שווייג ליבע שוועסט! דוא ויהסט ווארליך ניכט דיא גפאהר איין, דיא איבער דיינער טאכטער שוועסט. גלויבע מיר מיין הערץ בלוטעט אימער, ווען איך אויף דיא פראָמענאדע בין אונד צו זעהן מוס פאָן וועלכט שווארם באראָגען, גראסן אונד אָפּצירט דיינע טאכטער אומגעבן איוט, יעדד זעצט איר דא איינע אנדערע טאָהר-הייט אין דען קאָפּף, איברהייטט זיא מיט שמייכעליען, דיא זיא מיר ריינע וואהר-הייט אננימט, אונד וואס איוט די פאָלגע? קאָממט זיא נאכהער צו הויזע, שפילט זיא דיא גראָסע דאמע, פּערטענדעלט דיא ערדע צייט מיט דויטער קלייניגקייטן, פּערנאכ-לעסיגט דיא ווירטשאפט, קיממרט זיך וועניג אום הייזליכע ארבייטען, און ווירד ענד-ט' גאָי נאָר, גאָי! דוא ביזט אהך אָסט זעהר קריסטליך, ווילסט גאָר...

פירטער אויפטריט.

דיא פאָריגען, שאינדל.

ט' דויא איז ע קראָצער ווידדער, ער קאָסט נאָר פּערצן פּאָים און צווא קראָצער.

ט' גאָסט לויב, דו איהר ע מאָהל ווידדר קומט, וויא דעהט ען אויסבלאָיבן איוז! איך וויל מיט מארקוס וועקנאָי און מוז נוא ווארטן אויף איך, דאָ העט איר דען אַיהם און דען חסיד.

מ' ווען דוא איהן נור ניכט חסיד נענגן מעכטעסט!

ט' בייא פאָין לעבן, זיא העבן רעכט, ע פנים פון ע חסיד!

ט' פּשיטא איהר וואהסט! אינ אלסט מוז זיא איר מויל האָבן. (צו מארקוס) קום נאָר, י' איז שוין שפּעט. זיא ווערן אויף אונז ווארטן (מיט מארקוס אים).

שיינדיל יחידה בבית

שיינדיל [תצחק בקרבה] האם לא ידעתי? אם אבוא בחדר המטות להכין אותם, אז יסובב סביבי, כאשר יסובב החתול סביב נזיד קלב החם לו. ומה אומר עוד אחר אשר בא יבוא אלי בכל לילה בשעה אחד עשר ויבקש ממני מפתח הבית, הגם כי היגדתי לו פעמים רבות שהמפתח ניתן לו להחזיקו בידו תמיד, אך הוא מבקש לבוא אלי החדרה. השמים, הצילה נפשי מחסיד כזה. [שיינדיל רצונה ללכת]

גרם המעלה השישית

שיינדיל, ר' יוספכי

ר' יוספכי כבואו נשמע קולו כנחש ילך, וזחל כזוחלי עפר, יכוף כאגמוז ראשו, עיניו יחזו את עין הארץ חובק את ידיו. ויהי כבואו בבית והנה שיינדיל באה לקראתו וינגח אותה בקרני הודו, נהפך עליה למשחית כלי ראות עד הדיחה אחר.

שיינדיל אך, אך כמעט הדיחני הרבי אשר נפלתי ונשברתי.

ר' יוספכי כמו פתן חרש יאטם אזנו ואין לו פה להשיב גם עיניו לא ישא אליה, אך ישב על הכסא אצל השולחן, יקח הגמרא ויפתח אותה.

שיינדיל האיש אין כביתו, הלך בדרך למרחוק; האם ירצה הרבי לשחות הקאפע ביחידות או יוחיל עד יבוא אדון בית וישתו יחדיו.

ר' יוספכי [יקום מהר מכסא וילך אליה] ר' חנוך איננו בבית? הנה אנוכי הידחתי אותה כבואי לבית. אבל כשגגה נעשתה הדבר. האם חבול חבלתי לה חלילה?

שיינדיל לא, לא, אך תחת אצילית ידי נשרט כשרי מעט מהמחט אשר תקוצה לו באדרתו.

יוספכי צר לי מאוד, בחיי ראשי. הראני נא את מראה השרט הזה. אוי אוי, אך רפואה קרובה לבוא טרם תינשא לאיש, האם אין? הלא לא תרגז עלי?

שיינדיל ולמה ארגז עליו, האם במרד או במעל עשה לי הדבר הזה?

יוספכי בחיי נפשי כשגגה היוצאת מלפני השליט. האם אנוכי אעשה לה רעה? חס ושלום. נא לא תעיר חמתה עלי ולמען תבטיחני באהבתך תני ידך לי. ובזאת אדע טוב לכבך הישר עמי כלבכי עם לכבך. [יעבור ידו על פניה]

שיינדיל מעולם לא חרה אפי עליו, כי אהבת עולם אהבתי. [ותתן את ידה לו ויאחזה ולא ירפנה. עודם מדברים יחד ומתעלסים באהבים והנה ר' חנוך בא לביתו]

גרם המעלה השביעית

ר' חנוך, הקדום

[שיינדיל תכרח מהר מהחדר. ר' יוספכי ילבש מהר לבוש החורף אשר פשט בהתקפו, ויפול על צוארי ר' חנוך]

ר' יוספכי ברוך המקום ברוך הוא אשר לא השכית לי גואל היום הזה, לגאול משחת חיי! אתה הוא אדוני זה אשר היצלת נפשי ממוות, רגלי מדחי.

פינפטער אויפטריט.

שאינדל ארע יין.

אויב איכס וואהס? [לעכלענדי] ווען איך אויבען די בעטטען מאך, זויא שראיכט ער זיך אללע מאָל אום מיר רום, וויא די קאָץ אום דען האהסן ברצי! [ועצט רי שטיהר דע אויף די זייטע] וואָהס ווילדיך מייהן האָבן? וואָהס ברויך ער זיך אללע נאכט אום איילף אוהר דען הויזשליסל פון מיר געבען צו לאזון? קען ער איהן ניט באה זיך בעהאלטן? איך האָבס איהם שוין טויזנד מאָל גואָגט. נאָר ער מענט גערן ען אויסרייד האָבן אין דער קיך צו קוממען! — וויא, וויא דו ביזט מיר ע שאַינער בחור. [ווייזט זענען געהן].

זעקסטער אויפטריט.

שאינדל, ר' יוספכה.

ר' יין גאנג איוס קריכענד אונד שליכענר, דער קאָפּף טיף געקעט, דיא אויגען אויף דיא ערדע געהעטעט, אונד דיא הענדען גפאלטעט. אינדעם ער אין דיא שטובע היינין געהט, קומטס איהם שאינדל אנטגעבען. זאָ דעס ער זיא צוריק שטעטט.

ש' גוא, גוא, דער רבי העטט מיך שיהר אומגעשטויסען.

ר' יין [האנע צו אנטוואַרטן אונד אויף צו זעהן, זעצט זיך אויף איינן שטוהל נעבן דעם טיש, אונד שלענגט איינע גמרא אויף].

ש' דער באלבאָהס איז ניט דר האַייים. איז וועקאנגאנען. ווילל דער רבי אללאני זאָין קעספייא האָבען, אָרדער זעלליך ווארטן ביז דער באלבאָהס האַייים קוממט.

ר' יין [ריכטעט זיך שנעלל אויף אינד געהט צו איהר הין] ר' חנוך איז נישט דרהיים? — איך האָב איהר דעפטיר געשטיסן [טיילנעמענר] האָב איך דאָך זעלילה וחס נישט גטאָהן? ש' נאה נאה, דויא אונטרן ארם האָבניך מיך ע ביסל גריצט, דער רבי מוז ע נאָדעל אן זיך האָבען.

ר' יין דאָהס טוטט מיא לאַייד, בחיי ראשי! לאָז זיא מיר דאָך ע מאל זייהן: — אוי, אוי, גוא יס וועט שוין ווידדר בעסר ווערן עהב זיא ע כלה וועטט. ניט? זיא איז דאָך ניט ברוגז?

ש' וואָרום זעלליך ברוגז זין! דער רבי האָטעס דאָך ניט מיט צו פלאהן גטאָהן? ר' יין בחיי נפשי! ניט מיט צו פלאהן! איך ווער זיא שטויסן! חס ושלום, העי, זיא איז ניט ברוגז. גוא, גוא, געב זיא מיר דיא האנד צום סימן דאז זיא ווידדר גוטט איז. [שטרייכט איהר די באקקען].

ש' איך וואָך נאָר ניט ברוגז. [גיבט איהם די האנד, וועלכע ער פעסט אין דען זייניגען העלעט, אונד דעהרענד זיא זאָ צו איינאנדער שטעטן, קאָטמט ר' חנוך אין דיא שטובע].

זיבנטע אויפטריט.

דיא פאָרי גען, ר' חנוך.

[שאינדל לויפט שנעלל אויס דעם צימער, ר' יוסף ניממט זאָנליך זיינע הייכלערייך. מיטנע חידר און אונד פעלעט ר' חנוך אום דען האלז].

ר' יין ברוך המקום ברוך הוא! דאז איהר קוממט! איר זאהר מאחן גואל. כי היצלת נפשי ממות את רגלי מדחי!

ר' יוספכי מה? אהובי ר' חנוך, מה אנוש כי תזכרנו, מה הבן אדם? סיפה סרוחה, הבל הוא, הבל הכלים. לולא בא אדוני כעת לביתו, ריכונו של עולם, כמעט ירדו רגלי מוות וחבלי שאול יתמוכו.

ר' חנוך יגיד נא לי מה קרה לו היום הזה.

ר' יוספכי מה קרה לזי? [ויאנח] בעוונותינו הרבים יצרי תקף עלי. אבל הלא המה דברי חז"ל: עבירה גוררת עבירה. אנוכי באתי היום אל ביתו, כי אמרתי אדוני יושב בביתו ובעוונותי הרבים נפילתי במצודת היחוד. אוי ואבוי, אוי ואבוי, יחוד. השם ישמרנו ויצילנו. ורציתי להמציא למזור תרף ואקח גמרא בידי ואלמוד לקיים, אם פגע כך מנוול זה מושכהו לבית המדרש. אך אנוכי משכתינו בחבלי שוא והוא משכנו בעבותות העגלה. ומה אומר אחרי השעה הרעה הזאת אוי ואבוי לחטאי [וייד כאגרופו על לבו מכה רבה] אוי ואבוי לעוונותי. הס"ם עם כל קליפותיו אחז בערפי ויגע בכנפי ירכי וארא כי לא אוכל לו בחזקה וקמתי לשחר פניו ולשלוח לו מינחה, ואתפוש ביד הנערה למען המם אותו מהומה גדולה בהראות לו כי רצוני למלאות חפצו. אבל כלבי התפללתי לשמים: אנה השם הסר נא מלבבי כל המחשבות הרעות: ישמרני נא אך מאשה הזאת למען לא אטמא את נפשי בה. ובקראי ענני בצר, הרחיב לי, וישמע שמעתי וישלח מלאך ויושיעני. וברוך השם סערות התאוה שקטו. אבל מה ידמה אדוני כי רצוני לקבל עלי תשובה וכת סגת ואטכול עצמי ש"י טבילות. הרהורי עבירה קשה מעבירה אמרו חכמינו ז"ל.

ר' חנוך יום ליום יחווה לי דעת, כי תורת אמת היה כפי חז"ל. יראה אהובי הלא חליפות וצבא עמי אשר נתייחדתי עמה בביתי ומדוע לא אכלתי חטאת ותקרינה אותי כאלה. אבל הוא הוא מאמר חכמינו, כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו.

ר' יוספכי אל אדוני, אל יכוב בעבדו לעשות לי שם כשם הגדולים אשר בארץ, כי קטונתי מאוד ואדוני שימעו הולך ככל הארצות. אך אינו דומה איש יש לו פת כסלו ולו גפן פוריה בירכתי ביתו ואנוכי כבעל אבידה המחזיר אחר אבידתו.

ר' חנוך [ידמה כנפשו] אפ"י שאין נחש יש סימן ואלי כא עתה הזמן ודבר בעתו מה טוב. אדבר עמו על אודות בתי להתחתן בה. ויאמר לו: הנה דבר לי אליו אשר נשאר לי להגיד לו כי מיום דעתי אותו נפלאתי מאוד עליו מדוע אינו לוקח לו אשה. הלא הוא עתה יותר מבן ח"י שנים.

ר' יוספכי ימחול נא על כבודו ואיך אעשה. אלו מצאתי און לי בעושר הייתי יכול ללמוד וגם להחיות נפשי, אבל עיני אדוני רואות כי עני אני ויגיע מנוער, האם ריחיים כצוארי ואעסוק בתורה. וטוב לי להנחך לבדי בלא עזר כנגדי למען אהגה בתורה יומם ולילה שוקט וכוסח ואין מכלים דבר. הכנים דברי?

ר' חנוך אבל מה יאמר אם אעשה לו עזר נגדו אשר לא יחסר כל בו, נערה יפה אשר לא נמצא כמוה בכל גבול ישראל ממשפחת רם והון ועושר בביתה.

ר' יוספכי מה אומר אחרי אשר ידעתי כי מאתו לא תצא רעה והוא טוב לכל וחסיד ככל מעשיו ומגלגליו זכות ע"י זכאי. יאירו נא דברי אדוני.

ר' חנוך הנה אנוכי נותן את בתי לו לאשה.

ר' יוספכי [מלא שמחה] מה אדוני דובר? בתו?

ר' חנוך הו, הו, בתי אתן לו. יאמין לי כי היא גביע הוד, קנה מנורה, כפתור ופרח, עטרת תפארת משובצה שוהם וישפה. הגם כי יקר חכמה מכבוד, סכלות מעט הקשור בלבה לקחת כינור להטיב נגן, להרבות שיר. אבל אחרי הנדקה כי זר מעשיה ונכריה עבודתה תינחם מרעתה ובכירור כאשר יפרוש כנפיו עליה תיטיב דרכיה וממנו תראה וכן תעשה. גם כי צעירה היא לימים ושנותיה הלא מצער המה בת שבע עשרה שנה, אבטיח לידידי כאמונה כי תהיה בידו כחומר ביד היוצר וכפלגי מים אל כל אשר יחפוץ יטנה. מה דעתו, האם חפצו בה?

ר' יוספכי ומי ימאן בהסר מעליו הבגדים צואים והלביש אותו מחלצות: מי אנוכי כי באתי עד הלום ואנוכי איש רש ונקלה. אבל מה יצא הדבר. מה אומר לאדוני. יוכל להיות שיש שמץ דבר חנופה, אבל יאמין לי כי מיום אשר באתי בצל קורתו ועשה לי כל הכבוד הזה לפלפל עמי, לבי אמר לי אשר נדבק איש ברעהו ולא נפרד עד עולם.

ר"ח (ר"ח ויזא פארשטיינערס רא שטעהט) וואָהס זאָלל דעהס בטייטן? ר"י וואָהס? ליבר ר' חנוך! מה אנוש כי תזכרנו! וואָהס איז דער מענטש? ע טפה סרוחה, ען נישט, ע גאָר נישט! וועהרט איר דויה ניט קומפן, רבונו של עולם וואָהס וועהר אויס מיר גוואררען!

ר"ח זאָגט מיר נאָרר וואָהס וואָהר דעמעהר? ר"י וואָהס זעלל דעמעהר זאהן? (וייסצט) בענוותנו הרבים! יצרי תקפה עלי! אָבבער אז ויזא אונור חכמים זאָגען עבירה גוררת עבירה, טוט מע אהן עבירה, טוט מען אהך ען אנדרע, איך קום רונטר, איך גלייב איהר זאהט דר היים, האָבביך מיך נוא בענוותינו הרבים מוזן מיחד זיין, אוי וואיי, אוי וואיי! יחוד, השם ישמרנו ויצילנו! נוא האָבביך וועלען מקדים רפואה למכה זין, האָב ע גמרא גנומפן און גלעהנט, אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש, האָב גלעהרנט, אָבבער וואָהס זעלליך אייך זאָגען? י'ס וואר ע שעה רעה! אוי וואיי! מאהני חטאים (שלעגט זיך אויף די ברוסט) אוי וואיי, מאהני עונות! דער סם מיט אלע זאהנע קליפות האָט ען אחיזה גקריגען! נוא בין איך אונגשטאנען, מאהנע כוונה וואָר, דען שטן ע נעגלכה אין מויל צו געבן האָב איהר אהך דרום איהר האנד נאָרר אָהנגרייסן און בלב האָבביך מהפלט גוועזן צו השם ברוך הוא: רבונו של עולם, נעם מיר אלצע מחשבות רעות פון מיר וועק, און לאָז מיר יזיא קאהן עבירה טאָהן, און לאָז מיר חס ושלום ניט מטמא זאהן — און וואָהס זאָלליך אייך זאָגן השם ברוך הוא האָט זיך איבר מיו מרחם גוועזן און האָט צייך גשיקט אז ויזא ע מלאך. ברוך השם, י'ס איז פארבאה, אָבבער וואָהס מיינהט איהר, איך ווערר מיר דאָך ע תשובה מקבל זאהן, איך ווערר האנט נאכט נישט עסן און ווערר מיר ש"י טבילות טובל זאהן. הרהורי דעבירה קשין מעבירה זאָגען אונור חכמים הקדושים.

ר"ח איך זעה אלצע טאָג מעהר איך, וואָהס אונור חכמים גזאָגט העבען איז תורת משה! זעהט איך וואָר שוין כמה פעמים מיט איהר אללאניג, וואָרום האָבביך קאהנמאָהל יצר הרע גקריגן? אָבבער נאה, וואָס מאכטס, כל הגדול פח ברו יצרו גדול.

ר"י ניייהן מאהן ר' חנוך לעבן, ניייהן זאהט מיר כוהל אלף פעמים, איהר זאהט אייך טועה, גלייבט מיר איר זאהט בודאי מיייהן גדול פר מיר; אָבבער אינו דומה מי שיש לו, איהר העט ע מראה עד מאה שנים, און איך בין ע פניי.

ר"ח (מיר יוד) אף עץ פי שאין נחוש יש סימן אפשר איז אלדוואַל ע שעת הכושר מיט איהם פון מאַינע טאָכטר צו ריידען. (זייט) איך מוז אייך אין אמת זאָגן, י'ס האָט מיך שוין לאנג גחדושט, וואָרום איהר גאָהר קאהן שדוך טוטט? איהר זאָיט דאָך בודאי איבר בן י"ח שנים.

ר"י אייער כבוד זאָל מיר מוחל זיין, וואָהס זאָלליך טאָהן? בשלומא איך וועהר ע קצין, קאָן איך לעהרנן און מאהנע טראה דאָך מחיה זאהן, אָבבער ויזא — ריחים בצווארו, ויעטוק בתורה? און עהב איך מיר חליה חס זעלל מבטל זיין פון דברי תורה, עהברשט ווילליך גאָר קאהן טראה ניט האָבן. האָבביך רעכט? זאָגט איהר. ר"ח וואָהס וועסט איהר אָבבער זאָגן, ווען איך אייך ע שידוך הגון רעדון טות? וואו געלד און יחוס און משפחה און אללעז איז.

ר"י וואָהס זעלליך זאָגן, מסתמא וואו איהר ע נגיעה העסט, איז בלתי סמך גוטט. מגלגליו זכות על ידי זכאי, לאסט מיר הערן וואָס י'ס איז?

ר"ח י'ס איז מאַינע טאָכטר זעלבסט. ר"י (פעליר טריידע) וואָהס זאָגט איהר, אייערע טאָכטר? ר"ח יוא, יוא מאַינע טאָכטר. גלאהבט מיר זיא איז ברוך השם זאָיין קרן, האָט יוא כלומר די שטות אן זיך דאו זיא טוטס זינגן און שפיהלן. דעהס וועסט זיך שוין געבן, בפרט ווען זיא אייך קריגען טוטט, זיא איז נאָך ע קינד ווי אלט מאהנט איהר איז זיא גאָר, זיא וועט אלס זאָין לערך יוד טית שנים, איהר וועט זעהן, זיא לאָזט אללעס מיט זיך מאכן. נוא זאָיד איהר מרוצה?

ר"י וואָהס דאָהס סער ע קשיא איז? וואָהס טאָיטש, מי אנכי? — בודאי מה יצא הדבר, דעהס זעהן בחוש אהן. וואָס זאָלליך אייך זאָגען, י'ס קאָן אפשר ע שמץ חנופה זאהן, אָבבער גלאיבט מיר, לבי אמר זי: מע וורן תמיד בואמפן בלאהבען. דאָהס וואָיט איך שוין מאותו שעה, אז איך האָב דען כבוד גהאט און מיט אייך מפלפל גוועזן.

ר' חנוך [כתשואות חן] אם כן יהיו מעשינו אלה למזל טוב ולברכה. ואם לא יכבד עליו הדבר נכתוב בקרוב תנאים בקנס כנהוג. ורצוני למהר להחיש מעשי על כי אחי-אשתי חשקה נפשו בבתי. אך כי חרפה היא לי לתת את בתי לאיש אשר לא אור לו, אך כסיל בחושך הולך, בדרך המנהג החדש, נושא כובע עגול על ראשו ומגדל בלורית. ומה לנו להוציא דיבה הוא כסיל.

ר' יוספכי מה אדוני דובר בלורית. [יורק כפניו] חס ושלום, בת ת"ח כמהו תינשא למגדל בלורית רחמנא ליצלן. טוב לו להטביע אותה בים, תסגור הארץ בריחה בעדה לעולם. מה זאת בלורית? היודע ידידי ר' חנוך, היודע כי בלורית היא אצלי פורק עול ומפר ברית. מה אומר לאדוני, בלורית היא מעשה שטן. ומצאתי כתוב בספר, כי גם אותו האיש גידל בלורית. יפקח נא אדוני עיני שכלו ואראהו מה היא בלורית. אם יגדל איש בלורית יעשה גם קווצותיו תלתלים, אם יעשה קווצותיו תלתלים יתאבק ראשו באבקת רוכל ילך בקלות ראש, ואחר יגיע גיא הרים אל אצל חוקות הגויים ויתערב בגויים וילמד מעשיהם ולא יניח עבירה שלא יעבור עליה והכל נעשה לו כהיתר. הכנים דבריו?

ר' חנוך דבריו אמת וקיים לעד. ועל כן לא נתתיה לו. אבל שאלה אחת אנוכי שואל מאתו. והיה כאשר ייטיב ה' לו ועשה יעשה לו בית נאמן, וישא את בתי, נא ישית ידו על עיני בני שמואלכי יחיה, ללמדו להועיל להדריכו בדרך ילך. כי אנוכי לא אדע מה לעשות עמו אשר יתמיד לדלג על ההרים ויקפץ על הגבעות. על כן לא עמד טעמו בו וריחו נמר. והיום הזה נשכר לבי בקרבי על אשר שלחה אותו אשתי אל בית פנחסלע אשר עבד לחם רב וכל היום ירעה קדים, ישאף רוח תאנתו ומי ישיכנו. הגם כי אנוכי הלכתי אחריו להשיכו אל ביתי, אבל סככוני רעים רכים להמליץ כעזו ולא יכולתי להעזי פני נגידים ושלא כטובתי מילאתי דבריהם.

ר' יוספכי אך יעזוב נא מדאוג אחרי בנו, כי אנוכי אפקח עיני עליו ולא אעזבהו עד אעשה אותו לגוי גדול והתברכו בו כל גויי הארץ. אך נשאר עוד דבר אחד אשר עליו יסתער לבי בקרבי.

ר' חנוך על מה זה לכו הולך וסוער עליו, יאמר נא לי.

ר' יוספכי הלא אדוני הוא ברוך השם מופלג בתורה ויודע מאמר חז"ל, אסור לאדם לקדש אשה עד שיראנה.

ר' חנוך מה אלה לזו האם לא עוד לא ראה את בתי והוא על שולחן אחד עמה לחם יאכל.

ר' יוספכי הלא אדוני הוא ברוך השם מופלג בתורה ויודע מאמר חז"ל, אסור לאדם לקדש אשה עד שיראנה.

ר' חנוך מה אלה לזו האם לא עוד לא ראה את בתי והוא על שולחן אחד עמה לחם יאכל.

ר' יוספכי לא ידידי ר' חנוך, לא ראיתיה עוד. כי ברית כרתי לעיני מה אתבונן על כתולה. ולא נתתי מימי את עיני עבור גבולם. מי יודע, הרהורי עבירה קשים מעבירה, ומה לי לצרה הזאת.

ר' חנוך נקל לנו לגדור הפירצה הזאת. ביום מחר יבקש תואנת מה ויבוא אל ביתה. וגדולה היא אלי ביאתו לביתה, כי דרך נשים לרדוף אחר הכבוד ובתי עולה על כולנה בדרך הזה. וכבודה תלוי לה במקום חיותה.

ר' יוספכי [כטוב לך] אחר דברי אדוני לא אשנה, ומחר אקרה נא לביתה.

ר' חנוך אבל יתיר לי זעיר, כי עלה על לבי דבר אשר שכחנו מלדבר בו. האם איז בזה משום יחוד בפנויה אשר גזרו עליה כימי דוד?

ר' יוספכי [ישתומם זמן מועט אבל יעור מהר] ויאמר לי מי האיש אשר יקרא לדבר כזה יחוד כי אם הוא לשם מצווה. שלוחי מצווה אינו ניוזקין.

ר' חנוך כצדק כל אמרי פיו אין בהם נפתל ועיקש. [יביט מעל הכלי שעות] כאורך השמועה הזאת שכחנו בקביעת העת לתורה אשר קבענו, אבל לא נירא רע, כי גם זאת מצווה רבה היא. עתה בא זמן מנחה. נלכה לבית הכנסת. [וילכו]

ר"ח (פערניגט) נוא ויא זאייס זמול ולברכה, און ווען אייך נישט קשה איז, וועללן מיר באלד קנס לייגען, וואָרום, איך מוז אייך זאָגען, איך האָב דאָ ע שוואַך זער, דער ווילל זיא גערן האָבן, אָבבר וואָס וועללן מיר לשון הרע ראַיידן, גנונג זער איז וואָס אהנער סוף דיא נאיי-מוידישע, גאייס אין ע רונדען הוטט און אין ע זאָפּפּ...

ר"י וואָהו? אין ע זאָפּפּ? מי! חס ושלום ע בת תלמיד חכם ווי איהר זאהט זעלל ע זאָפּפּ נעממן? רחמנא ליצלן! ליברשט זעללטיך איהר טובע בים זין! וואָהו טאַיטש ע זאָפּפּ? ווייסט איהר, ר' חנוך זעבן, ווייסט איהר ע זאָפּפּ איז באה מיר— וואָס זעלליך אייך זאָגען, ע זאָפּפּ איז השם ישמרנו ע מעשה שטן, און בתדאי האָט דער אותו איש אהך ע זאָפּפּ גהאט. וואָהט טאַיטש ע זאָפּפּ? איך ווילל אייך וואָהו וואָהט ע זאָפּפּ איז: האָט מע ע זאָפּפּ, גאהט מע גלאַקקסט, און אהך גפיר-דרט, און גאהט מע גפודרט, גאהט מע אהך בקלות ראש; גאהט מע ערשט בקלות ראש, וואָס גאהט מע גאָהר בחקות הגוים, און איז מע בחקות הגוים, קוממט מע גאָהר ביניהם, און איז מע אמאָהל ביניהם, וואָס איז קאהן עבירה שבעולם, דיא מע זיט עובר איז, וואָס איז הכל נעשה כהתר. העבביך רעכט?

ר"ח אויב איר רעכט העסט, וואָהט איך דען דעהט ניט? איך וויללוי איהם אהך דרום זיט געבען. נאָרר אהנע בקשה האָבביך אן אייך, ווען איהר למזל ולברכה מאַינע טאַכטער נעממען טוטט, דאו איהר אייך עפּפּיס מיט מאַיין שמואלכה זעבן אַבגעבט. 'ס וועט מיר זוא מכולה גמאכט, דאו איך גאָר זיט וואָהט וואָס איך אָנמאנגן זעלל. וואָס האָבביך האַינט שוין דריבבר שברי לב גהאט; מאַינע טראה שיקט מיר זאָפּפּ דאָס קינד זיבבער צו ע סעורה אונ זאָפּפּ 'ס דריבבן בטל רום זאהטן, וואָהט זעלליך מאַכען? איך האָב גנונג גשריגען, איך בין אפילו זעלבשט זיבבר גלאַקקסט, אָבבער דאָ איז דער גאָממן און האָט ממליץ גווען, אונ דאָ דער...

ר"י דוא ברויכט איהר אים ירצה השם גאָר קאַיינע דאנה שבעולם זיט האָבן, איך וועמ' מיר שוין מיט איהם אָהבגעבן, און עס בעורת השם צו עפּפּיס מאַכן. — אָבבער נאָרר עפּפּיס לינט מיר נאָך און. ר"ח וואָהט? זאָפּפּ נאָרר, זאָפּפּ!

ר"י איהר זאהט דאָך ברוך השם אהך ע למדן, איר ווייסט דאָך אסור לאדם לקדש אשה עד שיראנה.

ר"ח וואָהט טאַיטש? איהר העסט נאָך זיט מאַינע טאַכטער גווען? און עסט מיט איהר אן אהן טיש?

ר"י נאייין, מאַהן זיבבר ר' חנוך זעבן! מה אתבונן עז בתורה? איך האָב זיא קאַיינמאָהל נישט זייהן וועללן, מע קאָן זיט ווייסן, הרהורי דעבירה, וואָהט זעלל אהנעם דאָהט?

ר"ח אהך נישט קשה, קען אהך גמאכט ווערן, מאַרגן אים ירצה השם זאָיט איהר כלומר ביא איהר, 'ס איז אפילו זוא בעסר, דען וואָס דיא גבכות זען, וועללן כלומר כבוד האָבן, ובפרטות מאַינע, דיא איז גאָר אודק און כבוד.

ר"י (פערניגט) וואָס איהר מיינהט. — איך ווערר מאַרגן כלומר באה איהר קוממן. ר"ח אָבבר וואָט עמאָהל, מיר טאלט דאָ גאָר עפּפּיס אנדרש אין, מיר העבן גאָהר פערגעסן 'ס גאַיט גאָהר זיט אן, משום יחוד. —

ר"י (עטוואָס טרלעגען, אבר זיך גליך ווירר פאסטנר) איך וויללייך זאָגן, דאָהט קאָן מען זוא קאַייין יחוד נישט האַייסן, וואָרום? 'ס איז לשם מצוה און שלוחי מצוה אינם נוזקין. ר"ח אהך רעכט. (ויהט נאך דער אות) מיר העבבן איביר דער שמועה גאָהר אן אונג זער שער פערגעסן. אָבבר וואָס טוטט מע דמיט? דאָהט איז אהך ע דבר מצוה. 'ס איז שוין זמן מנחה, מיר מוזן אין שול גאַיין. (בעתן אב).

צווייטר אויפצוג

(אין אנדערע ציטער)

ערשטער אויפטריט

יעטכען אין איינע פודער-מאנטל; דער פריזעהר דער עבן מיט דער פרי-
 זוהר פערטיג גווארדן.
 מי' נון מאמועלד יעטטכען, וואס זאָל איך איהם אין איהרם נאהמן אנטוואָרטן?
 יע' זיא האבען עס יא שפּאַן גהערט, ניכטס.
 מי' ניכטס קאן מאן ווערד זעהן נאך הערן, דאס וויסן זיא בעסער אלס איך, זיא
 זינד יא גלעהרט. (שלעגט איין שניפסכען הינטר איהר).
 יע' געהן זיא נור, געהן זיא!
 מי' אבר זאגען זיא מי' דאָך, וויא קענען זיא זאָ גרויזאם זיין דען ארמען
 גראפען זאָ צו קוועהן?
 יע' האט ער'ס ניכט פערדיהנט? וועלכע אונארטיגקייט! געהט געסטן
 איבר פינף מאל פאר מיר פארבייא, אונד ניממט ניכט איינמאל דען הוט אב, אלס
 קעננע ער מיך גאר ניכט.
 מי' איך זאגעט איהן יא, דאס דינס בלאָס גשאה, וועגן דער דאמע, דיא ער,
 זיידר! פיהרן מוסטע. די בארפאָנעסין איזט איינע גראָסע פיינדין פון איהרן לייטען.
 גלויבן זיא מיר, עס קרענקט איהן זעלבר גנוג, אונד וויא ער מיך פרויכרט, האט ער
 דיא גאנצע נאכט דאריבר ניכט שלאפען קענען, דער ארמע גראף!
 יע' וואָהער ערפוהר אבר דער גראף דאס איך איבר איהן בעזע בין?
 מי' מיין גאָטס! איך האבט יא איהנען שפּאַן. גזאגט, דער הער פון שנאפּס
 האטט אים ערזעהלט.
 יע' איך שטעהע דאמיר. דער הער פאן שנאפּס ווירדע זיך דינס ניכט פערדייטטעט
 האבען.
 מי' אונד דאס אויך דער גראף עס קינפטגי ניכט מעהר טוהן ווירד, דאמיר
 שטעה איך. פערזייעהן זיא עס איהם דאָך נור דיסמאהל. ביטטע! ביטטע!
 יע' געהן זיא נור, דיסמאל מאגט איהם פערזייען זיין, אבר זאגן זיא איהם יא,
 ער זאגט מיר ניכט מעהר זאָ קאָממן, זאָנסט... (דער פרויעהר וויל ווענגעהן, אים נאכרוסענר)
 הערן זי נאך! ווען דער גראף פראגען זאָללע, וואָ איך דיין אבענד זיין ווירדע,
 זאָ קענען זיא איהם נור זאגן: זיא העטטן פאן מיר זאָ פאן אונגפעהר גהערט, איך
 געהע אין די קאָמעדיא, אונד ווערדע אין דער לאָשע נומרא 20 זיין. — לאסן זיא זיך
 אבר בייא לייבע זיכטס מערקן, דאס איך עס איהנן אויסגטראגן האבע.
 מי' שפּאַן גוט מאמועלד יעטטכען. טראגען זיא קיינע זאָרגע. איך פערשטעהע מיך
 אויך דער גלייכען פאָסטען. עמפעהלע מיך. (אב)

צווייטער אויפטריט

יעטכען (אלליין, זעצט זיך אנט קלאויער).

איך האבע דאך אונרעכט גטאהן, דאס איך עס איהם זאָ שנעלד פּרזייען האבע
 ער זאָללעט זענגר ביטן. וועלכע אונארטיגקייט! ניכט איינמאל איינן זאָ גרייסן,
 אונד ווען ער בייא מיר איזט, דא קריכט אונד שמייכלט ער אָהנע אונטראַפּ
 (שטעהט אויף אונד טריט פאר דען שפיגל) דער פערדאמטע פרויעהר! איבר זיין פּרזייען
 האט ער מיך זאָ עלענד פרויזיהרט! וואס דאס פיר לאָקן זינד? (לויפט צום פּענסטז היין)
 רייטעט ניכט דארט דער הער פאן שנאפּס? (דאָריענטירט) וואהרהאפטיג ער איזטס!
 ער צייגט מיר עטוואס מיט דער האנד, אבר איך פערשטעהע ניכט, וואס ער דאָמיט
 זאגען ווילל. דער גוטע מאן! — (געהט פאן פּענסטער) אַך איך האבע הייטע קיינע גראָסע
 לוטס צום שפילען. (ווירפט זיך אויף דאס זאָפּא היין, שלעגט איין בוך אויף אונד זייעט)
 אמאליא, אָדר די גוטע הויזמוטער; איין בוך פיר פרויענצימער — וואס דאס
 ווירד פיר ביכר זינד? איממער בקאָממי איך זאָלך דוממציג! איך מוס מיר אויס איינר
 אנדרן דעזעביבליאטעק ביכר האהלן דאסן. —

חדר. יעטכין יושבת על כיסאה נתעטפה כמעטפת המעצור את אבקת רוכל
 מעל אפה ובגדיה והאומן המיטיב ראשה כילה מלאכתו.

אומן נא גברת יעטכין מה אבשר אליו כשמה?

יעטכין האם לא שמעו דבריי? לא יאמר אליו דבר.

אומן לא אדבר. יכול כל אדם לראות גם לשמוע וכל זה היא תבין יותר
 ממני, כי יודעת ספר היא. [ינופה ידו עליה בעיגוב]

יעטכין ילכו נא ילכו.

אומן תאמר נא לי איך היה תהיה לאכזר להדאיב נפש הפחה המסכן
 הזה.

יעטכין כאשר עשה לי כן אעשה לו, כי נקלותי בעיניו. ביום אתמול
 חלף עבר לפני שבע פעמים ולא נשא כובע מעל ראשו האם אינו
 מכיר לי.

אומן הלא אמרתי לה, כי כל זה קרה לו על אודות גבירתו אשר על
 אפו ועל חמתו הולכת על צדו. והגברת הזאת חמתה שפוכה על
 עמה ועל מולדתה. תאמין לי כי נפשו מרה לו על אשתו והוא
 כעצמו אמר לי, כי כלילה הוא נדה שנתו מעיניו על המקרה
 ההוא.

יעטכין מי הגיד להפחה הלז, כי חרה אפי עליו?

אומן השמים נלאיתי נשוא. האם לא אמרתי לה כי השר מן שנאפס
 סיפר לו הדבר.

יעטכין הנה אנוכי מכסחת אותו, כי השר מן שנאפס לא יערב לבו
 לגשת אלי בדברים כאלו.

אומן גם אנוכי מבטיח לה, כי לימים הבאים לא יעשה לה עוד כדברים
 האלו ואת ערובתו אקה. אך לזאת תסלח נא לו אך הפעם הזאת.

יעטכין ילכו נא עתה, סלחתי כדבריו. אבל יאמר לו שאם בוא יבוא
 אלי עוד ככה, אז גם אנוכי אדעה מה לעשות. [האומן רוצה ללכת
 ותקרא אחריו] שמעני אדוני, אם ישאל הפחה לן אנה אהיה בערב
 הזה יגיד לו כי שמע מרחוק כי אנוכי הולכת לבית הצחוק ומקומי
 כמקום הנסמן כתיו עשרים, 20. אך אל יתן מקום בדברו שמתוכם
 ילמד הפחה להבין כי אנוכי ציויתיהו לאמור לו.

אומן טוב הדבר, גברת יעטכין, לא תדאגי על זאת, על דברים כאלו
 נבונותי להביא איש על מקומו בשלום. [ווילך לו]

גרם המעלה השנית

יעטכין יחידית בחדרה ותשב מצד העוגב.

יעטכין הסכלתי עשו, אשר סלחתי לו מהר. היה לי להאריך אפי למען
 ענותו, כי עיקש לב לא ימצא טוב. הנמצא איש שוגה ופתי כזה,
 אשר יעבור עלי ולא יברכנו? וכי יבוא לראות פני ולשאול ממני
 דבר, אז ישח וישפל לפני והיה כאוב מארץ קולו ומעפר אימרתו
 תצפצף. [ותקום ממקומה ותלך ותעמוד לפני המראה] הנבל האומן הזה,
 על אשר פשק שפתיו ודבריו כקול סירים תחת הסיר לא הטיב
 ראשי על נכון ותלתלי קווצותי איך הם רעות מראה, לא תואר להם
 ולא הדר. [ותרץ אל חלק ביתה] האם אינו רוכב שם השר מן
 שנאפס? [ותדבר אל לבה] כאמת הוא השר; הוא עתה רומז אלי
 דבר מה, בידו השלוחה אלי. אבל לא ידעתי מה אלה הדברים אשר
 יראני. מה טוב האיש הזה. [ותלך מהחלון] אך אין חפצי כביתי
 היום לנגן. [ותשליך עצמה אל מטתה ותפתח ספר הזכרונות דברי הימים
 ותקרא בו] מה המה הספרים האלו אשר כביתי? כל הימים ישלחו לי
 ספרים אשר בלא דעת ידברו ולכם צפון משכל. מעתה והלאה
 אשלח להביא לי ספרים כנפשי מכית הספר האחר.

דריטער אויפטריט.

יעטטכען, שאינדל (מיט איינע בילדעט אונד פאקעט).

ש' ע קוממלעמענט פון הערן טון שנאפפס. און דוילא שיקטער זיא דאָהס. י' ע' (ענטוויגעלט דאס בילדעט אונד זיהוט) "ליבענסווירדיגע! איך נעהמע מער די פרייהייט, איהנן הירמיט אייניגע. אריען אויס דער אָפּרעטטע אָפּעראַן צו איברי זענדן, דיא איך עבן פאן דער מוזיק-האנדלונג ער האלטן האבע. פיר מיינען דאנק פערלאנגע איך פאן איהנען, מיינע טייערע! די ערלויבניס, זאָלכע פאן איהנן זינגען אונד שפילען הערן צו דירפן, איברינגס נעהמן זיא די קלייניקייט אלס אייז נען בוויז מיינר אונגהייכלטן האַכאכטונג אונד זיבע אן, מיט דער איך שטעטט זיין ווערדע איר אויפריכטיגער פערעהרער פאן שנאפפס". — ווער האט דיעס בולדעטשען גבראכט?

ש' דער בדיהנטער. ער האָט מוזן נויטווענדיג וועג גאַין, און ווילד באלד ווירד קוממן נאָך תשובה.

י' ע' גוט, ווען ער קאָממט, שיק זיא איהן נור צו מיר. — געה זיא יעצט הינונטה צו מאמא אונד פראג זיא, אָב זיא הייטע מיט מיר אין דער קאָמעדיע געהן ווילד, עס ווירד איין נעייטע שטיק אויפגפיהרט.

ש' מאמא רעט אַללואַזיל סוידעס מיט הערר מארקוס, איך קאָן זיא ניט פראַגען. י' ע' זאָ פראג זיא נאכהער, ווען דען אָנקעל וועגענאנגן איזט. (ועצט זיך אנט קלאויר, שאינדל ווילל וועג געהן, קעהרט אבר הייר אום).

ש' שיהר העטטיך פרגעסן. איך מוז איהנן ע חדוש זאָגען, וואורריבר זיא זיך חדושען וועהרען, זיא קריגען האַינט נאָך ע גרויסע פיויסע, זיא קאָנען רעכט גארה דרוף האָבן.

י' ע' זאָ? פאן וועס דען?

ש' פון וועס? נוא פון אונדו רבבכי, ער האָט שוין גפרענט אויב זיא אַללאַנג זענען. איך גלייב, ער וועט נאָך פערמיטטיג קוממן.

י' ע' איזט זיא פערריקט? וואָס וויל דאס שו — פאן מיר האבן? געה זיא נור אונד מאך זיא שפאס מיט אירס גלייכן, הערט זיא 'ס?

ש' זאָלליך דעפן און גוונד זאהן, ער ווילד באה זיא קוממן, זיא קאָנען מירס גלאַייכן, און וואָהס דוילא פער ע חדוש איז. ווארום? אונדו רעככי קאָן אהך שאה נע נקבות זאהן.

י' ע' דאס איזט דאך וואהרהאפטיק זעהר קאָמיש! אי נון דאס זיא איהן קאָממן, האב איך דאך איינן קליינן צייטפערטרייב.

ש' ער קוממט שוין, ער קוממט שוין, איך הער איהן. (אב).

פירטער אויפטריט.

יעטטכען, הערנאָך ר' יוספכה.

י' ע' נור העריין.

ר' (פריינדליך, אבר עטוואָס פערדענן) גוטס מאַרגן, גוטס מאַרגן, זויא פלאהסיג.

י' ע' (פאכט איין קניקט) זיין זיא וויללקאָממן (רייכט אים איינן טול) זעצן זיא זיך.

ר' (רייכט איהר דען שטוהל אויס דער האנד) איך טוה 'ס אָסור ניט, איכ זאהרט חזיר ניט, וואָהס טאַיטש, איך קאָן מער שוין אַללאַנג ע שטוהל נעממן. זאה זיא זיך ניט ערשט פטריות. (ועצט זיך) שטעהר איך איר אפּשר?

י' ע' אים גרינגסטן ניכט, איך שפיהלטע נור איינגע קלייניגקייטן.

ר' זיא, גשפילט? דאָהו איז שאַין, בחיי ראשי שאַין.

יעטכין. שיינדיל עם איגרת חתום בידה.

שיינדיל השר מן שנאפס צוה עלי להשתחות לאפה בעבורו. וזאת אשר שלח לה.

יעטכין [תפתח האיגרת ותקרא] אהובתי היקרה. אקח לנפשי רשיון, להוביל שי לה שנים שלשה ניגונים חדשים, חקוקים בעט סופר, מהיר כמלאכתו מלאכת המוזיק אשר הובא לידי היום ומחיר ברכתה אשר תתן לי על אודותם אבחר לנפשי מאהובתי הנחמדה שתורשני לשמוע מכבודה קול שיר והגיון ככינור. נא ירבו בעיניה הדברים קסני ערך האלו, אחרי אשר נתברר אצלה כי באהבתה אשגה תמיד חכרונה לא יסוף מרעיוני עד עולם. דברי אהובה השר מן שנאפס. מי הביא האיגרת הזו?

שיינדיל משרת השר. אך נחוצ היה לדרכו ובא יבוא בקרוב לקבל תשובתה.

יעטכין טוב הדבר. כאשר יבוא שלחיהו אלי. ועתה תלכי נא אל אמי ותשאל לה אם רצונה לילך עמי היום אל בית הצחוק, כי היום תראה שחוק חדש אשר לא היה לעולמים.

שיינדיל אמה דבר סתר לה עתה עם מארקוס ולא אוכל עתה לשאול את פיה.

יעטכין תעצורי כמילין עד יכלו דבריהם וילך דודי מארקוס לביתו אחר תשאלי אותה [ותשב אל העוגב. שיינדיל רצונה ללכת לדרכה ותשוב אחר]

שיינדיל כמעט שכחתי אומר. דבר חדש יש לי אליה אשר תשובי תתפלאי בו, כי יבוא היום עוד איש אחד לראות פניה אשר תוכלי ללבוש גאוה גדולה על זה.

יעטכין כך. מי הוא האיש אשר אכבדה ממנו?

שיינדיל מיו רבי שלנו, כי שאל אותי אם היא יחידית בכיתה ואממן כי יבוא עוד לפני חצות היום.

יעטכין האם היא משוגעת. מה רצון זנב האוד העשן הזה ממני. תלכי נא ותקלס ברעותיה ותשים שפחות כערכה משחק לה. השמעה כזאת?

שיינדיל כה יוסיפו לי שנות חיים, כי באמת דיברתי דברי. ולמה תתפלאי על הדבר הזה. גם הרבי חשקה נפשו כיפת תואר ויתענג מזיו כבודה.

יעטכין באמת דברים אלה זרים המה אצלי. אך אם כן איפה לא תמנע אותו מבוא. וטוב לי כי אדדה זמן מועט בלעג הרבה.

גרם המעלה הרביעית

יעטכין, ר' יוספכי

[ר' יוספכי ימשיך ברתוקות הפעמו]

יעטכין יבוא.

ר' יוספכי [פחד ורחב לבכו] צפרא טבא, צפרא. כך בזריות?

יעטכין [תיקוד לעומתו] ברוד הבא. [תשיט לו כיסא] ישב נא.

ר' יוספכי [יחסוף הכיסא מידה] אסור לי אם אעשה זאת, חזיר אם אסכול הדבר. מה זאת? הגם יש ביכולתי ליקח לי כיסא, האף גם זאת אעשה להטריח רכה וענוגה אשר לא ניסתה כף רגלה הצג על הארץ. [יישב לו] האם אני מפריע אותה ממעשיה?

יעטכין אל יפול לבו על זה, אני שוחקת עתה אך בדברים קטנים.

ר' יוספכי כך? היא שוחקת? טוב ויפה הדבר. בחיי ראשי טוב.

ר' יוספכי בכירור. אשים נפשי בכפי אך לשמוע מוזיק. ולא יערב
לנפשי אכול ושתו אם אשמע קול שיר זומר. על אחת כמה כאשר
היא מנגנת. תאמין לי כי פעמים הייתי עומד אחורי כתלי ביתה זמן
ארוד לשמוע מפיה קול שיר.

יעטכין לו ידעתי זאת, אז הטכתי שיר, הרביתי נגן.

ר' יוספכי [מדבר על לבו] מה אות כי אעלה מרום הרים. [ויאמר אליה]
האם לא אוכל לבקש מאתה שתמחול לשיר גם עתה מעט, כי קולה
ערב לי מאוד.

יעטכין לשורר אין ביכלתי עתה, כי גרוני נחר, אבל לכבודו אנגן לו
דבר מה. [ותנגן. ר' יוספכי יקרב עצמו אל עצמה עד ישב אל חיקה] אך
האם צר לו המקום אשר יגש אלי ועל חיקי ישב. גם יראה הרבי כי
הלבין אדרתו באבקת. רוכל הנופל משערות ראשי ארצה. האם אינו
רואה זאת.

ר' יוספכי אין זה מוזיק. מצפירת תפארה כמות יוכל כל אדם להתאבק
ולהעפר, כי עפרות זהב לה.

יעטכין מה הוא אומר להניגון הזה אשר השמעתיהו. הישר הוא
בעיניו?

ר' יוספכי הישר הוא? השם יאריך ימיה ושנותיה. מימי לא ראיתי ולא
שמעתי מכלילת יופי משוש כל הארץ כאשר עיני רואות עתה. כלו
כליותי בחיקי מרוב מועצות אשר שמתי בנפשי להבין במראה אשר
ראיתי. כי תלמד ידה לקרב אצבעותיה למלחמת קיתרי העוגב
ובהרף עין ירוצון ויכוננו חציהם על יתר זה, ושאריתם על יתר
אחר עד תשמיע נעימות כימינה נצח. והמה דקים מאוד ומשמן
בשרם רו ועל כל זה כוח להם לעמוד בכל אלה וירוצו ולא ייגעו
ילכו ולא ייעפו.

יעטכין [תשחק] מה טובו אמריו. אבל יאמר נא לי מה נכבד היום הזה,
בהגלות נגלות הרבי לעיני כאחד העם אשר אנוכי יושבת בקרבו
ומה ראה על ככה?

ר' יוספכי ראות פניה פללתי, כי עמה אכבדה מעשות זאת כמו שכן
טוב ולקחת לנפשי הכבוד הזה.

יעטכין אבל האמנתי, כי הוא לא יוכל הביט בפני נשים.

ר' יוספכי ראות כמו יכול אוכל, אך אין רצוני.

יעטכין לזאת אתן שמחה בלבי, כי הבדל הבדילני מנשים אחרות. אבל
למה יהתל בי ולא יגיד לי כל לבו על מה בא אל ביתי היום הזה,
ולא מתמול שלשום, או מאז בא בביתנו.

ר' יוספכי באמת דבר זה תוכו רצוף טעם נכון.

יעטכין האם לא הורשיתי לידע, כי נפשי אותה לדעת מוצא הדבר.

ר' יוספכי למה לא? אני אומר לה, אתמול [יעלוג כלשונו] - אנוכי -
האם לא דיבר אביה עמה דבר, האם לא הגיד לה?

יעטכין אבי לא דיבר. ומה יש לו לאבי להגיד לי?

ר' יוספכי [ידבר על לבו] כל התחלות קשות. אבל אורה לה הדרך.
[ויאמר אליה] תגיד נא לי, אבל באמת ובתמים מקירות לבה, האם
רצונה לעשות שידוך.

יעטכין [תשחק לדבריו] השאלה הזאת הקשה לשאול. האם הוא מצא לי
איש כלבבי?

ר' יוספכי אני ואביה מצאנו לה איש כלבבה וכמעט הוא כלאחר
מעשה. גם בקרוב יכתוב התנאים בקנס ויכול להיות עוד היום הזה,
אם ירצה השם.

יעטכין איככה אוכל להאמין זה. אבי באמת לא יתן אותי לאיש בלתי
שאלת פי ובלתי שמוע רצוני. מי הוא האיש הזה?

ר' יוספכי הלא מחוכמת היא מאוד, ולמה לא תדע זאת. חודי נא אך
הפעם.

יעטכין ואיך אחודה זאת? רבו האנשים על פני הארץ. נא יאמר מה
שמו.

ר' יוספכי [ידבר על לבו] המשומדת הזאת. נפשה יודעת מאוד מהדבר
הזה, אך תעשה שקר בנפשי. [ויאמר אליה] האם אינה יודעת מי
הוא? אך רצונה לשמוע ממני והנה אגיד לה: אני הוא, אני ולא
אחר.

יע' זינד ויא דען אויך איין ליבהאבר פאן מוזיק?
ר"י וואָהס טאַישש, פער מאהן חיות הער איך צו מוזיק, אלס עסטן און
טרינקן קאָן איך שטיין לאָזן, ווען איך זינגן און שפילן היירען טוה, ובפרט ווען
זיט עפפס שפיהלט. גלאייב זיא מיר איך בין מענכע שעה גשטאנען פער איהר
טיהר און האָב איהר צו גהיירט זינגן.
יע' זאָ? ווען איך דאָס גוואוסט העטטע, ווירדע איך נאך פלייסיגער גוונגן
האבן.

ר"י (פיר זיך) דאָהס איז שוין ע גוטטר סימן (לויט) דערף איך איהר בעטן מיר
מוהל צו זאהן, און אלד וואָייל אהך עפפיו זינגן? זי האָט דאָך אומבשרינגען זיט
ע שאַיין קול.

יע' צום זינגען בין איך הייטע ניכט אויפגעלעגט, אבר איך וויל איהנן עטוואס
טאַרשפילען. (זיא שפיהלט, ר' יוספכי ריקט זיך גאנץ נאה צו איהר זיך). זיא מיסטן מיר ניכט
זא נאהע אויף דען האלד זיכט, זיא בעפודרן אויך איהר קלייד, זעהן זיא?
ר"י שאָהס נישט, אן איהר קאָן מע זיך אהך פודריג מאכן. -
יע' וזיא גפעללט איהנן דיוס שטיק? איזט עס ניכט היבש?
ר"י וואָהס טאַישש שאַיין? גאַטט זאָל איהר מאריך ימים ושנים זאהן, וואָהס
איז זיא פער ע תכשיט אומבשרינגען! און וואָהס מיך אן מיינהסטן חרושן טוהט
זיט זיא דאָהס אלס מיט איהר קלאַיינע און מאַגערע פינגערליך מאכן קאָן?

יע' (לעלענד) זיא זינד ווארליך זעהר גאלאנט. - אבר זאגן זיא מיר דאך, זיא
זאָ קאממע איך הייטע צו דער עהרע דאס זיא מיך בעזוכען?
ר"י דער כבוד איז אויף מאהנע זאהט; אז שכן וועלטיך מיר אהך עמאָל דען
כבוד האָבן.

יע' איך גלויבטע אבר זיא קעננן גאר קיין פרויענצימער אנועהן?
ר"י קאָננען קאָן איך, איך מאַהג נאָרר ניט.
יע' נון דאן פרייעט מיך, דאס זיא בייא מיר איינע אויסנאהמע מאכן; אבר עס
מו דאך איינע בעזאנדערע אורזאכע האבן דאש זיא מיך יוסט הייטע בווכן.
ר"י ע טעם האָסטט פראהליך.

יע' דארף איך דיעז אורזאכע ניכט וויסן? איך בין זעהר נייאגירג.
ר"י וואָרום ניט? זיא זאלס היירן, איך האָב בעטערן (שטאטטערנד) איך האָב -
האָט דען איהר טאטטען גאר נישט מיט איר גשמוט? האָט ער נאך נישט גוואָגט?
יע' מייין פאטער? ניכט איין וואָרט, וואס זאלטע ער מיר דען זאגען?
ר"י (פיר זיך) כל התחלות קשות, איך מוז זייהן איהר מורה דרך צו זאהן. זאָ
יא מיר ע מאַהל אָבבער גאנץ ממקירות זבה, מעכט זיא גערן ע שדוך טאָהן?
יע' (לויט אויפלאכערנד) דאס איזט איינע גוויסנסטראגע - וויסן זיא דען איינע
פארטיע מיר מיך?

ר"י איך און איהר טאטטען וואהס ע זאייר גוטטן שדוך פער איהר, און יס איז
שוין זיט פיל אז לאחר מעשה, יס וועט אהך באַלד קנס גלייגט ווערן, אפטר נאָך
האַיינט אם ירצה השם.

יע' דאס שיינט מיר אונמעגליך צו זיין; מייין פאטער ווירד מיך וואהרליך ניכט
מערהייראטן, אָהנע מיינע מיינונג אונד איינזויללינגונג ערשט צו פערנעהמן. ווער זאל
דען דיער מענט זיין?

ר"י זיא איז אומבשרינגען זיטא ע חכם און זעלסט ניט וויסן, ראָהט זיא ע
מאָהל!

יע' ווי זאלל איך דאהטען, עס גיבט יא פילע מאננטלייטע אין דער וועלט,
נעננען זיא מיר איהן דאך!
ר"י (פיר זיך) זיא איז זיטא ע משומדתע דאז זיא זיך נאָרר זיטא טרשטעללט.
(לויט) וואָרום זיא וואהס עס ניט, זי וויללס נאָרר טון מיר היירען, נוא איך וויללס
איהר אן זאָגן. איך בין איהר חתן.

יעטכין [תלעג לון] אם הוא מנת חלקי וכוסי, התומך גורלי, אגילה ואשמחה בו.

ר' יוספכי [מלא שמחה] כאמת? כה אחיה כי גם אכיה הגיד לי כי היא נפש טובה. השם יתן לנו אך מזל וברכה ועוד נחיה בחיים ערכים. תאמין לי אינני רוצה להתפאר עלי, ידעתי ברוך השם לראות חיים עם האשה אשר אהבתי הגם כי הכרת פני ענתה כי כגבר חלש, אבל עוד כוחי כמתני ואוני כשרירי בטני אחפץ זנבי כמו ארז גידי פחדי ישורגו וכאיש גבורת לבוא עליה כדרך כל הארץ, ואם מעט ואוסיפה לה כהנה וכהנה עד תשלח כצאן עווליה וילדיה ירקדון. ומה תגדל השמחה בלב אכיה וארוצה מהר להגיד לו כי איש טוב יבשר טוב וגיל יגיל אבי צדקת כמוה [ירצה לאחוז בידה ויקרא] מזל טוב, מזל טוב.

יעטכין [העלתה קצף] מה מאוד העיז פניו. האם לו היתולים עמדי? ירף ממני כדברים כאלו, ואם לא אראהו הפתח. [והתפור אליו עורף]

ר' יוספכי מה זאת? האם תדמה כנפשה כי אני מהתל בה [ויקרב אליה] כחיי ראשי, כחיי נפשי, כי כאמת דיברתי דברי. כי איך אעשה הרעה הגדולה הזאת, לשום כבודה משחק לי. אך אכיה אמר ותהי ומה רצונה יותר. [ויושט לאחוז ידה]

יעטכין הנני אומרת לו הפעם האחרון שיקפוץ פיו מדבר, פן אשליך אותו מחדרי ובוז וקלון ימצא, וחרפתו לא תמחה. איך שיכור וחזיר היער הזה יעיז פניו לדבר אלי כדברים האלו.

ר' יוספכי מה? אנוכי איש שותה שיכור, אני? לולא פני אכיה אני נושא אז הראיתה אם אנוכי שיכור. אבל טוב הדבר. פתר לי זעיר ואחור. כזו הרגע אני הולך אל אכיה ובעל כורחה תנשא לי, בעל כורחה אני אומר, בעל כורחה.

יעטכין למעני ילך לעזאזל. האם הוא או אבי ילחצוני להיות אשה לאיש אשר אינני חפצה בו? [תשב אל העוגב ורצונה לנגן]

ר' יוספכי [יתחיל מראש] מימי לא ראיתי חצופה כזאת. אכיה אין כוחו ללחוך אותה. האם אכיה הוא? איה כבודה [וירק רוק כפניה] חצופה היא. לו היתה נפשי תחת נפש אכיה אז היתי לוחצה שתנשא לי הגם שלא ברצונה. [ויד כבאגרופו על העוגב עד מיתריו רוקדו כאילים]

יעטכין [תכה בידה על ראשה ותקרא בקול גדול] מן השמים ירחמו. עוגבי, מחמד עיני, איך נפוצ ככלי יוצר [ותפול ותתעלה]

גרם המעלה הה'

סעלצע, מארקוס גם שיינדיל; הקדומים.

[ידלגו כולם כאחד אל חדרה בעוד ר' יוספכי מכין לדרר פנמיו. מארקוס אחז לר' יוספכי בחזקה נגד חזהו, יניעוהו לאחר ולפנים כבארבעת מינים, בעוד אשר סעלצע ושיינדיל יעוררו את יעטכין משנת העילוף.]

מארקוס מה הדבר אשר היה לו עם העלמה הזאת?

ר' יוספכי [כאימה ופחד] אתחנן לאדוני, יתננו לילך כי לא עשיתי מאומה.

מארקוס יגיד נא מהר מה נעשתה פה ביניהם, ואם לא, אכנו נפש.

סעלצע אחי, עשה זאת למעני, הנח לו וילך. הלא ידעת מה המה אלה. [אל ר' יוספכי] ילך נא ילך. [מארקוס ירף ידו ממנו, וילך לון] שיינדיל תלך נא אל בית התחנות למען לא יגונב דבר, כי דלתותיה פתוחות. [שיינדיל הלכה לה] זה פרי שגעונו וסכלותו. הוא אומר כי בכוח יגבר על כל יוחשוב בלבו, כי הבת היא גם כן נכנעת ורוח נמוכה לה כמו אני. [אל יעטכין] אך מצאת את נפשך. השוב לך עתה מאז?

יעטכין מצער. אבל למען השם שלחו נא הסכל הזה מחדרי.

סעלצע חלף הלך לו בתי אהובתי ואיננו פה. אך השמרי והשקטי. האיני חסר לנפשך עוד מה? הגידי, הכואב לך עוד?

יעטכין לא. טוב לי עתה. אך היטב חרה לי עד מוות. יראה נא אדוני דודי איך החזיר השוכב הזה ניפץ עוגבי.

מארקוס כאמת לב האדם ידע אם ישימו מחמדי עינו כאבני גיר מנופצות. אבל בעבור דברים כאלו להתעלה אין זה כי אם רוע לב.

יעטכין בעבור משחית כא מכלה. ועוד גם הוא דכאני כמילים.

יע' (שערצונת) ווען זיא עס זינד, זאָ קאן איך וואָהל צו פרידן זיין. ריי (פאלער טריידע) אין אמת? זאָלדיך לעבן איהר טאטן האָט מיר אהן גואַנט דאו זיא ע חשוב קינד אינו! השם יתברך שענק אונז נאָרר מול און ברכה מיר ווערדן שוין שמחות דרלעבן. גלאייב זיא מיר, איך ווילל מיר נישט מתפאר זאָהן, איך וואהס ברוך השם מיט ע פראה פערטיג צו ווערדן. וואָהס וועט דער טאטטען פער ע שמחה האָבן? איך ווילל אהן גלאַיך רונטר גאַינ און איהם זאָגן וואָהס ער דוויא פער ע נמש טובה האָט פון ע קינד (וויל איהר די האַנד פאַסן), נוא, נוא, מול טוב! מול טוב!

יע' (אויפגעבראכט) זיא ווערדן זעהר דרייטט. מיט זאָלכעס שפאסע בלייבן זיא מיר פאם האַלוע, אָרר איך צייגע איהנען דיא טיהרע. (ווענט איהם דען ריקען צו.)

וואָהס זיא דאָהס? זיא מאַיינט אמשר איך מאַך גאָהר קיטאָוועס? (נעחרט זיך בחיי ראשי ובחיי נפשי) איז קאַיין קיטאָוועס! וואָהס טאַיטש איך ווערד זיך איהר עפפּיס אַוצען! וואָהס דענקט זיא פער נאררשקייט? דער פאַטטן טאַטטן. גואַנט, וואהס וועל זיא מאייהן האָבן? (גרייטט נאך איהר האַנד).

יע' איך זאָגע איהנן נון צום לעצטן מאל, ענטפערנען זיא זיך, אָרר איך דאס זיא אויס מיינעם ציממער הינזיטווערפן, וואס דאס מיר דרייסיגקייטן זינד פאָן זא אַינעם בעוואָנען פאָלנישן שו-ן!

ריי (וויסענדיג) וואָהס? איך בין ע שכור וויפּר! איך? מעכט איך ניט אייער טאטנס כבוד שאַיטען, איך וועלטייך וואַיזען אויב איך ע שכור זויפּר בין. אַבבר'ס איז שוין גוטט ווארט נארר, 'ס איז שוין גוטט, בוו הרגע גאה איך באה אייהר פאַטטן און איהר זעללט זעהן בעל כרחי ועלדט איהר מיד נעממן. בעל כרחי זאָג איך, בעל כרחי!

יע' געהט איהר מיינט וועגען צום ט-5, ווערד איהר נאָך מיין פאַטר, ווערדן פֿיך צו איינער היידראַהט צווינגען קעננען. (ועצט זיך אַנס קלאַוויר אונד ווילל שפּילן.)

ריי (וויא פאַרזיך) וואָהס דאָהס פער ע חצופה איז? איהר טאטטן קאָן איהר ניט צווינגען, וזיא ועלד ע קינד פון טאטטן ראַיידען! פי זעללט איהר ווערדן! איהר חצופה! וועהר איך ציינער טאטטן, איך וועלט איך שוין וואהון, איהר זעללט מיד מיוון נעממן, און ווען איהר אהן טוינדמאָהל נאהן זאָנט (שלעגט מיט דער פויסט אויסט קלאוויר דאס זיא זויטען שפּרינגען).

יע' (שלעגט די הענד צו זאטטן, אונד שרייעט) דאס זיך גאָטט ער באַרמע, מיין שעהנס קלאוויר איזט גאַנץ קאַפּוט. (וינקט אין אָנהאַמט.)

פינפטער אויפטריט.

דיא פאַריגן: סעלצע, מאַרקוס אונד שאַינדיל.

(שפּריצען אויף איינמאל אין דיא שטובע היניין, אלס ר' יוספכה היגויס ווילל, מאַרקוס העלט דען ר' יוספכה פעסט בייא דער ברוסט אונד ריטפּעלט איהן העפּטיג, וועהרנד דאש סעלצע אונד שאַינדיל זיך אום יעטטען בשעמטיגען.)

מ' וואס האבט איהר היר מיט דער מאמועל פאָרגעהאבט? ריי (ענטפערט) איך בעט איהר כבוד לעסט מיד גאַינ, איך האָב גאָר נישט געזאָהן. מ' איהר זאָללט מיר גלייך זאָגען, וואס היר אונטר אייך פאָרגינג, אָרר... מ' טוה מיר דען גפאָלען און לאָן איהם גאַיין, דו וואהסט דאָך שוין אללעס. (צו ר' יוסף) גאַיט נאָרר, גאַיט! (מאַרקוס לעסט איהן לאָן, אונד ער געהט אב) שאַינדיל גאַיט נאָרר נונטער אין דער שטוב, דאָן מיר ניקס געגאָנוועט וועט, זיא שטאַייט זוי גאַנץ אָפּפּען. (שאַינדיל אב) דעהס איז נוא דער סוף פון זאַין אהגענוזן, ער מאַנהט ער קען אללעס בכת אויספירן, ער האָט איממר וזיא ע גוט שאַטכע פער זיך אז וזיא איך בין! - (צו יעטטען) נוא וזיא איז דיר ייטה? איז דיר עפפּיס בעסער?

יע' עטוואס. אבר שאפט מיר יא אום היממלט וויללן דען נידרטערעכטיגען מענטשן אויס מיינר שטובע.

מ' ער איז שוין וועק ליבס קינד, ער איז שוין וועק, זאָי נאָר רוהיג, 'ס פעהלט דיר דאָך ניקס מעהר? זאָג, טוטט דיר נאָך עפפּיס וואַי?

יע' ניין, עס איזט מיר ווידר בעטר, איך האבע מיד זא זעהר גערבערט. זעהן זיא נור ליבד אָנקעל! וזיא דער שופט מיר דאס קלאוויר צו שאַנדן גמאַכט האָט! מ' שרייאַליך שמערצט עס, ווען איינע דערגלייכן קאָסטבארע זאכן צו גרונדע גריכטעט ווערדן; אבר דיור וועגן אין אָנהאַמט צו זינקן, דאס נעננע איך וואַרדיך איינע גאָר צו שטאַרקע סאַנגזיביליטע. - יע' איזט שאָן ווידער דער פאָראליסט דא!...

טעלצע בתי חדלי לך מהתקצף ולכל הדברים אשר ידברו אל תתן לך, כי עוד ידבר הזמן אתך טובות. גם כעוגב אשר היה לך השג נשיג. כי יש בעולם עוד אחר והרכה כמוהו ואולי טובים ממנו.

יעטכין ועוד העיו פניו נגדו ודיבר אתי קשות, כי יעשה אצל אבי שאנשא לו נגד רצוני. מי שמע כזאת, מי ראה כאלו? היכול אבי להשיא אותי נגד רצוני? לא, אין זאת ביכולת האב. גם לי לכב כמוהו ודרכי אחפץ. יעשה אבי מה שיכול אולם אני, אם יתן לי איש מלא ביתו כסף וזהב כאהבתו כוז אכזו לו.

גרם המעלה השישית

הקדום. ר' חנוך יתור מהר אל ביתה בעוד אחרית דברים בפייה.

ר' חנוך מה? אינך רוצה להנשא לו בעד כל הוון? מה יקחד לך ועל מה תתגאי לחצוף נגדי בדברייך, כי לא תנשאי לו. הביטי, לולי בכל כוחי אעצור את חמתי היתי קורעך כדג, את טיפה סרוחה. הנה אנוכי אתן משובתך כמתג ורסן. התאמרי כי כמוני כאמך אשר תטי את דבריה לכל אשר תחפוצי. הנני שובר עצמותיך ורוע אף קדקד. [ירוך כחמת כוחו בכל ביתה, יאחוז בכתבי המוזיק אשר לה גם ביתר ספריה, יקרעם לשנים עשר קרועים, יזרקם אחר יעטכין] הא, דרכך בראשך נתתי.

מארקוס אך נא יעצרו ברוחם הקשה, ישקטו נא מסערות רוגזם. כי מעשים אשר לא יעשו עשה היום, וילך שובך בדרך לבו כאחד הריקים.

ר' חנוך הניחה לי. אני אומר הניחה לי ויחר אפי בה ואכלה אותה כרגע. [רצונו ליפול על יעטכין כחמתו אבל מארקוס השיבו אחר]

טעלצע אהובי מארקוס, הוצא נא אותו החוצה, כי רוח רעה הלבישו לעשות מעשהו, זר מעשהו, ואם פה יתמהמה יעשה רעה. [מארקוס הוציא אותו החוצה והדלת סגר אחריו]

גרם המעלה השביעית

טעלצע ויעטכין יכבו במר נפשן ודמעתי על לחייך.

יעטכין [מדברת על לכה] מי יתנו במדבר בית מלון אורחים ואעזבה בית אבי ואלכה לי. ולולי אטריח את נפשי להתהפך בתחבולות, להינצל מרשת זו טמנו לי כצבי, מיד אז אבדתי בעניי. כליותי השתוננו במועצות ודעת. לבי כואי כחדריך והרק חנית וסגור לקראת רודפי, אמור לנפשי ישועתך אני. נפשי בתוך לבאים אשכבה, לזהטים בני אדם. ומה לך נרדם. קום קרא אל שכלך, אולי יתעשת לנו להוציא ממסגר אסיר מבית כלא יושבי חשך ואל נא נאבדה בנפש האיש הזה. [ותדבר אל אמה] אמי אהובתי למה תבכי? היחיו אבני לבי בככייך. אך נשית עצות בנפשנו וכמעשינו נחתרה להשיב אחר הדבר הרע הזה. הלא מימי כינותי בספרים הרבה ונפשי יודעת מאוד לספר מאכזריות אשר העירו האבות על בנייהם; אבל אבי בהתאכזריות נגדי, לא ידעתי את מי אדמה לו וישווה.

טעלצע [אשר עד עתה ישבה שוממה מכלי דבר, כאשר שמעה דברים אלו יוצאים מפי בתה, פיה פתחה] מה את יודעת לספר מאיוולת הקשורה בלב אביך? אפס קצהו תראי וכולו לא תראי. אנוכי אוכל ספר די והותר. ואם יעלה על מחשבתו דבר לא ישוב מפני כל. לא יפחדוהו בני רשף ולא ילחצוהו מלך בלהות.

יעטכין מי יתן, שאך לא יבוא אל ביתנו. מדי דברי בו יתקפו כל עצמותי וארכובתי דא לדא נקשן. תלך נא אמי אהובתי אל ביתה למען תעצור אותו מכוא אל ביתי.

טעלצע ולמה? הלא מארקוס הוא אצלו.

יעטכין אינו דומה אם היא אצלו או דודי מארקוס. כי יותר יכנע לפניו, מלפני דודי מארקוס. תלך נא אמי ותדבר על לבו להתאפק

ט' ערגר דין נאָרר ניט ליבט קינד! וואָהס טוהטודמיט? לאָו יס נוא גוטט זאָינ, וועסט שוין ען אנדר קלאוויר קריגן, יס געבט נאָך מעהר קלאווירס אין דיא וועלט. י'ע' אונד דיא גראַבֿהייט דיא ער מיר אינס גויכט זאנטע! ער וויללט בייא פאפא מאכן דאס איך איהן הייראטן מוס! וויא געפֿלסט איינס דאס? איך מעכטע דאך זעהן ווער מיך צו איינר הייראהט צווינגען ווירד! ניין! דאס קאן קיין פאטער, איך האבע אויך איין וויללע. פאפא מאג טוהן וואס איהם בעליבט, איך ווערדע איהן דורכאויס ניכט הייראטען.

זעקסטר אויפטריט.

דיא פֿאַריגן, ר' חנוך (שטירבט וויהטענר אין דיא שטובע, אלס יעטטען נאָך דיא לעצטע וואָרטע שפּריכט).

ר'ח וואָהס? דוא טוהסט איהן דאָרכאויז ניט נעממן? דוא! וואָהס בילסטו דיר אין? אויף וואָהס איז דיין גאווה? דוא האָסט דיא חוצפה צו זאָגן, דוא ווילסט איהן ניט נעממן? זעה, ווען איך מיר ניט מיט גוואלסט אויפהאלטן טעהט, קורע כדג וועלטיך דין זאָינ! דוה טפה סרוחה! איך ווילד דיר שוין תרבות לעהרנען. דוא מאהנטס אטער דוא האסט דיא מעממע פֿאַר? ארם און באהן ווערדיך דיר צו־בברעכן (לויט) אין דער שטובע הרום, ערגרייט די מוויקאליען אונד ביכער. צעררייט יא, אונד ווירסט דיא שטיקע נאך יעטטען) פֿאַיי זאָלסטו מיר ווערדן! —

מי אי זאָ מעסיגען זיא זיך דאָך אום הימפעלס וויללען, זיא ווירטשאפטן יא וויא איין ראזענדער מענטש!
ר'ח לאָסט מיר מנוחה זאָג איך, לאָסט מיר מנוחה, קורע כדג ווילדיך זיא זאָיין, (ווילל איבר יעטטען הערפאלן, מייקוס אבר העלט איהן צוריק).
ט' ברענג איהן דאָך רויס ליבר מארקוס! ברענג איהן רויס, ער וואהס נאָר ניט וואָהס ער טוטט, ער וועט נאָך ע מעשה טאָהן! (מארקוס שלעפט איהן הינויס).

זיבנטער אויפטריט.

טעלצע, יעטטען (ביידע וויינען, איינע פויוע).

י'ע' (סיר זיך) דאס איזט איין אויסר אָרדענטליכס אונגליק, איך מוס עס דאהער נור דורך אויסר אָרדענטליכע מיטטעל פאן מיר צו ענטפערנען זוכן. איך ווילד מיינע גאנצע פרונגט אויפביטן, ווילד אללעס האגן, דא איך ניכטס צו סעדיהרן האבע. (לויט) ליבע מאמא דאס וויינען הילפט היר צו ניכטס, טהעטיג מיטן וויר זיין, זען וויר דער גמאהר דיא אונד דראָהט, ענטגען וויללן. — איך האבע דאָך שאָן שילע ביכר אונד גשיכטן גלעזן, קאן פילעס פאן פעטערן ערצהלן, דיא גרויזאם גענען איהרע קינד גהאנדעלט האבן; אבר איין זאלכר פאטער איזט בייאשטילדען!
זאָ דעספֿאַטיש אויף וויינן אייגענוין צו בעהאררן.

ט' (דיא זיס יעטט וויא אביצענד וואר, אונד דיא לעצטען ווארטע גהערט) וואָהס וואהסטו פון זאָינ אהנגזיין, איך קען דיר גונג דפון פרצאייילען, ווען ער זיך עמאָהל עפפּיס אין קאָפּ גזעצט האָט, דאָ מאָג דער גאָסט זאָיי באַיי אונד קוממן, און ער וועסטט איהם ניט רויס ברענגן, שטעלל דיר נאָרר טאָר, געסטרן נאָכמיטטיג...
י'ע' ווען ער נור ניכט ווירד הערויף קעממט! מיר ציטטרן שאָן אלדע גלידר בייא דעם בלאָטען געדאנקן! געהן זיא דאך ליבע מאמא! צו איהם הינגעטער, אונד האלטן זיא איהן אב, דאס ער ניכט ווידער צוריק קעמט.
ט' צו וואָהס? מארקוס איז יוא אונטן באַיי איהם?

י'ע' עס איזט אבר איין גראָסער אונטערשיד זאָב זיא אדר דער אָנקל בייא איהם זינד, ער לעסט זיך עהער פאן איהנן אלס פאן דעם אָנקל אבהאלטן, געהן

עוד יום או יומים ואולי כי יבוא זמן אחר יביא רוח אחרת עמו.
[תפצר כה] תלך נא.

על צע ראה נשאתי פניך גם לדבר הזה, הגם כי ידעתי כי אין איש
כארץ אשר יוכל הסות אותו מדרכו. [הלכה לה]

רם המעלה הח'

יעטכין נשאה לבדה.

וטכין ברוך השם, הן אני נשאת לבדי ועתה אין איש אתי. [ותסגור
בעדה] כך טוב. הן עתה לכל הפחות לא יוכל הרעישני ועתה
אשקטה ואביטה מה לעשות. [ותלך בחדרה כעמקי משכבותיה, אחת
הנה ואחת הנה, ותנגף רגלה כספריה ובכתבי המוזיק אשר קרעם אביה
כחמתו] אך הושמו כל מאוויי כאבני גוף סחוב והשלך. הכדברים
האלו יעשה האב ליוצאי מעיו. האם ניתן רשות לאב לעשות מה
שלבו חפץ. ולמה לא ילבש בגדי נוחם נגד צאצאיו? אבל אם
ברצונו סיכל את ידיו ונוחם נסתר מעיניו גם אנוכי אעשה זאת ולא
אהיה עוד לו לבת והוא לא יהיה לי לאב מעתה ועד עולם. [תדמה
בנפשה] הנה ריפאתי חולי נפשי, אך לא עלתה ארוכה לשכר אמי.
[תשיב אמריה ברעיונה] אולי תקנה גם היא ממני. והיה בהאציל
הזמן את ברכתו עלי אנוכי איטיבה עימה כמסת נדבת ידי, כי גם
היא נושאת עול סיבלה על שכמה. [ובעוד תלך בחדרה הנה והנה,
מצאה חלק מן מכתב השר מן שנאפס מאחד הניגונים אשר שלח לכבודה
ותשא אותו מן הארץ ותראהו בעצבון] נגיני הנחמדים מפז איך ידיכם
אוסרו ורגליכם נחושתיים הוגשו ולא יכולתם להימלט על נפשכם
ונפלתם לפני בן עולה. איך יהלוך בגדולות לחצני להינשא לאיש,
אשר אחת מהשפחות הפחותות מאנה נפשה לנגוע בו ולאמר לי
אותי קחי כי הוא ישר בעיני. [תרים קולה בשחוק] אך, אך, מה
מאוד צרי ילטשו עיניהם לי כראותם אותי הולכת במקומות החשק
ואוליך איש כזה על צדי. גם השר מן שנאפס אשר פעמים אין
מספר יבקש ממני שאלכה עמו אחוזי ידים ויחשוב זאת לו לכבוד
מכל כלי חמדה אם מילאתי חפצו גם אם אשאלה מאתו להוריד לי
השמים על הארץ. ואנה אוליך חרפתי. אבל מה לי לזעוק עוד ומה
יושיענו זאת נגד אבי האכזר. אחת היא אימרת, כה תקום וכה
תהיה. עוד היום אעזבה בית אבי, עוד היום אשליך עצמי אל
זרועות השר מן שנאפס ואחסה כסתר כנפיו סלה. ומהר אמחר
להוציא נכלי אל מעשהו. [תפתח דלתותיה הנעולות ותלך לה]

המהלך השלישי

גרם המעלה הראשונה

חדר בני הבית, כערב שעה העשירית.

ר' חנוך [יושב על שולחנו. ראשו מוסמר על שתי זרועותיו, גמרא פתוחה
מונחת לפניו וילמוד אבל ירכו אנהותיו ולבו יודה]

טעלצע [תשכ בבית, אחת תאנח ותככה כמר נפשה]

ר' חנוך למה תמלאי ראשי בכיו האם איוושע מקול בכייתך? הן אמת,
כי נפלנו כתוא כמכמר. אבל למה זאת אנחנו יהודים; ועל כזה
נאמר כל מה דעביד רחמנא לטב עביד. כי עוד היה יכול לבוא רעה
גדולה יותר, מהרעה הזאת.

טעלצע לא כדעת תדבר. איוו רעה הגדולה יותר מהרעה הזאת?

ר' חנוך ואיככה אדע מה היא הרעה היותר גדולה מדי, כי יוכל להיות
יותר רע? והיהודי מחוייב להמצאת נפשו טובה וסובלת ככל אשר
יעבור עליו. וככל דבר יש גם זו לטובה.

זיא דאך ליבע מאמא! רעדן זיא איהם צו, דאס ער זיך וועניגסטענס נאך איין
פאאר טאגע גוולדעט, טייליכט קעמט צייט, קעמט ראהט (בעסטענדר) געהן זיא דאך!
ט' איך ווילד דיר דעהס אהך צו גפאללענס טאָהן, (אייס געהן) האָטשע איך
וואַהס, דאוּ בייא איהם קאהן צוריידען העלסט. (אב).

אכטער אויפטריט.

יעטסכן אליין.

ענדליך בין איך דאך גאָטטלאָב! איינמאָל ווירד אלליין! (שליסט די טיהרע אב) זא!
נון קאן ער מיך דאך וועניגסטענס ניכט איבראששן, אונד איך קאן מיט רוהע איבר
דענקען וואס איך אונטערנעהמן זאלל! (נעהט נאכדענקען אויף אונד אב, אונד שטאלפערט
איבר דיא צעריסען ביכר אונד מויקאליען) וויא אללעס דא הרום ליגט! אללעס האט ער
צו שאנדן גמאכט! איזט דיס איינע בהאנדלונג פאן איינעם פאטער? דארף דען
איין פאטער אללעס טוהן וואס ער ווילד? בינדן איהן ניכט אויך גוויסע פפליכטן
געגען זיינע קינדער. — אבר ער ווילד דורכאויס פאן קיינען פפליכטען וויסן, נון זאָ
ווילל איך אויך פאן מיינען ניכטס מעהר וויסן! ווילד גאר קיין פאטער מעהר האבן!
— (שויע) יא, דאס וועהרע וואָהל גוט, אבר מיינע מאמא? — אי נון פילליכט קאן
איך איהר אלסדען ניטצזיכר ווערדן אלס יעצט. זיא ליידעט אויך פיל! (אייס אויף
אונד אבעהן פינדט זיא איין שטיק פאן דען צעריסען אריען דעס הערן פאן שנאפס, העבט זיא אויף,
בטראכטעט זיא וועהמיהטיג) אויך איהר זינד זיינר טיראניא ניכט ענטגאנגן! — וועלכע
בהאנדלונג! מיר איינע מענשן אויפצודרינגען, איינען מענשן, דען קיינע דינסטמאגד
נעהמן ווירדע, אונד בלאָס דארום וויל עס איהם זאָ בעליבט! (ווילד אויפלאכערן) הא,
הא! וויא ווירדן דיא לייטע דיא אויגן אויסרייסן ווען איך אויף דער פראָמענאדע קעמע
מיט איינע זאָלכן מאננע אן מיינר זייטע! — אונד דער הערר פאן שנאפס! — דער מיר
אונצעהליגה מאהל זיינע האנד אנבאָט, בייא דעם איך דען היממל אויף ערדן האבן
ווירדע! — (שויע) אבר וואס צוירדע איך נאָך? איך האבע קיינע פפליכטען מעהר
געגן מיינען פאטער! ער איזט איין טיראן! — יא עס בלייבט דאבייא, מיין ענט-
שלוט איז גפאסט, ניכטס זאל איהן מעהר ערשיטערן. נאָך הייטע ווילד איך דיזס
הויז פערלאסן, נאָך הייטע מיך אין זיינע ארמע ווערפען, נאָך הייטע! — איך ווילד
גלייך אללע אנשטאלטען דאצו טרעפמן. (שליסט די טיהרע ווירד אויף אונד נעהט אב).

דריטער אויפצוג

(אכטערס אום 10 איהר)

(וואהנטובע)

ערשטר אויפטריט.

ר' חנוך (ויצט אן איינס טיש, דען קאפף אויף בידן הענדען גשטיצט, פאר איהם ליגט
איינע גמרא אָפּטען, ער אונטערזיכט אפט זיין שטודירן דורך טיפנהאלטע זייטער)
טעלצע (ויצט אין איינס ווינקל שלוקצט אונד וויינט. איינע שויע.)

ר'ח וואהן מיר דאך דען קאָפּפ ניט פולל, וואָהס העלפט אלל דעס וואהנען?
ס'איז וואָהר, ס'איז בענוותיג הרבים ע גרויז שלימול; אָבער דרום זין מיר אהך
ייהרען, מיר מוון דענקען כל מה דעביד רחמנא לטב עביד! ס'העסט נאָך ארבער
קומן קענן.

ט' וואָהס דהעס פער ראַיד זען? וואָהס טאָיטש נאָך ארבער? וואָהס קען
ארבער זין?

ר'ח וואָהס זעלליך וויסן וואָהס ארבער זאָיין קען? גוונג ס'קען ארבער זאָיין.
און דער ייהד מוון זיך אין אללם פינדן, ס'איז באַיי אללם ע גם זו לטובה.

טעלצע יושב כשמים ירחם על "גם זה לטובה" כזה. הבת הזאת, מי יודע אנה היא עתה? מה מלאו מותני חלחלה מיראתי שלא תשלח ידה לחכול בעצמה. אהה כתי הכרע הכרעתני ואת היית כעוכרי את הבת היענה. [ותככה] אבל על פיד יהיה כל ריב וכל נגע, ידך כמעל הזה ובשגעונך תשחית ותכלה הכל. גם לי גם לך תביא בלא כלח אל הקבר. מן השמים ירחמו, כי בצרה גדולה אנחנו. [ותככה]

ר' חנוך אחלה פניך, הנח לי, למה תפריעי כל חושי ממעשיהם. ה' אמר ותהי ואנחנו לא נדע מה מעשיהו, כי מאוד עמקו מחשבותיו. אבל האם רצונך שאהיה כאילם לא אפתח פי ואירא מיוצאי חלצי. שמועה חדשה היא זאת. ואם תאמרי כי היה לי לזכור אשר תברח מביתי, מי יעלה על לבו כי תברח. כי אם רציתי ליתן לה איש אשר אך בשם כחור יכונה ואינו יודע לצאת ולכוא בדרכי התורה הקרובין בין המשפתים ויגרד בידו אחת על ידו השנית ואז היו כנים מעשיה. אבל עתה הרימותי כחור מעם, גיבור חיל בתורה וה' עמו לשמור את נפשו כי חסיד הוא. ומה מצאה עוול בו כי הרחיקה מעליו. אבל ידעתי מאין באו לה. כי בעו' את ואחיד מארקוס השתתקם התעבתם עלילותיה ומלככם הזונה הנה העלמה הרה ויולדת עמל ואוון.

טעלצע [תדלג מעל כסאה] אם תפשוך שפתיך עוד בדברי מחיתה כמו אלו עוד נגע אחד תבוא עליך, שגם אנוכי מפניך אכרת. האם לא די לי בצרות ראשונות כי אתה בא להוסיף עליהן.

גרם המעלה השנית

הקדומים. שיינדיל עם קערת כסף אחת מלאה נזיד עדשים.

שיינדיל האם אינם רוצים לאכול מעט נזיד, הנה עתה כחצות לילה והמה לא טעמו אוכל כל היום.

טעלצע אינני רוצה. הציגה נא הקערה מידך. האם אטעום את אשר אוכל והנה הבאישה נימקה תאוות אוכל ממני. [ותככה ולא תאכל]

שיינדיל האם ינשעו בכיייתם? אך עוד תתחלו. אבל יראו כי עוד יתהפך הדבר לטוב, הלא האדון מארקוס הבטיח לה, שיטריח עצמו להשיבה אל ביתה.

טעלצע הן? מי יודע איה היא עתה. יוכל להיות (השם ישמרנו) כי המיתה את עצמה.

שיינדיל על זאת לא תדווה לבה. היא לא תשחית את נפשה. הנה הגברת יעטכין אוהבת את נפשה מאוד.

ר' חנוך האם שעו עינכם מראות בכורחה מפני, ואיך לא ראיתם כל תמונה מהיוצא ובא אצלה.

שיינדיל אני לידע? מאיזן האם איש אחד לכדו בא אליה, הלא כל היום לא יעמוד המרוץ הזה. הלא כל היום לא יחשו מלרדוף אחרי ביתה. שקץ הולך ושקץ בא ואנכי לא שלותי ולא נחתי אף כמו שעה מועטת כחדר הבישול מרעש מרוצתם. הפלא הוא אשר התבשיל לא נקדח, כי לא יכולתי להשים עיני על הבישול. ואם היגדתי היום הדבר הזה, היה חמתם ניתך עלי ראשי ובערה ואין מכבה. על כן אחשוך גם אנוכי מהגיד להם. [קול דופק כדלת נשמע] אאמין כי אחד דופק אלכה ואפתחיו לו. [ותלך]

גרם המעלה הג'

ר' חנוך, טעלצע ומארקוס

ר' חנוך השמעת מה הנערה הזאת אומרת? כל היום רצו אליה שקצים וכל זה העלימו ממני ולא ידעתי. אוי לאותה בוששה. מה רבו צרותי. מה זה, כתי היוצאת מחלצי תחבר עצמה עם שקצים? אוי ואבוי, אוי ואבוי. [מארקוס יצעד לבית]

טעלצע [תרוץ לקראתו] אהוכי מארקוס, איך נפל הדבר? האם לא שמעת ממנה עד כה?

ט' דאו זיך גאָסט אים זיבננטן הימל ער בארם! ע שאַינר גאמועל לטובהן דאס ארמע קינד נעביך! וואו מעהג זיא אללוואַזל זאָין, ווען זיא זיך נאָרר גיט עפּפּיס אָנגטאָהן האָט! דוא ארמעס קינד! (וויינט) אָבער זיא גאטיו! אללעס דוא! אללעס דיין שגעון, דוא ברענגסט מיך נאן אין קבר, ברענגסט דיך אין קבר איבר דיין שגעון. דאו זיך גאָסט ער בארם! (וויינט).
ר' זיא איך בעהט דיך לָאָן מיך מנוחה, ברענג מיר גיט גאָהר אום מאַיינע חושים (וויינט) וואָהס זעלדיך טאָהן? גאָסט האָסט זיא האָבן וועללען! אַסחמא וואהס ער בעסר וואָהס ער צו טאָהן האָט! און וואָהס טאַיטש? איך זעלד שטום זאָיין מו עפּפּיס מורא האָבן מער מאַיין קינד? ע נאַייע שמועה! איי איך זאָלד דענקן זיא וועט וועק דאהפען, ווער וועט דענקן זיא וועט וועק לאהשן? בשלומא איך וועלדטיד געבן ע שליממע זאלניק, ע פשוטן כחור, העטט זיא רעכט, אָבר זיא, וואָהס ווילל זיא מעהר האָבן? נאָרר אָבער איך וואהס וואו הער דעהס אללעס קומטן טוטט, איך וואהס ים בענוות, דוא און דאָיך ברודר העט די גאנץ מאהר מכלה גווען!
ט' (שפּרינגט סאָן איהרם שטוהל אויף) דוא וועסט נאָך זיא וואַייט ברענגן, דאו איך אהך טון דיר וועק לאהף, גיט אללאן מע האָט זאָיינע גיירות, מו...
צווייטער אויפטריט.

דיא סאָריגען, שאינדל (מיט איינס טעללר מיט וויינט).
ש' וועלדן זיא גיט ע ביסל ווייט האָבן, ים איז שוין זיא שפעט, און זיא העבן נאָך גאָר גיטט האַיינט געסן.

ט' נאה איך מאַג גיט, שטעלסט נאָר וועק, איך ווילל נישט עססן, מיר טרגאָיט אללר אפּטיט צום עסטען (וויינט).
ש' וואָהס העלפט איהן אָבער דאָס וואַיינען? זיא ווערן זיך נאָך קראנק מאכן, זיא ווערן שוין זעהן, ס'וועט שוין אללעס גוטט גאָין; הערר מארקוס האָט יוא פרשפּראַכן ער וויל זיך טרחה געבן און ווילל זיא ווידר שאַפּען.
ט' יוא, וועהר וואהס וואו זיא איז? זיא קען זיך השם ישמרנו עפּפּיס אָנ-גטאָהן האָבן.

ש' דווא ברויכען זיא זיך גיט מצער זען, זיא וועט זיך נישט אָהנטאָהן, מאַמ-זעל יעטטכה האָט זיך גאָהר צו ליעב.
ר' זיא אָבער העטטיר דען גאָר נישט מערקן קענן, דאו זיא וועק גאָיין ווילל? זיא שייך איהר זעלסט גיט גזעהן האָבן ווער יוצא זוכנס ביא איהר אינו.
ש' איך זעלסט וויסן? וואוהער? איז עפּפּיס נאָרר אהנער באה איהר גקומטן? ים וואר דאָך דען גאנצען טאָג ע גלאהף. דווא איי דעהר שגעץ גקומטן, דווא דער שגעץ, איך האָב גיט עמאָהל מנוחה גהאט ע שאָה אין דיא קיך צו בלאהבן, ים איז כמשמעה נאָך ע חרוש דאָן דאָס עסן גיט עמאָהל אָהנגברענגט וואָר! און העטטיך עפּפּיס גוואָנט, וועהר פּאַייער איבבערן דאָך גווען (פאן הערט סאָכטן) איך גלאַייב ים קלאַפּעט אהנער, איך ווילד רונטר גאָיין אַוטמאכן — (אמ).

דריטטער אויפטריט.
ר' חנוך, טעלצע, נאכהער מארקוס.

ר' זיא האָסטו ים גהערט? זעהסטו וואָהס דיא מאהר זאָנט? דען גאנצן טאָג וואָר ע גלאף פון שקצים ביא איהר, און דאָ האָט מע אללעס פון מיר מעלים גווען, אוי לאותה בושה! וואָהס שטאַייט מע אללעס אויס! וואָהס טאַייטש! מאַיינע טאָכטר זאָלל זיך מיט שקצים אַבגעבן! אוי וואַיי, אוי וואַיי! (מארקוס טרייט הערין).
ט' (איהם ענכעגן ליימענר) נוא, ליבר מארקוס וואי שטאַייטס! האָסטו נאך קאהנע נאָכריכט גיט פון איהר גקריגן?

מארקוס עד כה לא שמעתי דבר, אבל אקווה כי בקרוב אשמע דבר מה.

טעלצע האם היית אצל השר מן שנאפס, האם שאלת אותו אם הוא אינו יודע ממנה?

מארקוס כאמת הייתי אצלו ונדודע לי כלאחר יד מאנשי ביתו כי לעת ערב נסע עם אשה אחת בעגלת צב מכוסה. ואנה נסע לא יוכלו להגיד לי, כי גם המה אינם יודעים.

טעלצע תחי נפשך כי החית את נפשי בדברך.

מארקוס אל השמועה הזאת הנה אנוכי הולך עתה אל אחד מאוהבי הדבק לי מאח. אגלה אוזנו מהדבר הזה, ואבקש ממנו עזר בכל מאמצי כוחו. וגם כי אוהבי הלזה הוא שונא מתמול שלשום אל השר מן שנאפס על כן אצפה, כי בזמן קצר יבולע לי הכל על נכון. כי האישי הזה ישים נפשו בכפו ויבעה מצפוני הדבר למען השיב גמול הנבל הזה על ראשו.

טעלצע אלוקים ישלם לך גמולך, אוהבי מארקוס, כי אנכי קטנתי מכל החסדים והאמת שעלי לי לשלם לך על אחת מני אלה. [ותכר]

מארקוס ועל מה זאת תגמולני. האם חריצתו על המקרה קרה לך יתגדל בעיני חסדו. הלא כל מעשי המה על צד החיוב כאח לצרה יולד וכאיש אשר רעהו יעזורו כי זה כל אדם המשכיל על דבר ימצא כי מחויב הוא.

ר' חנוך אבל מה יועילני כל זאת. בעו"ה הטמאה הזאת תסתתר בצל כנפי הערל ויראתי שלא תטמא כל ביתי.

מארקוס אין עתה העת לדבר מזה, אך כעת נדעה נרדפה לדעת איך נוציאה מתחת ידי המסית והמדיח הזה. ומה שהיה כבר אין להשיב, ועל העתיד נקווה כי ינחם הזמן מרעתו.

ר' חנוך האם יעלה על לבו, כי כאשר תבוא לביתי אסלח לה הכל. ילך הכלב לזיראון, השם ימחול לי חטאי, וכמעט הייתי מקללה. וגם היא אל תאמין בשוא נתעה. כי עתה להכעיס את נפשה אכופ אותה ואתננה לר' יוספכי; והגם את בנפשה הדבר הזה לא ארף ויעבור עליה מה.

מארקוס עד אנה לא ישים קנצי למלין הנדברים בלא דעת? יבין ואחר ידבר. ולמה יקדם עצמו בקללות נמרצות וחרפות וגידופים כמקום אשר עמו הסליחה. גם כי עוד איננה תחת ידו. ומי יתן שאצליח בדרכי אך להביאה אל ביתו. אבל אעוצה לו עצה כמו אוהב נאמן הקרוב לו, שישכיל פיהו בדברו עמה וידבר אתה טובות ולאט לו עם הנערה הזאת, כי אם ינהג את כתו כשבוית חרב כלחץ ודוחק היא לא תצלת, וכבר ניסה כאלה והנה עיניו רואות את אשר הרע. ינסה נא לדבר על לבה דברים טובים, דברי נחומים, במענה רך וישיב חמתו מהשחית או אז ייטיב גם לו גם לה. והאמת אגיד לו כי לו היתה נפשי תחת נפשה והייתי אני לו לבת גם אנוכי אמאס בר' יוספכי הזה, וכחרתי לנפשי להשים אותה בחריצות הברזל ולנתח אותה לנתחיה ולא לחסות בצל חוח כזה.

ר' חנוך עתה צפו דברי על מי מנוחות שכלי אשר השקעתם אותם כמי תהום רבה, כי זה ימים רבים אשר אמרתי, כי הוא הולכה שוכב בדרך לבו ישופה רוח תאנתו. אבל כה יהיה השמים בעזרת, כי אנוכי אשיבנה. [שיינדיל באה ואיגרת בידה ותמסור אותו למארקוס ותלך לה]

מארקוס החרישו ממני ואקראה האיגרת, אולי נתבשר מה. [ויקרא האיגרת] בשמחת לבב אמהר להגיד לו סכל זה חפשי ומצאתי, הזאב בא למעוני אבל הכבשה עוד לא נטרפה. נא ימהרו לבוא אלי ואנוכי אצפה לו כבית. אם ירצה עוד יוכל לדבר עם קרובתו כלילה הזאת פה אל פה. ועתה לא אוכל להתמהמה כי אבהל שמה וכאשר אדבר עם יעטכין עוד אבוא אצלו מהר.

טעלצע כרוך השם אשר השמיעני הדבר הזה. עתה נגלל האבן הגדולה מעל ללבי ואצווה להביא מעט נזיד [אל ר' חנוך] האם גם רצונך לאכול מעט?

ר' חנוך כן אעשה כאשר דיברת. אם את לי שמעני נערוך לפנינו שולחן ונאכלה ונשכעה כי גם כצהרים לא אכלתי לחם. קומה ונאכלה. שיינדיל, תערוך השולחן. [וישבו לאכול לחם]

מ' ביט יעצט האבע איך קיינע נאכריכט איינציהן קעננען, איך האָספע אבר זיא באלד צו ערהאלטן.

מ' ביזוטו דען דאָרט גוועזן בייא דעם הערן פון שנאפס, האָסטו דיך ערקונ-דיגט, אויבער ניקס דפון וואהט?

מ' פרייאליך וואר איך דא, ערקוינדיגטע מיך אויך אונטר דער האנד בייא זיי נען הויזלייטן, אונד ערסור פאן דיון, דאס ער געגן אבענד מיט איינעם פרויענ-צימער אין איינע צוגמאכטן קוטשע אויסגאהרן זייא; וואהין, וויסן זיא זלבר ניקט!...

מ' דעחט איז שוין ע גוטטר סימן. מ' אויף דינע נאכריכט, גינג איך זאגלייך צו אייניגען מיינר פריינדע, ענדעקטע איהנן מיינן ארוואָהן, אונד באט זיא אום איהרן גיטיגן ביישטאנד בייא איינער זא גוואנטן אפעהרע. דא נון איינער סאָן דיון פריינדען איין ערבפיינד דעם הערן פאן שנאפס איוט, זאָ שמייכלע איך מיר, באלד אויספיהרליכע נאכריכט צו ערהאלטן, דען

דיזער ווירד גויס אלדעס אנווענדן, אונד זיך אלדע מעגליכע מיהע געבן, דיא זאכע הערויס צו ברינגן, אום דעם שורקען זיינע גהעריגע בלאָהונג צו פראשפטן.

מ' באָטט בצאָהלט דיר ליבר מארקוס! איך קען דיר ניט גנוג דאנקן, מיין דאנק איז צו שוואך [וויינט].

מ' וואָצו דיזעס? קאן איינע פפליכטמעטיגע האנדלונג אנשפּרוך אויף דאנק-זאגונג מאכען? וואס איך טהאט וואר איך אלס ברודר, אלס מענטש, שולדיג צו טוהן. ר"ח זאָבבר וואָהט העלפטסט, בעונוהיטו הרבים, זיא האָט זיך מיט ע גוי אבגעבן, די טמאה! און זיא וועטט מיר נאָך דאָס גאנצע הויז טמא זין.

מ' דאפאָן קאן יעצט דיא רעדע גאר ניקט זיין. וויר מיסטען געגענווערטג נור דארויף דענקן, וויא וויר זיא אויס דען קלוינען דיזעס פרייהרערס הרויס בקאמפן. גשעהנע דינגע זינד ניקט צו ענדערן, אונד דאס ווייטער ווירד זיך שאָן זעלבסט געבן. ר"ח וואָרום, איהר מאהנט אפער ווען זיא ווידרר קומט, איך ווערר איהר דעהט אלדעס גלאָיך מוחל זיין! מיינ כפרה זאָלל דער הונד ווערן, באָסט זאָיי מיר מוחל מאַיינע חטאים, שיהר העטטיך איך זיא גפלוכט! נאה דאָ איז זיא זיך זעהר טועה, נוא מוז זיא ערשט להכעיס אן ר' יוסטכה נעמפן, און ווען זיא זיך אויף דען קאָפּ שטעלן טוטט!

מ' דאס זיא דאך גיא בלאסטן שפּרעכן קעננן! אל איהרע דראָהונגען אונד שעלטוואָרטע זינד סאָר דער האנד פּערגעכנס, דען נאך איוט זיא ניקט היר; אונד גיבט באָטט, דאש וויר זיא ווירד אים הויזע האבן, זא ראהטע איך איהנן אלס פריינד, פּעריננטיג אונד גלאסטער מיט איהר צו שפּרעכן. דען דאש זיא דורך שטרענגע ניקטט אויספיהרן קעננן, דאפאָן האבן זיא זיידר! פּראָכן גנוג גהאבט, פּילליכט ריכטן זיא מעהר אין דער גיטע אויס! צוואהר גשטעהע איך איהנן אפּענהערציג, ווען איך איהרע סאָכטער ווערע, ווירדע איך אויך דיון ר' יוסט ניקט הייראטן, ווען זיא אויך נאך זאָ זעהר אויף דיזע הייראהט בשטינדן!

ר"ח נוא דאָ קומטט מאַיינ שמועה רויס, וואָהט איך תמיד גוואָנט האב, זיא האָסטט אלדעס נאָרר טון אייך גלעהרנט! אבר כה יהיה... [סאינדל קאמט מיט איינס פּילליעטן, העלסט זייט מארקוס איברייכט אונד געהט גלייך ווירד אב].

מ' זיין זיא נור מיר יעצט שטיללע, פּילליכט זאגט דיוס פּילליעט אונט עטוואס געהרעט! [לויט]. מיט אייניגער פריידע איילע איך איהנן צו מעלדן, דאס איך ענדליך אויף דיא שפּוהר בין. דער וואָלף איז צוואהר ענטקאמפן, אבר דאס שעפּקען איוט גאנץ גאנץ אונטערועהרט. קאָמפן זיא יא באלד צו מיר, איך ערווארטע זיא אין מיי-נעם הויזע, זיא קעננן זען זיא וואללען, נאך דיזע נאכט איהרע ניקטע שפּרעכן, מינד-ליך מעהר דאפאָן— איך האבע גון קיינע צייט צו פּערליהרן, איך וויל הינאייילן אונד זא באלד איך מיט יעטטן געשפּראַכן האבע, בין איך ווירד בייא איהנן. [אב]. מ' באָסט לויב אונ דאנק! דאז זיא נאָרר דאָ איז! יא איז מיר נוא ע גאנצער שטאהן פון הערץ, איך ווילל מיר נוא אהך ע ביסט ופּפ געבן פּאָזון.— ווילסטו אהך ע ביסט האָבן?

ר"ח פּאָינטוועגען, אָדרר וואהסטו וואָהט, מיר וועללן אונט כסדר דען טיש דעקן פּאָזון, איך האָב זיא היינט מיטטיג נישט רעכטס געעסן, קום, שאַינדל זאָלל אונדז דעקן. [געט אב].

מדור הזונה לעמגין. לעמגין, יעטכין.

[יעטכין יושבת על השולחן, ראשה מוסמך על זרועותיה ובמסתרים תכנה נפשה. ותחת אשר מלפנים חגרה בעוז מותניה עתה כסחוב והשלך הורידה עדיה מעליה.]

פירטער אויפטריט.

(ואההונג דער לעטגין)

לעמגין, יעטטכען.

(ויוע זיצט וויינגנד אן איינס טיש, דען קאָפּף אויף מיין הענדען גשטיצט; איהר אנצוג איזט נאכלעטיג.)

לי וואן ווירסט דוא איינמאל אויסהערן צו וויינען? געררישט דינג! וואס דאס מיר צירערייא איזט? ביזט דוא דען אונטר איינע רייברבאנדע גראהטן? דו ביזט יא בייא עהרליכן לייטן, עס זאָלל דיר ניקטס אבנעהן, ווען דוא דיר נור גוט אונד וויי לדיג אויספיהרן ווירסט! - קאָם הער נעררכן, אימער לוסטיג אונד מונטער! דען ווען דוא זאלכע גויכטער שניידן ווילסט, דאן ווירד דיר בייא מינר שרייא! קיינע קריסטן זעלע אנריהרן וואָלן. דא! דא איזט מיין גלאז וויין, טרינק, דאס מאכט מוחט, אונד דען וואָלן וויר איין וועניג וואלצן (ווייג זיא בייא דעס ארס געהטן).

יע' קאָ, זאָ לאס זיא מיך דאך געהן, איך האבע וועדר לוסט צו וואלצען נאך צו טרינקען.

לי זעה מיר דאך איינר דאס געררישע דינג אן! ווער ווירד זיך דען זאָ אום איינען ליבהאבער גרעהמען? גיב דיר נור צו פרידן, דוא ווירסט היר אן ליבהאבער גנונג סינדן, עס קאמטן שמוקקעלייטכענס צו מיר הריין; דוא קאנטס דאס אויסזוכן האבן. נור וויא גזאגט, דוא מוסט דיר אנדרשט בנעהמן, מוזט היבש פריינדליך טוהן, דען זאָ גיבטס צו וויילן יונגע הערכענס, דיא מיר שפרינגן לאסן. שטעלל נור דינע זאכע קלוג אן, עס ווירד דיין שאון ניקט זיין.

יע' (אונזייליג) מיר וואס העלט זיא מיך דען? איך גלויבע גאר זיא ווילל אויס מיר איינע מעצע מאכן? ניין, זאָ נידרטערעכטיג בין איך גאטלאב נאך ניקט, אונד ווערדע עס אויך ניא ווערן, איך האבע גאטלאב נאך עלטרן, דיא זיך מינר אנ געהטן ווערן.

לי יא, זאָ האב איך מאנכע פפייטן גהערט, דוא מאנטס מיר שעהנע עלטרן האבן! ווארום איזט זיא דען פאן איהרן עלטרן ווענגלעפסן? ווארום האט זיך דאס מאמזעלכן מיט דעם ווינדבייטל פאן שנאפס אבגעבען? הע! דא שווייגט זיא! (פאן הערט קלאפן) עס קאמט צושפירן, היבש מונטער אונד פריינדליך! (פאן פאקט שטערק) נון, נון, דער קאן עס גאר ניקט ערווארטן - (איים אבגעהן) קליידע דיר אָרדענטליך אן, עס קאמט צושפירן, הערטס דוא? (אב).

פינפטער אויפטריט.

יעטטכען (אזליין).

קאָ גאָטט! דיא שטראפע איזט צו הארט! איזט דען מיין פערנעהן זאָ גראָס, דאס איך זאָ שרעקליך זיין מוס? איך בייא איינר קופפלעריין! יעדס. וואָלעיסטינג פרייז גנעבן! אן! - זיא קאָמפן - קאָ גאָטט שטעה מיר בייא, אונד רעטטע מינע עהרע, (נעהט אין איין געבן ציטער).

לעמגין ולמה לא תעדי עדיך? מתי תעמודי מלבכות, את נפש הסכלה. התדמי בנפשך כי נשבת בין גזלנים ושופכי דם נקיז הנה הנך פה, בין עם שקט ובוטח באין מכלים דבר. ולא יחסר לך דבר מה עמדי, אך הָתָם נא דרכך לעשות כרצון איש ואיש בלב ונפש חפצה. כואי נא אלי בתי בים טובה, היה בטוב ושמה תשמח את רעים אהובים. כי אם כה תתמידי לעשות פנים נזעמים ולשון דוקר כעשותך עתה, הנני נשבעת לך בכבודי כי תקע ממך נפש המתאוה ולא יוסיף יגע בך ערל. הנה הנה לך כוס יין שתה גם אתה והערל, והיין ישמח לבכך ונלכה יחדיו במחול. [רצונה לאחוז אותה בידה]

יעטכין אד תרפה ממני, כי תזהם נפשי אכול ושתו אף לצאת במחול משחקים.

לעמגין הביטו נא וראו הסכלה הזאת, המשחתת נפשה כי נפקד ממנה איש אהוב ורע. הלא פה תמצאי רעים רבים כנפשך שבעך. פה יבואו אנשים, פני להבים פניהם וככרושים בגדלם... בלבושי מכלול ובכל אשר תתאוה נפשך מהם את תבחר ולא אני. אך הרף מאף ועזוב חמה, צהלי פניך ונופת תיטופנה שפתותיך. כי פה יבואו נערים שרי המדינות, אשר אין כסף נחשב להם למאומה וזהבם לנידה בעיניהם והיה כאשר תמצאי חן בעיניהם אנגן לפניהם בידי ורווח לך.

יעטכין [תתקצף נגדה] לפני מה תתן אותי? אמין כי ברצונה להשכיר אותי לזונים בעד אתנן. לא, במעי מפלה כזאת עדיין לא הורדתי ולא ארד. עוד יש לי אב ואם גדולים וחשובים אשר יעשקו אותי, יערבוני מידה.

לעמגין הו, הו, כמוד שמעתי הרבה מצפצפים ומהגים. מביאותך הנה אוכל להבין כי אבותיך בכבוד והדר מעוטרים. ואם כדבריך מדוע ברחת מהם? ומה לך לכרות ברית עם איש הרוח הזה, השר מן שנאפס? הנה עתה עמדתי ולא מצאתי מענה. [קול דופק נשמע] השואלים בשלומינו כאים. תייפי עצמך, לבשי רוח שמח וקירבת אנשים תחפץ. [קול דופק הולך וחזק] אך, אך האיש הזה אינו יכול להתאפק עוד. [כהילוכה לפתוח] שימי עליך בגדותיך החמודות כי דורשי שלום כאים. השמעת? [ותלך לפתוח]

יעטכין יחידית.

יעטכין השמים, יסרנו נא אך כמשפט. אל כאפך. האם תמתי לגוועז ומה כוחי כי אסכול זאת. האנוכי תירש אותי זונה מופקרת להושיכני בכית החופשים להיטמא לכל נבל. אוי לי כי הנה כאים. השמים, עמוד נא לימיני והצילה את כבודי אך הפעם הזאת. [ותלך ותחבא בחדר אחר]

גרים המעלה הששית

לעמגין, מארקוס.

זעקסטר אויפטריט.

לעמגין, מארקוס.

לי (איים העריין טרעטן) יא, יא, מיין הערר! זאָ הייסע איך, וואָהנע חיר שאָן איבר סינף יאר האב איממר פאן האָנעטן זייטן בוזך גהאבט, איך ווייס מיט לייטן אום צו געהן... מ' האט זיא קיינע מעדכן אים הויוע?

לעמגין [כצדה לביתה] הו, הו, אדוני כבשמים אנוכי יושבת בבית הארזים הזה זה חמש שנים. שלמים וכן רבים ידרשו שלומי, כי אתן לרוחי מהלכים בין אנשים מכובדים למלאות נפשם ככל אשר יאוו. מארקוס האם אין כביתה בתולה יפה?

לעמגין הן כמה לא נמצא ככל הארץ, ועתה כערב הזה היא באה אלי ואכבד לאדוני בלחם חם כיום הקר. הן עוד פניה זועפים מעט, אבל בקרוב עוז פניה ישונה לטוב בת הנשים וכמעט רגע תבוא לשרת לפני אדוני. הנה היא כחדר הזה, לקחת משם דבר מה. האם ירצה אדוני לשתות יין, פוני"ש, שאקלאדע, פה לא יחסר דבר.

מארקוס פוני"ש.

לעמגין טוב הדבר. אביאנו מהר. כוס אחת או שתיים?

מארקוס כרצונה. [ידבר ללבו] מי יתנני לדבר עם יעטכין פה אל פה בקרוב.

לעמגין כהרף עין אביא לפניו. נא אל יאריך לאדוני העת. הנה אמלא דברי להזריח לו שמש הבתולה יפת תואר הזאת. [ותלך לה]

גרם המעלה הז'

מארקוס, יעטכין גם לעמגין

מארקוס [בהילוכו בכית ארוכות וקצרות] בכית הזה המחותר בחושך, החתום לו מפני אור, מערת פריצים לעשות בתוכו נואצות גדולות, איכה ישבה כדד, בת אחותי. איך הושמה כבור הזה החפה כלי פשע? יראתי אולי המיתה את נפשה העניה סוערה הזאת. אי לך האמונה העיוורת. הנה זה פריך. כי כחתף תארוך ואשכולות מרורות. מרי מאות לחיד מאכלך יטעום, מבשר בניך לא תשבע. קשה כשאל קנאתיך, האף תספה זכריך על עולותיך שנה על שנה. הכינות לבניך מטבת, בעוון אבותם אותם ימך בשרים, בדרכך אותם כגיתות ויו נצחם על בגידותיך וכל מלבושיהם תגאל, למען היותם לשמצה בקמיהם. אבל לא אוכל נקות גם אותה מאוון פתיותה חטאת והלכה אחריהם ותוכחת מאסה. על כן מצאוה כל אלה. האם לא בגדה המשוכה הזאת? הנה הסכל אשר ניתן כמרומים ורבות כנות זמנים זה הלכו אחר ההבל ויהבלו, את עלית על כולנה. הנה זאת חטאתך וזה פריה. ואחרי הדברים והאמת הנה זאת מצאתי ואכיר, כי מצאו אבותיה העוול בה והנה הנם כאשמה רבה. מדוע לא תעצבו את בניכם מימכם ולמה לא תנתקו האיוולת הקשורה בלכם, ויסרו אותם במשפט. עזבו מדאוג להלביש מערומי גופם ותנו לבכם להלביש מערומי נפשם. למדו אותם הטוב, דרשו משפט המידות החמודות וכתבתם אותם על לוח לבם. הרגילו אותם לכוא בין אנשים יראי אלקים, שונאי בצע הנוערים כפם מתמוך כחנף, המוצאים חן בעיני אלקים ואדם או אז לא תשאו חרפת בניכם וכלימתם ולא תתהו כאחריתכם. אך על כי סביב רעיוני יתהלכו כמעט שכחתי מה לי פה ועל מה כאתי הנה. האשה הזאת אמרה לי כי היא כחדר, ומדוע אתמהמה כה ולא אחיש לראותה [ויקרב החדרה ויקרא] יעטכין, יעטכין.

יעטכין [חדלג כאיל מן החדר ותפול על צוואר מארקוס] האח דודי, גואלי תודי.

לעמגין [כאה וכוס מלא מסך - פוני"ש בידה] אך את נפש סכלה. האם לא היגדתי לך היום, כי עוד תיטיבי דרכך לכקש אהבה. והיה אם ראשיתך מצער הגם כי יתנו לך נידה, אחריתך ישגה מאוד ותבונתי תקצר כה, למען לא תתן נדניך לכל מאהביר. [אל מארקוס] האם אנסכה כשמחה הכוס הזה?

מארקוס עתה תניח אותנו בטח כדד ונבחרה לשרת איש אחיהו.

לעמגין כאשר אדוני מצווה. וגם זולת דבריו לא הייתי מתמהמת פה, כי ידעתי גם ידעתי אשר לדברים כאלו לא ישא איש ולא יסכול חברת בני אדם, אבל ישאווהו במאוד בשניים. הכנים דבריו? [תשחוק ותלך לה]

מארקוס עתה אהובתי קרובתי, שאלה אחת אקדם לשאל מאתה תשיב לי מענה; איך באה אל בית הקלון הזה? האם לרצונה או נגד רצונה? תגיד נא לי כל לבה. הלא היא מכרת אותי ויודעת כי יש לאל ידי לרפאות מחץ מכה אנושית.

יעטכין [כדאכזו נפשה] ברצוני? השמים, איך צללה כבודי בעיניו העמק שאלה, ונקלותי בעיניו לשאל אותי השאלה הזאת. [ותכנה]

לי א, איינע זעהר שעהנע מאמועל, זיא איזט ערשט דיון אבענד צו מיר נקאמטן, איינע גאנץ נייגבאקנע. זיא איזט צוואהר נאך עטוואס שפרעדע, אבר דיס ווירד זיך שאָן געבן. זיא ווירד באלד דעם הערדן איהרע אויפווארטונג מאכן, זיא איזט נור דאָרט היינין בגאנגן, האט נאך עטוואס דארין צו קראהמן. — במיהלט דער הערר אונט דעסן עטוואס? פונש, שאָקלאדע, וויין? זיא קעננן אללעס האבן.

מ' פונש.

לי גוט, ער זאלד באלד פערטיג ויין, איינע טריהנע, אדר צווייא?

מ' זא פיל זיא ווילל [פיר זיך] ווען איך זיא נור באלד צו שפרעכן בקעמע.

לי איך ווערדע איהן באלד ברינגן, לאס דער הערר זיך זיא צייט ניכט לאנגע ווערדן; וויא גואגט, זיא מאמועל ווירד באלד ערשיינען. [אב].

זיבענטער אויפטריט.

מארקוס, נאכהער יעטטכען, דאן לעמגין.

מ' [אייז צייף אונד אבגעהן] אין דיום פרוואַרטן הויזע, דעם אויפגעטאהלט אללר וואָלד לוסט אונד שוועלגרייא, זיא טאָכטער מיינר שוועסטער! אין דיום גראבע דער אונשולד, פיללייכט שאַן זעלבסט איינע געמאָרדטע? אָ דאס זינד דייע פריכטע בלינדער רע-גילאָנס-איינר! אונערבייטליך וויא דער טאָד, אונערזעטליך וויא זיא גרוסט, הייפטט דוא שלאכטאָפער אויף שלאכטאָפער, אונד טרייסטט אין דיינס וואהן, דעם מייסטער צו עהרן, זיינע מייסטער ווערקע מיט פיסען. אבר איזט זיא דען גאנץ שולד לאָן? מוט זיא, אום איינעם איבל צו ענטגעהן, גראדע זיך אין דאס אללר ערגסטע איבעל שטייצען? ווארן עס ניכט לייכטזיין, אונבזאָנהייט אונד אנדרע מאָדעלאסטער אונורר יעציען יוגענד, זיא איהר דען וועג צו דיועם אונלייך באהנטען? — אונד דעני נאך פעללט אויך היר ווען איך עס רעכט איברדענקע, זיא שולד אויף די עלטערן צוריק! פונקלעסיגט ניכט זיא ערציהונג איירער קינד, וואָרגעט מעהר פיר איהרע גייסטיגע אלס פיר איהרע קערפערליכע בילדונג, אונד לאסט זיא פריהצייטיג לעהרן, גסיהל פירס אדלע אונד גוטע צו האבן, דאן ווערדעט איר גיא איבר איירער קינד לייכטזיין צו קלאָגן האבען. — דאָך, איך פרגעסעט זיא אבויכט מיינס הירווינס; זיא פרוי זאגטע מיר יא, זייא אין דער קאמער, ווארום צעגנע איך דען? [נעהרט זיך דער קאמער אונד רופט]: יעטטכין! יעטטכין!

יע' [שטייבט אויס דער קאמער, אונד פעלט מארקוס אום דען האלז] אך מיינ אָנקעל! מיינ ערעטער!

לי [קאמט מיט איינר טריהנע מיט פונש] נון נערדישעס דינג האבע איך עס דיר ניכט גלייך גואגט, עס ווירד זיך שאָן געבן; ווען נור איינמאל דער אנמאנג גמאכט ווירד, מיט דעם ענדע האט יס נאך וויללע, [צו מארקוס] זאָלל איך איהן איינשענקען? מ' לאס זיא אונס יעצט אלליין, וויר וואָלן אונס שאָן זעלבסט בדיהנען. ז' וויא זיא בטעהלן, איך וועהרע אויך אהנע דעם ניכט דא גבליבן, צו דערגליי-כען זאכען פולאנגט מאן קיינען צוועהר, ניכט וואהר? [זעכלענר אב].

מ' גון מיינע ליבע ניכטע! באנטווארטן זיא פאר אללעם זיא איינציגע פראגע: וויא קאָמטן זיא אין דיועם פרווארטנע הויז? גשאהע עס מיט איהרם וויללען, אדר חירד איהרן וויללען? אנטווארטן זיא מיר נור גאנץ אָפפנהערציג, זיא קעננן מיך יא, אונד וויסן דאס איך גענן מענשליכע שוואכהייטן נאכויכטספאלל בין.

יע' [וועמיהטיג] מיט מיינס וויללען? גאָטט וויא טיף מוט איך אין איהרן אויגן גוונקן זיין, דאס זיא דיוע פראגע מיר פאָרלעגן קעננן! [וויינט].

מארקוס צר לי מאוד, אם הצירותי את נפשה בדברי אלו: ומחשבותי לא היו להצר לה. אך שאלתי היתה למען היטיב לה, כי על צירי תשובתה יסוכו דלתות העזרה מצריה. ואנוכי אשנס מתני לרוח ולהציל נפשה משחת כלי. אך תספר נא לי איך באה הנה.

עטכין הנה פג לכי ולא נותרה בו נשמה, וכל עוד רוח חיים באפי מצרות הצרות על שכמי ואיככה אוכל לספר ולפרוט לו הדברים כולם.

מארקוס אך תחזק ידיה הרפות, ורוחה בקרבה תאמץ, למען תספר לי בקצרה כל הקורות אותה ומי הביאה הלום.

עטכין איש צר ואויב השר מן שנאפס. אחרי אשר גמתי בלבי המאמר המושחת ליטוש את נחלתי ובית אבי, נתתי את ידיות

נפשי בכף אוהבה המדומה לעיני ואמהרה לברוח אל ביתו, לחסות בצילו במבוכתי, כי האמנתי בשווא נתעה אשר הבטיחני עד כה באהבתו. גם הביאני חדריו בלב שמח וידבר על לבי אם באמת עשית זאת עם בית אביך כואי חסי בצילי, ויגנוב את לבכי בדברי חנף כי יתננו בבית מנוחות ואשבה שאנו ושלו שקט ובוטח ואדדה שנתי על מתק נפשי עד שוב חמת אבי ממני, אז אחרץ לשוב אל עמי ואל מולדתי. כגדי החמודות אמר שהיו לי באשר אלה, למען אכבדה בהם כהראות העמים והשרים את יופי כי טובת מראה אני. כספי וזהבי ויתר הסגולות אשר אצלתי לי בכית אבי אמר, כי יצור אותם בידו פן יגנובו או יאכזו ממני וטוב לי מנוחת אותם בידו מלתתם ביד אחר. ולכי היה חלל בקרבי וראשי נמלא מים זדונים וסעיפים נרפים ומי יחשוב כי דיבורו בתוך, ומרמה ואווז ועמל בקרב. וכל יש לי מסרתי בידו ולעת ערב נסענו יחדיו ונתן אותי בכית הזה, אחר אשר בכירור המתיק סוד עם אשת הבית הזאת טרם כואי פה, להסגירני אל ידה.

מארקוס ואנה הלך הוא?

יעטכין אלוקים יודע זאת. כהרף עין התמהמה אצלי, אחר זה אמר כי נחוץ הוא לשאול בשלום אחד מאוהביו, אשר הבטיח לו לבוא אליו היום; והבטיחני לשוב אלי בקרוב. ואנוכי לא ידעתי כי לדמי יארוך ועלי יעור כפח יקושים. [ותככה]

מארקוס מי יתן והיה המקרה הזה לה למשל בפיה כל ימי חייה ותשים זאת לנגד עיניה תמיד, למען תיקח מוסר השכל, איך התוכחה תשוב על עקב העוון. והנה עתה לא אשים את עוונה נגד עיניה וצרותיה תמו נכרתו ממנה ככח ידי. ואם עתידה עורר לוויית חן ושכל טוב ותיטיב דרכה בעיני אלוקים ואדם אז יכוכסו נגעי כבודה בכורית מעשיה הטובים, והראשונות לא יזכרו ולא יעלו על לב אדם. עתה ארוצה מהר לבשר אל אבותיה כי המה מצפים עלי על יד דרך שער ביתם.

יעטכין האם ישאירו אותי פה לבדי? אין זאת אהובי דודי. ולמען השם יקח אותי עמו.

מארקוס זאת אין ביכולתי עתה, והיא מוכרחת להישאר עוד פה עתה. אבל תאמין לי כי בעוד חצי שעה אבוא אצלה וגם אנוכי אעשה זאת אשר טרם כואי אליה לא יבוא אל חדרה איש זר.

יעטכין אבל למה לא ירצו לקחת אותי עמהם עתה?

מארקוס כהישארה פה עוד רגע מעט, אסקל לפניה הדרך תלכי ולא תכשלי בו; ואולי אמצא מקום לדבר על לב אביה וינחם מרעתו אשר נשבע כאפו להשיאה אל האיש חנף ומרע הזה. [וילך אל הפתח ויקרא אל האשה לעמגין]

גרם המעלה הח'

הקדומים, לעמגין

לעמגין מה אדוני מצווה?

מארקוס שמעי נא זאת אמי. מקרה קרה לי. בהיחפזי פה שכחתי כיסי בכיתי ואתם האהובות והנעזמות תתנו בכיס עיניכם. הנה אנוכי הולך ואביא כספי. [לעמגין תביט אותו בעינים מהופכות] אך על כי אינה מכירה אותי אתן לה ערכון הכלי שעות מזהב שלי, ובעוד חצי שעה קטנה אנוכי אקרה כה.

מי עס טוהט מיר לייך ווען איך זיא דאדורך בליידיגט האבע, דיס וואר ווארליך מיינע אבויכט ניכט, איך פראגע בלאס צו איהרעם אייגנן בעסטן, דען פאן דיור אנט-ווארט הענטט עס אב, אין וויא פערן איך איהנן קינסטיג ניטצליך זיין קאן. ער-צעהלן זיא מיר אלזע, וויא קאמן זיא הירעהר?

יע' איך בין ווארליך צו שוואך איהנן דיזס אללעס גענוי צו ערצעהלן. מי זא טאסן זיא זיך זא קורץ וויא מעגליך, אונד ערצעהלן מיר נור ווער זיא היר הער גבראכט האט.

יע' דער נידרטערעכטיגע שנאפס. דען נאכדעם איך דען אונגליקליכן ענטשלוס גפאסט האטטע, מיינעט פאטערס הויז צו פראלסטן, איילטע איך צו דיזעס הין, אונד פלעהטע איהן, אין מיינר מערווירונג אום שוטץ אן. איך גלויבטע מיך צו דיזס שריטטע אום זע פיל מעהר ברעכטיגעט, דא ער מיר ווינר אונגהייכלען פריינדשאפט זען און פערזיכרט האט. ער נאהם מיך אויך וועהר פריינדשאפטליך אויף, באַהט מיר אויף דיא גפעלליגסטע ארט זיין בייאשטאנד אן, אונד בענאהם מיר דורך זינען ערהייכלען דיהנטטאיינר יעדן ארגווען, איך ווערדע זיא, זאנטע ער אים עהרליכסטען טהאָנע, אונד טרדעטן אן איינען זיכרן אָרט ברינגן, צו איינר מיינר פערואנדערטן, בייא וועלכר זיא גאנץ רוהיג, זיכר אונד פערגינגט לעבן קענען, ביס זיא אויסר אללר גפאהר זינד, דיא איהנן יעצט פאן זיין איהרס פאטערס דרָאָהט. איהרע קליידונגס-שטיקע פוהר ער פארט, איהר געלד אדר וואס זיא זאנטט בייא איהר פלוכט מיטגנאָממן האבן, ווילל איך אויס מירוארגע צו מיר אין פרוואהרונג נעהמן, ווילל דיזעט בייא מיר ווייט זיכרער אלס אן איינעם אנדורן אָרטע איוזם. מיין הערץ וואר צו פאלל, אונד מייין קאפף צו לעער, אלס דאס איך אין דיזס אנטראגע עטוואס פרדעכטיגס העטטע פינדן זאָלן; איך איברגאב איהם דאהער אללעס, אונד וויר פוהרן אין דער אבענד-דעפמרונג אויס. אין דיזס הויזע וואורדע איך אבזועצט, נאכדעם ער וואהרשיינליך מיט דער פרויא דיזס הויזעס ברייטס פארקעהרונגען געטרופאָפן האטטע.

יע' דאס ווייט דער ליבע גאט! נור אייניגע אוינגבליקע בליב ער בייא מיר, דאן ענטשוולדיגעט ער זיך מיט איינע נאָהטווענדיגן בוון, דען ער הייטע נאָך אב צו שטאטן העטטע, מרשפראך מיר באלד ווידר צו קאָממן, אבר (ווייט).

יע' מעכטע דאך דיזע גשיכטע איהנן איין בלייבנדס ווארנענדס בייאשפיל פיר איהר קינסטיגעט לעבן זיין! מעכטן זיא דאך דארויס דיא לעהרע ציהן, וויא דיא שטראמע אלדעמאל דעם דאסטער אויף דעם פוסע סאָלגט! אינדעסן ווילל איך איהן יעצט איבר דאס גשעהנע קיינע סאָרווירטע מאכן, איהר ליידן האט זיא מיט מיר ווידר אויסגעוהנט, אונד איהרע קינסטיגע בעסרע אויספיהרונג קאן אונד ווידר דיזן שאנד-פלעק גענצליך פערוויששן, — יעצט מוט איך איילען אונד איהרן עלטערן נאכריכט פאן איהנען ברינגען.

יע' אונד מיך וואָללען זיא אלדיין היר דאסטן? אונגעגליך ליבר אָנקעל! איך ביטטע זיא אום היממעלס וויללן, נעהסן זיא מיך מיט!

יע' דאס קאן איך יעצט אונגעגליך, זיא מיטן נאָהטווענדיג פאר דער האנד נאך היר בלייבן, איך געבע איהנן אבר מייין וואָרט, ביננען איינר האלבען שטונדע בין איך ווידר בייא איהנן; אויך ווערדע איך דאמיר זאָרגען, דאס איהנן אונטרדעסטן ניכטס אונאנגעהמעס ווידרמאהרן זאָלל.

יע' אבר ווארום וואָללען זיא מיך ניכט מיט נעהמן?

יע' ווייך איך עס זען פאָרטיידיהאפטר מיר זיא פינדע, ווייך איך פיללייכט דאדורך גלעגנהייט בקאָממע איהרן פאטער פאָן זינר אונגליקליכן אידעע, זיא מיט דעם פאָללאק צו סערהייאראטן, אב צו ברינגן. [געהט נאך דער סיחורע אויגרויפט דיא לענגין].

אכטער אויפטריט.

דיא פאָריגען, לעמגין.

יע' וואס בפהלן זיא, מיין הערר?

יע' הער זיא איינמאל, מוטטערכן, מיר איוזט איין פאטאלער שטייך ווידר-סאהרן, איך האבע אין דער איילע מיינע געלדבערוע פרובעסטן, אונד בייא אייך זייטענען מוט דאן אללעס גלייך בצאהלט זיין, איך ווילל דאהער נאך הויזע איילען, אונד מיינע בערוע האָלען. [דעמין מאכט איינע פערלענגע סיחורע] דא זיא מיך אבר ניכט קענט, זא ווילל איך איהר אונטרדעסטן מיינע גאָלדנע אוהר צום אונטרפאָאנד דאסטן, אין איינר קליינן האלבע שטונדע בין איך ווידר היר.

מארקוס יכול להיות שרעי היקר יבוא עמי פה. ואחר נגילה ונשמחה ונראה כטוב. ברצוני לעשות עוד היום שירקדון על שולחנה הזהובים כאלים המנגחים.

לעמגין כל זה יונעם לי מאוד וידעתי כי אדוני כל יכול ולא יבצר ממנו אשר יום לעשות.

מארקוס תשמע נא אבל תיזהר, שלא תתן לבוא החדרה אל העלמה הזאת, מקטון ועד גדול יהיה מי שיהיה. כי שכור שכרתי העלמה הזאת כליל הזה לכדי ואין לזרים אתי. השמעה זאת? אבל אשלם לה כמיטיב כספי ככל אשר תשאל מעמי.

לעמגין בעבור זאת אל ידאג אדוני, כי נבינותי מאוד במלאכתי ונפשי יודעת לסדר עבודתי. אבל האם לא ישתה אדוני עוד כוס פוני"ש טרם ילך. [ותמוג לו] יטעמו נא אותו כי הוא מן המוכרח.

מארקוס כאשר אשוב אליה [וימהר וילך]

ל' (נימטט די אהרע) וויא עט דעם העררן בליבט. מ' איך ווערדע פילליכט נאך איינן גוטן פריינד מיט ברינגען, אונד דאן וואָללן וויר רעכט לוסטיג זיין, איך ווילל הייטע אייניגע פרידריכסדאָר שפרינגן לאסטן. — ל' דאס ווירד מיר רעכט ליעב זיין, דער ווערר קאן אללעס... מ' הער זיא אבר, דאס זאג איך איהר, זיא לעסט אונטר דעססן ניאמאנד, ער זיא איך ווער ער וואָללע, צו דער מאמועל קאָממן, פיר דיון אבענד גהערט דיא מאמועל מיר גאנץ אלליין. הערט ויאס? איך ווילל איך דאָפּר בצאהלען. ל' דא קאן דער הערר גאנץ אָהנע זאָרגע זיין. איך פרשטעהע מיינען דינסט אונד ווייס וואס געברויך איזט. אבר ווילל דער הערר ניכט ערשט איין גלאז פונש טריינ-קען? (שענקט איהם איין) קאָסטן זיא איהן נור, ער איזט גאנץ פאָרטרעפליך! מ' וואן איך צוריק קאממן ווערדע (איילט אב).

גרם המעלה הט'

לעמגין, יעטכין

לעמגין אדון נכבד ואהוב האיש הזה. האם לא? מקאר האדון הזה נוכל לחשוף עפרות זהב. אבל כאשר יבוא הנה היהודי בעל שיער ואזור עור אזור כמותניו מעוטה באדרתו כמכשר חמורים כשרו וזירמת סוסים זירמתו ואחרי ישריץ צחנתו אין כל מאומה בידו למלאות נפשי, כי ארעב אצטרך ליקש על דלתות כתי נדיבים לבוא להשתחוות להם לפתותי לחם ואגורת כסף אחת.

יעטכין האם גם יהודים יבואו הנה?

לעמגין ומדוע לא יבואו הנה? את נפש סכלה. והאם קרנים להם כמצחם. הלא בבטן עשנו עשהו ויכוננו כרחם אחד. הן, הן, האנשים אשר בשם ישראל יכוננו עשר ידות להם כגבורות התאוה וכסוסים מזוינים יצהלו אל העלמות. אבל מה יושיעינו אתננם הלא מצער הוא ואם תחיה נפשי ממנו? יש פה בעיר איש יהודי נושא סבל הזקן על פניו תמיד כאשר הכין לו הטבע ולא יתגלח. והוא יבוא הנה כמעט בכל לילה ויתמהמה אצלי עד שעה אחת או שתיים אחר חצות לילה ועתה הוא חייב לי יותר מכ"ד רייכטסהאלער.

יעטכין למה לא ישלם לה אחת אחת עד לא יעבור כסך עצום כזה.

לעמגין ומה אעשה עם העצם נכזה הזה. ידעתי כי הוא בכית איש עשיר, וכל זה חיפשתי ומצאתי כי כן הוא. והוא נכבד בכית הזה, אין בכל בני הבית גדול ממנו. על כן אמרתי כי ליום הכסא יבוא וצורר כספו כידו לשלם לי. אבל הנבל הזה ישלה את נפשי מיום ליום ומחודש לחודש ואם יבוא אלי הלילה הזאת ולא ישלם לי אאלצהו, עד תקצר נפשו למות. [קול דופק נשמע]

יעטכין איש דופק בשער. בכירור קול דודי דופק.

לעמגין לא הוא. כי מה זה ימהר ועוד לא עברה חצי שעה כאשר אמר לנו. אבל ידוע הוא היהודי הלז אשר דיברנו על אודותיו עד עתה כי דרכו לבוא תמיד כעת הזאת. הנה הוא יכול לעמוד עוד מעט החוצה ויקרר את נפשו מעט כי חמתו בערה בו כאין מכבה.

יעטכין אם הוא האיש הזה לא אינתר פה והנה אנוכי הולכת החדרה.

לעמגין גם זאת תוכלי לעשות ושעי נא. היהודי הזה יכול להישאר פה בחדר הזה. וכאשר יבוא פה האדון אהובך אוליכנו בדרך אחרת אליך החדרה ולא יקרב זה אל זה כל הלילה. [קול סוער והומה כשער] יקחוך אופל. הנה אנוכי באה. [ותלך. יעטכין הלכה החדר]

גרם המעלה הי'

לעמגין, ר' יוספכי

ר' יוספכי [בכואו לבית] את תהי כפרתי, למה תעזבני לאורך ימים לעמוד בחץ והנה רוח הקרחה נורא לכשה אותי עד ארכובותי דא לדא נקשין וכשרי בשיני יצללון וציל ציל ישמעו [וילך אל ...]

נינטער אויפטריט.

לעמגין, יעטכין

ל' דאס איזט איין אלרליבסטער הערר, ניכט וואהר? פאן איינס זאָלען העררן איזט נאך עטוואס צו ציהן, אבר ווען דאס יודען-פאָלק קאממט, דא איזט דער ט-ל-ל-ל; ביא דעם גשמיים קאן פאן זיין בראָדט בעטטלן געהן.

יע' קאָממן דען יודען אויך היר הער?

ל' ווארום זאָלען זיא דען ניכט קאָממן? נעררישט דינג! זינד זיא דען אנדרע מענשן וויא וויר? יא, יא דאס מוישד-צייג איזט נאך צוואנציג מאל טאָללער אויף דיא מעדעכענס, אבר וואס הילפסט? דאס צייג בצאהלט ניכטס. — דא איזט נון איין פאָלנישער יודע דער קאָממט דיר בייאנאהע אללע נאכט הער, אונד בלייבט צו וויילן ביס 1 אָדר 2. אואהר היר, אונד איזט מיר שאָן איבר פיר אונד צוואנציג טאלער שולדיג.

יע' ווארום באָרגט זיא איהם אבר זאָ פיל?

ל' וואס זאָל איך מיט דעם מוישעל אנפאנגן, איך ווייס ער איזט ביא איינס רייכן יודן אים הויזע, דען איך האב מיך גנויא ערקונריגט, ער איזט אויך דאָרט זעהר אנגעזען, נון זאָ דענקע איך, ער ווירדס דיר דאך מיט דער צייט בצאהלן, אבר דער שפיצבויע ציהט מיך פאן איינס טאג צום אנדרן העררן, קאָממט ער מיר אבר הייטע אבנד ווירד אונד ברינגט מיר קיין געלד, זאָ ווילל איך איהם זאָ צו זעטצן, דאס איהם דיא מענשן פערגען זאָלען [פאן הערט פאכען].

יע' מאן פאכט, דאס ווירד גוויס דער יונגעהערר זיין.

ל' אָ, ניין, דאס ווערע גאר צו באלד, ער ווילל יא ערשט אין איינר האלבען שטונדע ווירד קאָממן, עס ווירד גוויס דער פאָלנישע יודע זיין, ער פפלעגט אימער אום דיוע צייט צו קאָממן — אי נון, זאָ מאג ער אויך איין וועניג דרויסן ווארטן, ער זאָל זיך עטוואס דרויסן אבקהלען, דען ער האט היטצע גנוג.

יע' ווען ער עס איזט, זאָ בלייב איך ניכט היר, איך געה אין מיינע קאממער.

ל' דאס קאנטט דוא טוהן. ווייסט דוא וואס, דער יודע קאן היר אין דער שטובע בלייבן, אונד ווען דער יונגע הערר קאממט, טיהרע אין זייהן גראדע וויסגט פאם פלוהר דורך דיא אנדרע טיהרע אין דיינע קאממער. [פאן הערט אברמאלס פאכן] דאס דיך דער הענקער! איך קאממע שאָן, [אב, יעטכען געהט אין דיא קאממער].

צעהנטער אויפטריט.

לעמגין, ר' יוספכה.

ר'י (אים היינין טרעטן) דאס דוא מאהן כפרה וועסט, דוא האָסט מיך האַיינט לאנג ווארטען לאָזן, מיר פריהרט דאז מיר דיא צעהן קלאפפערן, [נעמט היין צום טיש] וואָהס זיי דאָהס? פונש? האָסט שוין גועלדענשאפט גהאט? [טרינקט]

לעמגין אהבים טובים ממך. הראית בעיניך, כי עשינו פונ"ש וישכנו גם שתינו, שמחים וטובי לב על כל הטובה ונקום לצחק. אבל כאשר יבוא אלי זדון כמוד ויבוא ריש וקלון עמו.

ר' יוספכי את תהיי חליפתי. האם לא אשתה מימי מים גנובים אצלך בכסף מלא מידי כואי אליך. הידעת כי פיזרתי אצלך מיום דעתי אותך זה שלושים יום יותר מחמישים ר"ט. מה אני אומר חמישים. יותר משישים ואם אני מכחש לך אשתה מוות מכוס הזה. [וישתה]

לעמגין תרד אש מן השמים ותאכל אותך ואת חמישיך. אוצר נחמד וסך עצום הוא זה. צא וחשוב כל שבוע לה שמונה לילות ובכל לילה תתמהמה פה יותר משלש שעות כמה יגיע לכל שעה. כמעט לא שילמת לי הנר אשר הדלקתי להאיר לך.

ר' יוספכי ראשי, ראשי מלא שגעון, ממראה עיניך אשר תראה כי נוצצים כעין נחשת קלל. וכסלי מלאו נקלה מחשבות זדונות. הסר מעליה מין סערייך והמיית נבלותך לא אשמע עוד. אך סעד נא לבי פת לחם ואלחם במנעמיה למען אשכור רעבון נפשי, הלא ידעת כי אשה עצורה לי כתמול שלשום.

לעמגין הנני, הנני להכין לך מטעמים כאשר אהבת. אך ברצי כסף אתרצה לך, כי חובתך גדולה עד למעלה ראש ועצמו מספר כ"ד ר"ט.

ר' יוספכי האם אבוא כהיחבא מבילתי יכולת לשלם נישיוכי. הלא ידעת כי בכית איש גדול מכל עמי קדם אנוכי ואם לבר יהגה אימים אתן לך ערבון. [ויוציא התפילין מאמתחתו] הא לך עשרת הדיברות שלי לערכון.

לעמגין מה לי ולך כי באת אלי בעשרות הדיברות שלך? כספר אוותה נפשי, הלא הכחת לי היום לשלם. מהר ועשה כאשר דיברת ואל תפל דיבר, ואם לא אדעה מה אעשה לך.

ר' יוספכי יחשך משחור תוארך. הנה לך עתה ששה ר"ט ומחר הנני מביא הרבה בגבולך, אך מהרי נא ועשי חפצי, כי הליל קצר עתי ולא אוכל להתמהמה פה והנני נחפו לבית. חושי גשי הלום.

לעמגין אך, אך, התאפק מעט מזער עד אשתה כוס פונ"ש הזה. [קול דופק] הן, הן, כהרף עין.

ר' יוספכי הנני מצווה אותך שלא תתני איש לכוא אל הבית. ראה ציוותי לך שלישים כמועצה ודעת. כי אם ככה את עושה לי, לפתוח דלתי ביתך לכל עובר, הנני נשבע לך שלא אפסיע מפתן ביתך מעתה ועד עולם. [לעמגין הלכה וקול ר' חנוך נשמע אחורי הדלת: מה לנו לעקל דרכים הנה אנוכי אישיר דרכי. מי שמע כזאת, מי ראה כאלה, לכבד ולהתכבד במקום אי כבוד?] חנוני, חנוני, כי יד אלוקי נגעה בי ושמעתי ותרגזו בסני. לקול ר' חנוך צללו שפתי ואנוכי לא אדע מה אעשה ואנה מפניו אכרח. [ירוז בכית כחמת כוחו, כסוס כמלחמה. ואל ארץ יכיס: האם תפתח פיה לבלוע אותו ולכסות כושתו. והנה מעוף צוקה ואפלה כנידוח ויהי בעלות על רוחו ויגש להיטמן תחת פאת מטה והנה ר' חנוך, מארקוס, לעמגין באו הביתה]

גרם המעלה הי"א

ר' יוספכי, ר' חנוך, מארקוס, לעמגין

ר' חנוך [בכואו לבית] אנה היאז לו יכולע הדבר לר' יוספכי [וכפתחו עמד מרעיד כי ראה את ר' יוספכי עומד לפניו ויחיד יתר דבריו תחת לשונו ויאמר אל מארקוס] האם נודע הדבר לר' יוספכי, כי עתה תרע לי ידיעתו זאת מכל הרעות אשר עברו עלי עד עתה.

מארקוס מאין ידע זאת? [וישא עיניו אל ר' יוספכי] חדשות אני רואה היום הזה. מה לידידי החסיד בכית אשה זונה. [ויקרב אליו] נבל, מה לך פה ומי לך פה כי חצבת לך פה קבר תחת ערש רעננה הזאת? [ר' יוספכי יסוג אחור כי נפל פחד מארקוס עליו ונפעם ולא ידבר. ומארקוס סוחב אותו סחוב והשלך הלאה]

ר' אנדרע גועלשלאפט אלט דוא ביסט, זיהסט דוא דא איזט פונש גמאכט ווערן, אונד געיובעלט, דאס עס איינע פריידע וואר; אבר ווען דוא קעממסט, דא איזט דויער קנויערייא.

ר' מאהן כפרה זעלסטו וועהרן, פערצייהר איך ניט אלעע אַבנער עפפיש באהן דיר? ווייחסטו, דוא קאסט מיך שוין אין פיר וועכען פארציג טאָלער, וועהסט זאגן איך פארציג, איכבר פופציג קאסטו מיך שוין, אָדער איך זאָל דויה גיפט מיט הערהרן כרינקן, ווען עס ניט וועהר איז! (פרינקס)
ר' דאש דיר דער ט-ל העהלע מיט דיינן פופציג טאהלר, דאס איזט נאך עפפיש רעהרס, אין פיהר וועכען, רעכנע איינמאל יעדע וועכע האט אכט נעכטע אונד יעדע נאכט ביסט דוא דאך וועניגסטענס דרייא שטונדן היר, וואס קיממט נון אויף איינע שטונדע, קיים דאס דוא מיר דאס ליכט בצאהלסט!
ר' איי מאך מיר מאהן קאפפ ניט משוגע מיט דאהן רעכנען; שאפט מיר נאָר עפפיש.

ר' איך ווערדע דיר שאָן עטוואס גוטעס פרשאפטן, אבר ערשט מוס איך מאַעס העבן, דוא ביסט מיר שאָן איכר פיר אונד צוואנציג טאלר שולדיג.
ר' איך ווערר דיר ניט דמיט וועקלאהפען, זוא ווייחסט יוא, איך בין באהען רייכן מאהן. און ווען דוא פאָרנט העסט, ווילליך דיר ע פאנד געבן (ניסטט זיינע חטיין הרייט) דויה, העסטו מאהן צאָינגבאָטע דעוואַייל.
ר' וואס געהן מיך דיינע צעהנגבאָטע אן, געלד ווילל איך האבן. דוא האסט מיר פערשפאָכן הייסע געלד צו ברינגן, מאך מיר קיינע פלויעזן פאָר...
ר' ווערר פערשווארצט! דויה העסטו דרוואַייל זעקס טאָהלער, מאַרגען ווערר איך דיר מייזן ברענגען, שפּוהט דיר נאָר, איך העב האהנט ניט פיל צאהט, איך ווילל ניט לאנג דויה בלאַיבן, איך מוז האהנט דער הייהם זין. שפּוהט דיר!
ר' נון, נון, האב נור וועניגסטנס זאָ לאנג גדולד, ביס איך מיין גלאז פונש גטרונקן האבע. (מאן טאכט) יא, יא, גלייך!

ר' לָאז מיר יוא קאָינן ראהן, איך זאָג דירס, זונסט קוממך דיר גאָר ניט מייזן איבער דאהן שוועלל. [לעמגין אב, באן הערט הינטר דער קוליסע ר' חנוך זאגען: וועהט זעלל מיר הינטן רום גאָיין, איך גאָי ביהרעריין, ע גאָייע שמועה, ברויך עפפיש כבודים צו מאכן] דאז זיך גאָסט ערבארמן זעלל! [שלענג די הענדע צו זאסטן] איך הער ר' חנוך 'ס קול! וועהסט פאנגיך אָהן? וועהסט מאך איך? [לויסט ווי ראזעני אין דער שטובע הרום, אונד איזט ענן אים בנייה זיך אונט דאס בעסט צו פרבעייגן, אלס ר' חנוך, סאָקוס אונד פרויא לעמגין העריין טרעטן, לעצטרע ביידן אונטערהאלטן זיך אים העריין טרעטן].

אילפטר אויפטרטיט.

ר' יוספכה, ר' חנוך, מארקוס, לעמגין.

ר"ח (אים העריין טרעטן) נוא, וואו איז זיא? [וויירר ר' יוסף גוואהר, סעהרט שטוינענדר צו רייך זאנט צו מארקוס] וואהסט דען ר' יוספכה אן שוין דאז זיא דא איז? דעהסט וועהר ביניע גויריה!

ר' וועהער זאָל ער עס וויסטן? [וויירר אויך ר' יוסף גוואהר] וואס זעה איך? איין חסידי אים הורענהויו? [געהט אויף איהן צו] שורקע! וואס האט ער היר צו שאפטען?— [ר' יוסף רעסעריט זיך צוריק, טוהט זעהר ענבסטליך; זיינע גראסע פערלעננהייט העמפט אים דאס שפרעקן, אונד ריוע פולעגנהייט אונד ענבסטליכקייט דוירט דען גאנצן אויפטרויט הייבונדן].

לעמגין [קרבה להציל את ר' יוספכי מיד מכהו] אדוני, נא ירפו ידם מהאיש הזה, כי בכיתי לא אשא ולא אסבול ריב ומצה והכות באגרופ רשע ואחרי אשר בא בצל קורתיו וכספו וזהבתו אתי לפאר מקום קדשי. גם אנוכי אבחר לקלס אתננו כאתננו אחד העם. וגם כי הוא טוב לי מעשרה אנשים אחרים אשר יקרו כה מקץ שבעים שנה. והוא לא ימיש מאהלי זה כביר ימים. כערב הוא בא ולפנות בוקר ישוב ויציב לו ציונים, ישים לו תמרורים למען ידע דרך הלה, לשוב אלי עוד, וככה יעשה כל הימים.

מארקוס מה אדוני גיסי דובר עתה? הטרם ידע ויכיר את האיש, אשר נדר לו בתו לאשה. [אל לעמגין] אל תראי ואל תחתי אמי, כי עוד לא ישמע בבית הזה קול נוגש ולא ארע לאיש הזה עתה. תלך נא ותביא העלמה הזאת פה, הלא נפשה יודעת מה בינינו. [לעמגין הלכה]

ר' חנוך מה אומר ומה אדבר. שמה החזקתני ציר כילודה. ומי יאמין לשמועתנו, לולא בעיני ראיתיה. כי נקל לי להאמין הורדת השמים

על הארץ מהאמין זאת על האיש הזה. כצבוע הזה לא ראיתי לרוע בכל הארץ. ובושתי וגם נכלמתי מלהרים פני אליך על כן אמאס חיי וניחמתי על עפר ואפר. [לעמגין באה עם יעטכין] ראי עתה, לולא כי חילול השם ורבת המהומה אני ירא, אז הניחותי חמתי בד עד כל שומע תצלנה אזניו.

ארקוס [יתן קולו אל ר' חנוך] אך נא יזכרו, אשר נשבעו לי מקצוף עליה עוד ומגעור בה. נא יאריכו רוחם ולא יעוררו מדנים הראשונים וקול רעש ותרועת מלחמה.

חנוך אם כן איפה כואי נא אלי יעטע. [ותלך אליו בכובד ראש וכמוראים גדולים] כואי ואראך חדשות ותתפלא מאוד [ויקח אותה בידה ויוליכה אל ר' יוספכי] האת מכרת את האיש הזה? אמרי, האם לא תכירי אותו?

יעטכין [רטט החויה] אבי, אבי הרגני נא הרוג ואל אראה בפני האיש הזה.

וארקוס אך אל יסער לבה עליה אהובתי, קרובתי, כי עתה נשכר שבט מכה ולבבה אל ירד מאוד מוצל אש חמתו. הוא האיש הזה, וכאשר ראתה אותו היום לא תוסיף לראותו עוד עד עולם. וכלה ענו וילך. כן הורד שאלו גאונו, וחנף על נקי ולא יעורר עוד.

ר' חנוך ישמע נא גיסי. יאמר אל אשת הבית הזאת שתשמור לי את האיש הזה בידה היום למען לא ימלוט מידה, ואנוכי אתן לה משכורתה ומחר אראנו נפלאות וכעל גמולות כעל יושלם.

מארקוס אמי תשמע נא. הנה נתתי כסף משכורתה, תקח ממני. [ויתן לה שכרה] אך את האיש הזה תסגור בביתה היום ומחר אקחנו מידה ואני אשלם לה בכסף מלא, כי הנבל הזה עקב את גיסי עקיבה נפלאה מאוד.

לעמגין טוב הדבר. הנה אשימה עיני עליו למען לא ישמט מידי, כי איך אעשה רעה לנפשי לאבד בידי החוב שהוא חייב לי ועל מי אפנה לעזרה בכרחו מפני. מאז דברו אלי, כי הוא נכבד, בבית איש שר וגדול בישראל ויתן לו כסף ככל אשר ישאל מאתו, אבל כאשר עיני ראות עתה כלתה אליו הרעה אצל העשיר הזה, האם לא?

מארקוס כאשר שמענו ממנה כן הוא. והנה פה עומד לפניה האיש השר הזה אשר היה בביתו.

לעמגין [אל ר' יוספכי] יקכה קול רעם, אתה הנבל. מי ישוב לי עתה החוב ומאין איושעה. המגרני התבואות אשר אספת, או מהיקבים אשר חצבת ומילאת. אבל עתה תראה [ותוציא התפילין אשר נתן לה ערכיו] המה לא יצאו מיד עד תתן לי שכרי.

ר' חנוך מה זה בידה? תפילין? מי מסר אותם לידה?

לעמגין הנבל הזה נתן אותם לי לערכון ואמר לי כי המה העשרת הדיברות אשר לו, אבל מי יודע אם כנים דבריו ואולי רימני גם בה.

ר' חנוך ישמע נא גיסי. הפושע ישראל הזה נתן לה התפילין לערכון. אחת אמרתי כי מימי לא האמנתי זאת. משומד, כופר כזה היה מאוכלי על שלחני. אויה ואללי לי. ואכן נודע הדבר, אשר היה לו

ל' [טריטט צווישן מארקוס אונד ר' יוסף] מיין הערר! לאסן זיא מיר דען מענטשן געחן, אין מייןם הויזע לייזע איך קיין שפעקטאקעל; ער פערצעהרט זיין געלד היר עבן זא וויא יעדער אנדערע, ער איזט איין גוטער קונדע. ביווכט מיך אללע אבענד אונד ...

פ' וואס זאנן זיא נון הערר שוואגר! קעננן זיא נון דען מאן, דעם זיא איהרע טאכטער בשטימט האבן? [צור לעמגין] פירכטע זיא ניכטס מוטטרכן — עס זאלל קיין שפעקטאקעל ווערן, איך ווערדע היר דיזעם מענטשן ניכט צו לייזע טוהן. געה זיא נור אונד ברינגען זיא דיא מאמועל הער, זיא ווייס דאךן שאָן. [לעמגין אב].

ר"ח וואָס זעלדיך זאָגן, וואָס קען איך זאָגן? איך בין נבהל ומשתומם גוואָרדן! וואָס טאָיטש? עהר העטטיך גלאַהבט דער הימפל פאללט אוף דיא ערד! זיא ע צבוע איז מיר אלל מאַיין לעהבטשאַג ... [לעמגין קאמט מיט יעטכין] נו, דא איז זיא דאָך? קום, זעה, ווען איך ניט ...

מ' [לייזע צו ר"ח] עראיננן זיא זיך, וואס זיא מיר הייליג פרשפאָכן האבן, זייען זיא גלאַסן, אונד געבן ניכט ווידר אנלאַס צו נייען טעריכטן אויפטריוטן.

ר"ח זיא קום נור הער, ייטת! קום! [זיא געהרט זיך שיכטערן. אונד סורכטזאט] קום איך ווילל דיר ע חרוש וואָייען, וואן דוא מייל און אהנען אויפשאַררען וועסט [ניסט זיא ביא דער האנר אונד צייגט אויף ר' יוסף] קענטסטו דען דאָזיגען! זאָג קענטסטו איהם?

מ' [סורכטזאט] פאפא, ליבר פאפא אום גאָטסט וויללן! אללעס נור ...

מ' זיין זיא גאנץ רוהיג ליבע ניכטע! זיא האבן נוגמעהר ניכט געטהיג זיך סאר דיזם מענטשן צו פירכטען, ער איזט נון ענטלארפט! דער הייכלער!

ר"ח הערע ע מאַל שוואַגר, זאָגט צו דער גויטע דאָך, זיא זעלל מיר דען צבוע היינט ניט וועקלאָזן, איך ווילל איהר פער איהר טרחת שוין בצעהלן, און מאַרגן אס ירצה השם ווערדיך איהם שוין וואָייען, וואָס איך קען.

מ' הער זיא מוטטערן. היר האט זיא פיר דאס וואס איך פרצעהרט האבע [ניסט איהר געלד] דיין מענטשן אבר לאס זיא יא ניכט אויס דעם הויזע, איך ווערדע איהן סארגן שאן אבהאָלן לאַסן, איך ווערדע איהר שאָן פיר איהרע מיהע בצאהר ליען, דען דויר שורקע האט מיין שוואַגר שענדליך הינטערגאנגן.

ל' עס איזט שאָן גוט, ער זאָלל מיר ניכט ענטווישן, ער איזט מיר זאָ נאָך פיל געלד שולדיג, און וואָ ווערדע איך דען בצאהלט ווערדן? ער זאנטע מיר איממער, ער ווערע ביא איינם רייכן מאן פאן איהרן לייטן אים הויזע, פאן דעם ער זאָ פיל געלד האבן קאן אלס ער ווילל, אבר וויא איך דא גהערט האבע, ווירדס מיט דעם רייכן מאן אויך אויס זען! ניכט וואהר?

מ' פרייליך, דען היר שטעהט דער מאן ביא דעם ער אים הויזע וואר.

ל' [צו ר' יוסף] דאש דיך דער גייער האָלע דוא, שפיצבובע דוא! וואָ ווערדע איך נון מיין געלד פאן דיר בקאָממען? אבר ווארס דוא קריגסט מיר דאס [צייגט זיא תפילין] ניכט עהער הקרויט ביט דוא מיך בצאהלט האסט.

ר"ח וואָסט האָט זיא דאָ? תפילין? וויא קומט זיא דאָ צו?

ל' אי נון דער שפיצבובע האט מיר דיזעס צום פפאנד געבן, ער זאנטע, עס ווערע זיין צעהני געבאט, אבר ווער ווייס, אב עס איך וואהר איזט? ער מאן מיך פילייכט דאמיט בטריגן.

עם האמה העברית בכית. עתה נפקחו עיני לראות טוב. ומהיום
הלאה הנני נוטל עלי ואשימוה לחוק ולא יעבור, שלא יבואו עוד
לכיתי ולרמוס חצרי אנשים כערכו, כי כל מעשיהם תהוה, כולם חנף
ומרע ואבדה האמונה ונכרתה מלבבם. וטובה אני את השמים כובע
עגול על ראשו ונושא בלורית מן איש חנף כזה. כי זה ידמה צורה
ליוצרה ויעשה מעשהו ביד רמה בעיני אלוקים ואדם וזה במחשך
יעשה מעשהו למען לא יראהו אדם. ואם כחומר היוצר יחשב בעיניו
הלא יירא גם ממנו, ויהי מורא שמים עליו כמורא בשר ודם.

מארקוס מה מאד יספוק וירב דברינו ונדדה כל הלילה בדכרי רוח,
ואחותי בתוחלת ממושכה תצפה ביאתנו, ויום בשורה היום הזה
ואנחנו מחשים ומצאנו עוון.

חנוך כן ידבר. נלכה נא. [וייהפוך אל יעטכין פניו] אם מהיום הזה
תיטיבי דרכך לבקש אהבת הטוב בעיני המשכילים כמוסר השכל,
הנני מבטיחך כי אסלח לכל עוונתי אשר הרבית לפשוע וגם אליה
תשכחנה, ואנוכי לא אשכחך מלהיטיב לך כנפשי ומאודי. [אל
מארקוס] על אשר שינס מותניו כגיבור לרוץ אורח, ולא שקט ולא
נח עד אותי השיב על כני והעביר רוח מבינתי על הארץ וישונו
המים הזידונים הנה שכרו אתי ופעולתו לפני וניחמתי כי עשיתיו
לכן בליעל. נא כזאת יסלח לי כי לא בחנתי לבו עד כה, ועתה
דרכיו ראיתי, אחזתיו ולא ארפנו ואשלם ניהומים לו. כאמת אמרו
חכמינו רוב בנים הולכים אחר אחי אם... ונקיים ונקבל המאמר הזה
ותלך אחר אחי האם ותהי לו... [וישירוק] ההבין דבריו?

[הלכו עם יעטכין]

מארקוס אמי אל תדאגי, אשר נדרתי אשלמה ואיטיב את לכה מאוד.
אך אל תתן את האיש הלזה להישמש מידה.

לעמגין איך הנבל הזה עומד פה ורוח אין בקרבו, לא ינוע עפעף, לא
ירום יד ורגל כאלו מסומר במסמרות נטועים. [ותרם את קולה
כצחוק] הראית בעיניך את היהודי? כמוך יאבדו כל עדת מרעים.
אבל האם תאמין כי אתן לך פה בחדרי מקום ללון. אל, אל. לא
תקום ולא תהיה כזאת. בדיר העצים תשים קנך ושם תשכב כבשתך
ותכסך כלימותך. רדה והשכבה ותיקר נפשך בקרח אשר תמצא
שמה, על כי ראיתך, כי אש התאוהו תיקד בקרבך ועצור
בעצמותיך ותהי בלבך כאש בוערת וצא צא איש הדמים ואיש
הכליעל. [ותקחהו כביצית ראשו ותסתכהו אל הדיר]

ככה יאבדו כל אויביך ה' ואוהביו כצאת השמש בגבורתו.

תם ונשלם

ר"ח הערט איהר שוואגד, זאין תפילין האט ער צו משכן גנעבן! דער פושע
ישראל! נאה דעהס מוז איך זאגן, דעהס העטטיך מיר אלל מאיין לעבטאָג ניט חלוי
בען לאָזונן. זויא ע משומד זויא ע כופר! נוא וואהס איך ערשט וואָהס ער מיט דער
מאהר האָט פאָר גהאט, נוא פאלטס מיר ערשט באַיי! נאה איך וויל טון נוא אן
בני נדר גאר קאהנע זעלכע מזנשן נישט מעהר גלאהבן, זי זין לויטר רמאים! דאָ
זין מיר דיא נאָיימוידישע נאָך טויונדסאָהל ליבר, דיא וואָייון דאָך לכל הפחות וואָהס
זי טאָהן, אָבבר. דיא וועללען אללעס בסוד טאָהן, און זען גונב דעת המקום ודעת
הבריות!

מי וויר פערפלוידערן היר די צייט, אונד מינע שוועטער ווארטעט מיט
שמערצן אויף אונס.

ר"ח איהר העטט רעכט, מיר וועלען אהך גאָיין, (צו יעטכין) ווען דוא דיך מכא
ולחבא גוטט אופסיהרן טוהסט, פזרשפרעך איך דיר אללעס מוחל צו זין, און זאָלל
אללעס לא יזכר ולא יפקד ווערן, (צו מארקוס) און איהר זעללט אהך ניט אייער
טרהה בחנם גטאָהן האָבן, איך האָב מיר וואהרהאפטיג אין אַיך טועה גווען, איך האב
אַיך נוא גלעהרנט קענען. רוב בנים הולכין אחר אחי האם זאגן אונזר
חכמים, נוא זויא מאָג זיא אין אמת הילך אחר אחי האם זין (לעכזענר) פערשטאָט
איהר מיך? (געהט מיט יעטכין אב).

מי מוטטרן זייא זיא אונבוואָרגט, מיין פערשפרעכען האלטע איך, זיא זאָלל מיט
מיר גוויס צו פרידן זיין. "יאס זיא מיר נור דען ניכט ענטווישן! (אב).
לי וויא ער נון דא טטעהט דער שפיצבווע, וויא אננאגלט! הא! הא! הא!
זיהסט דוא יידכען, זאָ מוס עס אללען שעלמן געהן! אבר דוא גלויבסט גאָר, איך ווע--
דע דיך איבר נאכט אינ מינר שטובע בהאלטן, ניין דארויס ווירד ניכטס. אין האָלצ-
שטאלל מוסט דוא הייטע נאכט שלאפן, דא איזט עס היבש קאלט, אונד דוא האסט
זא פילע היטצע, מארש, מארש, פאָרט מיט דיר. (זיא שלעפט איון צור טיהרע היגויס) —

ע נ ד ע.

דער איצטיקער פרוו טון א קאָמעדיע, נאָך וועלכע ס'וועט קומען נאָך ווייטער די קע, אויב ער וועט ארויסרופן די צושטימונג פון פארניפטיקן ליינער, און וואָס דארפן דינען צו דער פארוויילונג אפ אונדער פורעמ־יאָנטעו, אָנשטאָט די געוויינ־לעך אזוי זינלעך און דעם ציל ניט־אנטשפּרעכנדיק הארלעקיגאדעס, וועט, האָט איך, ניט געטאָדלט ווערן פון קיין שום עמעס־ליבנדיקן מענטשן. וואָרעם איך האָב דערמיט געשטרעבט ניט צו עפעס אנדערש, ווי בלויז פאָרצושטעלן אָנשוילעך דער נאציע מיט דעבעדיקע פארבן, וואָס פארא שלעכטע רעזולטאטן סע קענען ארויס־רופן פון איינ זייט דער שטרענגער פאנאטיזם און די צווייטע אונטער דעם צודעק פון רעליגיע, און פון דער אנדערער זייט, די פאלשע אָדער ניט־עכטע אופקלערונג פון אונדער מאָדישער יוגנט און די פעלערדיקע דערציילונג פון קינדער. אויב א ליינער אָדער א זיינערדיקע וועלג זיך פילן געטראָפן דורך אָטאָ דעם געמעל און צו־דיב דעם אָנעמען דעם איידעלן באשלוס זיך צו בעסערן, וועל איך האָבן דערגרייכט מיין ציל, וואָס איז באשטאנען אינעם פארבינדן דעם פארגעניגן מיטן נוצן. אויב אָבער, ניט געקוקט אפ אָטאָ דער דערקלערונג, וועט זיך דאָך געפינען עמעצער, וועמען סע וועט ניט געפעלן ווערן דאָס פארעפנטלעכע פון דערדאָזיקער פיעסע און וואָס וועט אויסרופן אפ איר א כידעם, זאָל אים ווי אן ענטפער דינען דער פאָלגנדיקער פאקאנטער שפּרוך:

זאָל זיך קראצן דער, וועמען סע בייסט. מיר אלע האָבן א ריינע הויט.

איז כוידעש אָדער התקניה לפי.

לייכטזיב און צווייעס

א פאמיליע געמעל איז דריי אקטן

אָנטיילנעמער:

- ר' כאַנאָך — א רייכער פאָטער פון פאמיליע.
- טעלצע — זיין פרוי.
- יעטכען — זיין טאָכטער.
- מארקוס — זיין שוואַגער, סעלצעס ברודער.
- ר' יאָסעפּע — הויזרעבע.
- שיינדל — קעכט בא ר' כאַנאָך.
- א שערער.
- פרוי לעמגינ — האלט א שאנדוויז.

איז סאָדערנעם יידיש איבערזעצט דאָויד האָפּשטיין

די האנדלונג קומט פאָר איז א גרויסער שטאָט איז דער צאָפּנדיקער געגנט פון דייטשלאנד; די געשיכטע איז פארלאָפן דאָס לעצטע יאָרענדיק פונעם 18טן יאָרהונדערט.

זיין? ער זעט אזוי אויך אויס אזוי מאַגער און אזוי גריין. זאָל איך אזוי האָבן אַלדאָס גוטס, אז מיין הארץ טוט מיר וויי, אז איך קוק אפ אים. פארוואָס זאָל דאָס קינד אויך אמאָל ניט האָבן קיין נאכעס? פארוואָס אליין האָט זיך פאר אים בא מיר מיטשטאדל געווען.

ר' כאַנאָך (הייזיק): וואָס גייט מיר אָן פארוואָס? וואָס גייט מיר אָן זיין שטאדלעך? איך ווייס, פאָרוואָס האָט אַליין, וואָס כ'האָב צו טון. געוויס, וואָס איז פארוואָס קאָשע, ווען ס'קינד גייט אין זינע דראַכים און וועט אויך ווערן א פוישע ייִסראָעל; זאָל עס אויך טראָגן א צאָפּ און א קיילעכיקן הוט, ווי ער, יאָ, יאָ. דאָס וועלן מינע סאָנימ ניט דערלעבן! האָט ער מיר דען שוין די מויד אויך גיט אזוי איבערגעפירט?

טעלצע: יאָ, כ'האָב זיך עס פריער פאָרגעשטעלט, אז באלד וועסטו דאָס מיידל אריינשטעלען אין קאָן. גלייכ האָסטו עפעס צום מיידל. וואָס ווילסטו פון איר האָבן? וואָס טוט זי דיר? אלע מענטשן, גויים און ייִדן, זעהאורדל, זינען זיך מיט איר מעסאָמיע, און דו האָסטו שטענדיק טינעס צו איר.

ר' כאַנאָך (מיט שפּאַס): גויים און ייִדן, זעהאורדל — אזויווי די גויים זינען, אזוי זינען די ייִדן. כ'ביי דיר אָרעו, אז דער ראָו וועט זיך מיט איר גיט מעסאָמיע זינען — וואָס טוט זי דען א גאנצן טאָג? בענטשט זי? דאוונט זי? קוקט זי א טייטש־כומעש אָן, אָדער א סידער? א גאנצן טאָג הערט מען נאָר זינען און שפּילן, און שפּילן און זינען, אז דער קאָפּ ווערט דערפון מעשווען. קומט נאָר אָן דער ליבער שאַבע קיידעש, טראַכט מען גאָרניט וועגן א דאָוואָר שעדיקדווע, כאַס־וועשאַלע! דאָס וואָלט מען גערעכנט פאר אן אוייער, מע לויפט בעסער אין אלע גערטער. (ויפּט) און ווער ווייסט וואָס דערפון וועט זיין?

טעלצע: נא דיר! וואָס זאָל דערפון זיין? איך גיי אויך...

ר' כאַנאָך: וואָלט בלויז געהערט, וואָס דער כאָסיד זאָגט. ער קלאָגט זיך מיר געבעך, אז ער קאָן א גאנצן טאָג ניט לערנען איבער איר זינען און שפּילן.

טעלצע: א גייע גייער! וואָס גייט עס דעם כאָסיד אָן איר זינען?

ר' כאַנאָך: וואָס גייט עס אים אָן? וויל דו ביסט אן אמאָרעצטע, קויל בעזשע ערווע — די שטימ פון א פרוי איז שאַנד, זאָגן אונדערע כאַכאָמימ. און אפילע און זי זינגט ניט, איז שטענדיק בא איר א געלויב און א ליארעם, אז ס'איז א בארעך און א בושע פאר די שכינים. אָבער וואָס זאָל איך מאַכן? זאָג איך עפעס, קומט פארוואָס דער מויריינו און האלט, אז ער ווייסט עס בעסער. אָבער (הייזיק) זאָל מיר גאָט אזוי העלפן, ס'מוז אנדערש ווערן! און נאָך היינט זאָל עס אנדערש ווערן! איך ווייס, וואָס כ'האָב צו טון. לעוילעם ייסאָ אָדאָם עס ביטוי לעטאלמיד כאַכאָם — שטענדיק דארפן א מענטש שטרעבן אויסגעבן זיין טאָכטער פאר א טאלמיד־כאָכעם. קיין בעסערן שידוך קאָן זי ניט האָבן. די שפּילע איז נאָר, אויב ער וועט מערצע זיין. ער קען זי, ליידער, צו גוט, און אזא כאָסיד ווי ער...

טעלצע: דו ביסט דאָך ניט אפ אויספיל מעשווען זי אויסגעבן פאר ר' יאָסעפּע־קע. אָט פוילעסטו עס שוין בא איר.

ר' כאַנאָך: וואָס הייסט? עפשער וועל איך גאָר בא איר אן אייזע פּרעגן? אזווי מיינסטו?

ערשטער אקט

(ר' כאַנאָכס שטוב)

ערשטע סצענע

ר' כאַנאָך (זיצט באם טיש, אפן טיש ליגט עטלעכע אומגעפונענע ספּאַריס).

טעלצע (שטייט פאר א שפּיל, ברענגט איר אָרענינג דעם טשיטיק און דעם האַלדוטו).
ר' כאַנאָך: נו, ווייטער — פּרעגט דער טאנע בעמל קאָ מיטלעך — וועגן וואָס קריגן זיי זיך? ראבי אליעזער סאָוואַר... — ראבי אליעזער האַלט. (פארטראַכט זיך) דאָס פארשטיי איך ניט, דאָ מוז אָן סאָפּעק א גרייז זיין — עפשער מאַכט דער מאַרשאָ עפעס דערפון. (וויכט) פשיטע — געוויס, וואָס איז דער כידעש, האָב איך דען גלייכ ניט געזאָגט? נישט מער! שטיי, שטיי! מיר מאלט דאָ איינ א האַמצאָעלע. בעכניע רוישי מאָסויק מיטוואַס! — כלעבן — זיס ווי האָניק. (צוטריוו) דאָס איז עפעס א זאך פאר טיין שמועלעך, זאָל לעבן! ער וועט עס אוואַדע טרעפן. (רוסט) שמועלעך, שמועלעך!

טעלצע: נו — וואָס שרייטו אוי?

ר' כאַנאָך: וואָס איך שריי? שמועלעך דארפן איך האָבן, כ'האָב עפעס פאר אים צו טרעפן. (רוסט) שמועלעך, שמועלעך!

טעלצע: כ'האָב געמיינט, ווער ווייסט וואָס פאר א נייטיקע זאך דאָ איז! דאָס קינד איז ניטאָ אינדערהיים.

ר' כאַנאָך: וואָס הייסט, ער איז ניטאָ אינדערהיים? א גייע מיטע. ס'איז דען עפעס רוישקוידעש היינט, צי שאַבעס, וואָס ער גייט ארום באַטל?

טעלצע: וואָס איז דאָ דער מער? איך האָב אים אליין דערלויבט. ער האָט מיך אזוי שטארק געבעטן דאָרט אריבער צו אונדער פינכעסל גיין, ס'איז זיין גע־בורסטאָג, מאַכט ער א סודע. דאָס קינד גייט געבעך א גאנצע וואָך ניט ארויס פון שטוב.

ר' כאַנאָך: זי האָט שוין ווידער ראַכמאַנעס! וואָס העלפט מיר אינגאנצן מיין רעדן, אינגאנצן מיין שטראָפן? מיט דיין ראַכמאַנעס פארדארבסטו מיר אלץ. א קינד, אזא טאכטיט, ער קאָן א אילוי גאָדל ווערן. נאָר! (אויספּראַכט) דאָ איז מיי־סע סאָטן, דאָס קינד זאָל ניט לערנען. אָבער איך שווער דיר בא די הייליקע אוי־טיעס, ס'מוז אנדערש ווערן, אָדער מיין נאָמען איז ניט ר' כאַנאָך.

טעלצע: זאָג מיר נאָר, וואָס ביסטו פאר א מענטש, ווי קאָנסטו איבער אזא זאך אזוי איך קאָס ווערן? מוז דען דאָס קינד, געבעך, א גאנצן טאָג איינגעשפּאַנט

מארקוס: באהיט גאט, וואָס מאכט איר פאר א ליארעם? מע הערט שוין אפ טרעפן, ווי איר קריגט זיך.

טעלצע: און וואָס מיינטו איז זיין גאנצער רויגעז? ער איז פארריגען, וואָס וועלעק לעבט איז היינט בא אונדזער פינכעסל. האָסטו געהערט? די גאנצע צייט פערט ער זיך מיט מיר און קעדיי זיין קאס אויסלאָזן, וויל ער, שטעל דיר נאָך ר, או אונדזער יעטענע זאָל נאָך היינט א קאלע ווערן פאר ר' יאָסעפּקע.

מארקוס: ווירקלעך א פארנינטטיקער איינפאל! (צו ר' קאנאָכ) זינט איר אליינ קומענ צו דער אידייע?

ר' קאנאָכ (אומגעזעט): וואָס גייעט מיך אָן אייערע ריידן? גלויבט מיר, אז טש איך טראָגן ניט קיין צאָפּ, בינ איך נאָך אזא כאַכעם, ווי איר. איר מענט זאָגן, וואָס איר ווילט—ר' יאָסעפּקע מוז מיינ טאָכטער האָבן, און דאָס נאָך נט.

מארקוס: אָבער אום גאָטעס ווילן, ווו איז אייער פארשטאנד? ווי קאָנט איר ער טאָכטער געבן א מאַן, וועלכט איר קענט ניט גענוי, וואָס איז ערשט עסלעכע וכן איז אייער שטוב און וואָס געוויס קאָנן ער קיין פרוי ניט אויסהאלטן. איר לט, ווייזט אויס, אייער קינד בעקיוון ברענגען פאר אן אָפּפער?

ר' קאנאָכ: דאָס איז מיינ דיגע. דאָס גייט אייך ניט אָן; ר' יאָסעפּקע איז לאַמנד, און ווו טוירע איז, דאָרט איז אויך כאַכעם. איך בינ פאָרוואַהשעם גענוג זיך און קאָנן מיינ איידעם אויסהאלטן—נו, ווי דענ? (מיט שפּאַט) זאָל איך איר שער געבן א ניימאָדישן פארשוין, וואָס גייט געפודערט, לויפט איך דער קאָמע—ע און טוט אלע טיפּשערייען. ניי, דאָס וועט ניט געשען, ביז מיינע אויגן זעען. טוועשלאָעם!

טעלצע: אָבער באַדענק זיך!

ר' קאנאָכ: באַדענק אהיין, באַדענק אהער, איך וויל אוי אוי וועט עס נער וויל איך טון גאָרנישט הייסן. איבער די שמועסן האָב איך זיך אָפּגעריסן: לערנען און האָב שוין גאָר פארעסן אָן שמועלעקען. ער מוז קומען. ר' יאָסעפּקע וועט באלד קומען לערנען א שיעור געמאָרע און שמועלעקע מוז צוהערן. (רויט) ינדל. שיינדל!

טעלצע: שיינדלעך האָב איך אוועקגעשיקט גאָך קאווע.

ר' קאנאָכ: נו, וועל איך אליינ גיין און וועל אימ ברענגען. (לויט גיך אוועק).

דריטע סצענע

טעלצע און מארקוס

טעלצע: נו, גאָט! דו ביסט גערעכט! וואָס איך שטיי עס אויס טון דעם מער גענעם, דעם עמעס זאָגן, איז ער פרייער ניט געווען אוי, נאָך זינט דער כאַסיד ז בא אונדז, איז טון אימ ניט אויסצוהאלטן.

מארקוס: ווי זאָגט עס דאָס פראָסטע ווערטל: איין נאר מאכט טילע נאר אָנימ. און איך מוז דיר אָפּהערציק זאָגן, איך האלט דעם ר' יאָסעפּקע פאר א דורכגעטריבער נעם שווינדלער.

טעלצע: דאָס זיכער ניט. ר' יאָסעפּקע איז נעבעך און עמעסער, גוטער, כאַשער ווער יד. וואָס קאָנן יענער נעבעך טון, או מיינער איז אוי פארנאָרישט און וויל זיך מיט אים מעשאַדעך זיין. גאָט איז זיבעטן הימל, או יעטענע וועט עס דער-הערן! איך האָב מוירע, אז דאָס אָרעמע מיידל, נעבעך, וועט זיך אָנטון א מיטע. ס'זען אָרעם קינד! (וויינט).

מארקוס: באַרויך זיך, ליבע שוועסטער! דאָס איז דאָך נאָך געווען א ליכט-טער קאפּריו פון דיין מאַן, ס'איז אימ געווען פארדריסלעך און ער האָט אליינ ניט געוואָסט, וואָס ער רעדט. איך פארזיכער דיך, אז ער וועט זיך באַרויךן, וועט ער גאָר אנדערש רעדן און וועט אליינ איינזען זיין נאָרישקייט.

טעלצע: יאָ, יאָ, ער וועט איינזען!—דו קענטס אים גאָך נישט אזוי גוט, ליבער מאַרקוס. ווען ער נעמט זיך עפעס אריין, מען אפילע דער ראָזי מיט מאַשטיכען קומען, שלאָגן זיי עס אים ניט ארויס פון קאָפּ. זאָלסט נאָך הערן, ווי ער האָט געוויילט דאָס מיידל, גלייך ווי זי וואָלט געווען די ערנסטע מויד.

מארקוס: וואָס איז שייכע דיין טאָכטער, וועלן מיר בעסער דערפון ניט רעדן. כ'האָב דיר שוין ניט איין מאָל ארויסגעזאָגט מיינ מיינונג וועגן דער דערציאָנג פון דיין טאָכטער. דו ווייסט, אז פון אָנפאַנג האָב איך אליינ זיך געוואָלט אָפּגעבן. מיט איר דערציאָנג, האָסטו זיך אָבער שטענדיק באַמיט זי פּעסטען, דו גיסט איר גאָך יעדן קאפּריו.

טעלצע: ווי קומט עס, דו זאָלסט אזוי רעדן? פארוואָס? וואָס טוט זי דענ? געוויס באַרעדט מען זי, אָבער פארוואָס, מיינסטו, איז עס? ס'איז אלץ פון קינע-סינע. זי איז, קיין איינהאָרע, זייער שיינ און האָט גרויס כיינ, און דאָס, וואָס זי גייט שטענדיק דיך ארום מיט גרויסע לייט, שטעכט יענעם די אויגן. דו זאָלסט נאָך הערן, וואָס דער בערען פאָן אָקס און דער גראַפ פאַם האָט מיר געזאָגט און דער הויכער אָפּי-צער, קענטס אים דאָך, איך קאָנן זיך בלוין אזוי זיך ניט דערמאָנען, ווי ער הייסט, יענער ווערט גאָר מעשוּגע פון איר. שוין הונדערט מאָל האָט ער מיך געבעטן, איך זאָל זי שיקן צו זיין פרוי מיט א ווייזט, נאָך איך טו עס ניט, ווילל יענע איז אזא ראַשעטע, אז זי פאָרגינט ניט, אז א ייד זאָל האָבן א שיינ פּאָנעם.

מארקוס: אכ, שווייג, ליבע שוועסטער! דו זעסט, ווייזט אויס, ניט די געפאַר, וואָס שוועסט איבער דיין טאָכטער. גלויב מיר, אז מיינ האַרץ בלוטיקט שטענדיק, ווען איך זע אפּן שפּאַציר מיט וואָס פאַר א כאַליאַסטרע באַראָנען, גראַפּ און אָפּי-צערן דיין טאָכטער איז אַרומגערינגלט. יעדער קלאַפּט איר אריין אין קאָפּ און אנדער נאָרישקייט און באַשיט זי מיט פאַלשע קאָמפּלימענטן, וואָס זי נעמט אָן פאַר ריינעם עמעס. און וואָס קומט דערפון ארויס? קומט זי אהיים, שפּילט זי א ראָל פון א גרויסער דאַמפּ, פאַרשווענדעט די בעסטע צייט אפּ לויטער קלייניקייטן, פאַרנאַכלעסיקט די ווירשאַפּט, קימערט זיך ווינציק וועגן שטוביקע ארבעטן, און ווערט ענדלעך דאָס אומנאָטיקסטע באַשעפּניש אפּ גאָטס וועלט.

טעלצע: גיי נאָך, גיי! דו קאָנטס זיך אויך אַמאָל צושטעפּען, ווילסט גאָר...

ר' יאָסעפּקע: דאָס טוט מיר לייד, בעכניע רוישי—מיינ קאָפּ זאָל מיר אזוי געוונט זיין. לאָזט מיך א קוק טון. אזוי, אזוי, ביז דער כאַסענע וועט זיך עס פאַר-היינן, ניט אזוי? איר זענט דאָך ניט באַרויגען.

שיינדל: וואָס זאָל איך באַרויגען זיין? דער רעבע האָט עס דאָך ניט אר-מיסטן געטאָן.

ר' יאָסעפּקע: בעכניע נאַפּשי—כ'זאָל אוי לעבן, ניט אומיסטן. איך וועל אייך שטייטן! כאַסוועשלאָעם, הע, איר זענט ניט באַרויגען. נירו, גיט מיר די האַנט ווי א סימען, אז איר זענט ווידער גוט צו מיר. (נלעט איר די באַק).

שיינדל: איך בינ גאָרניט באַרויגען געווען. (גיט אים די האַנט, ער נעמט זי מעסט איר זיכער. בעסאס זיי שטייען אזוי איינער קעגן אנדערן, קומט אריין אינ שטוב ר' קאנאָכ).

זיבעטע סצענע

די פריערדיקע און ר' קאנאָכ

שיינדל (לויט גיך ארויס מונעט ציסער, ר' יאָסעפּקע זיט אפּ זיך באלד ארום זיין צוואַקשיע מינע און פאַלט ר' קאנאָכ אפּן האַלדן).

ר' יאָסעפּקע: פאָרויך האַמאָקעם, פאָרויך הו!—געבענטשט איז גאָט, וואָס איר זענט אָנגעקומען. איר זענט מיינ גויעל—מיינ רעטער, קי היצאַלעטאָ נאַפּשי מימאָוועס, עס טראַגלי מידעכע!—ווילל איר האָט גערעטעט מיינ זעל פון טויט און מיינ פּוס פון שטרויכלען!

ר' קאנאָכ (שטייט ווי פאַרשטיינערט): וואָס זאָל עס באַטייטן?

ר' יאָסעפּקע: וואָס? ליבער ר' קאנאָכ, מאַ עניושי קי טיזקערענו—וואָס איז דער מענטש, א טיפּע סרוכע—א נישט, א גאָרנישט! ווען איר קומט דאָ נישט, ריבוינע שעלויגעם, וואָס וואָלט דאָ מיט מיר געוואָרן!

ר' קאנאָכ: זאָגט מיר נאָך, וואָס איז דאָ פאָרגעקומען?

ר' יאָסעפּקע: וואָס זאָל דאָ פאָרקומען? (זיפּט) באַווויניטייניו האָראַבימ!—יבצרי טאָפּאָפּ אָלע!—דער יעיצער האָרע האָט מיך באַפאַלן, אָבער, אויוויי אונדזערע כאַכאָבימ זאָגן—אויווייך גירערעס אויווייך, טוט מען איין אויווייך, טוט מען אויך די צווייטע, איך קום אונטער, איך מיינ, אז איר זענט אינדערהיים, האָב איך גע-מוזט, באַווויניטייניו האָראַבימ, זיך מעיאַכעד זיין, פלייבן אליין מיט א פרוי. איר וויי, אויוויי! ייכוּד! האַשעם ישמעריינו וועיאַציליינו—גאָט זאָל אונדז אויסהייטן פון פלייבן אליין מיט א פרוי. נו, האָב איך געוואָלט מאַקירן רעפּוע לעמאַקע—טאַראַכאַפּן די רעפּוע פאַר דער מאַקע, האָב איך גענומען א געמאַרע און האָב גע-לערנט, אים פּאָגאַ באַך מענוויל זע, מאַשטיכויי לעבייס האַמערדעש—האַסטו באַגעגנט דעם מענוויל, דעם יעיצער האָרע, שלעפּ אים איך בעסמערדעש אריין. איך האָב געלערנט, אָבער וואָס זאָל איך אַיך זאָגן? ס'איז געווען א פּיוזע שאַ! אויוויי, מיינע כאַסאָם! (שלאָגט זיך אין האַרץ) אויוויי, מיינע אויוויינס! דער סאַם מיט אלע זיינע קליפּעס האָט מיך אָנגעגריפּן! נו, בינ איך אַפּגעשטאַנען, מיינ קאַוואָנע איז געווען דעם סאַטן א געגעלע איך מויל צו געבן. האָב איך זי דאַרומ אָנגענומען פאַר דער האַנט און איך האַרצן האָב איך מיטפאַלעל געווען צו האַשעם יסבאַרעכ:

פינפטע סצענע

שיינדל אליין

שיינדל: אויב איך ווייס? (שטייט) אז איך פאַרבעט די בעטן דאָרט אויבן, ייט ער זיך שטענדיק ארום מיר ארום, ווי א קאָז ארום הייסער מילך-קאַשע! טעט אוועק דאָס גענאָל איך א יונג) וואָס דאַרפּ מען מער? וואָס דאַרפּ ער עפעס אלע נאַכט אַל אויווייך באַ מיר בעטן דעם הויז-שליסל? קאָנן ער אים דעם באַ זיך ניט לאָזן? כ האָב אים שוין טויזנט מאָל געזאָגט, ער זוכט זיך אן אויסרייד אפּ אריינקומען נ קיך, יאָ, יאָ, ביסט מיר א שיינער באַכער. (ווייל אוועקגיין).

זעקסטע סצענע

שיינדל און ר' יאָסעפּקע

ר' יאָסעפּקע (זיין גאַנג איז קריכנדיק און שלענגלדיק, דער קאָפּ טוט געווינקט, די אויגן צו-קלעפט צו דער ערד, די הענט צווינגעלעייט. בעייס ער גייט אריין אינ שטוב, גייט אים שיינדל אנט-נן, אזוי אז ער שטייט זיך אָן אין איר).

שיינדל: נו, דער רעבע האָט מיך שיר ניט אומגעוואָרפּן.

ר' יאָסעפּקע (ענטפּערט גיט און גיט אפּילע קיין קוק ניט, זעצט זיך אפּ א שטול לעבן טיש): עסט אום די געמאַרע.

שיינדל: דער באלעבאַס איז נישטאָ אינדערהיים, ער איז אוועקגעבאַנגען, ער דער רעבע אליין קאווע טרינקען, אָדער זאָל איך וואַרטן ביז דער באלעבאַס עט קומען אהיים?

ר' יאָסעפּקע (הייבט זיך שנעל אום און גייט צו צו איר): ר' קאַנאָכ איז נישטאָ אינ-רהיים? איך האָב אייך גאַרוואָס א שטויס געטאָן. (מיט מיטגעפיל) האָב איך אייך אָלילע וועכאַס קיין קלאַפּ נישט געטאָן?

שיינדל: ניי, ניי, דאָ אונטערן אָרעם האָב איך מיר אביסל צעדראַפּעט. דער נעב, ווייזט אויס, האָט באַ זיך א נאָדל.

יבוינע שעוילעם, נעם בא מיר אוועק אלע ביידע מאכשוועס און לאָן מיכ ניט קיין
זוירע טונ, און לאָן מיכ כאסוועשעלעם ניט מעסאמע זינגן — און וואָס זאָל איך
זיך זאָגן, האשעם, באַרוכ הו, האָט זיך איבער מיר מעראכעם געזען און האָט אייך
נעשיקט, אזוי ווי אַ מאַלעכ. באַרוכהאשעם, ס'איז פאַרביי, אָבער וואָס מיינט איר,
זיך נעם אפּ זיך שוועז נון און זעל היינט אינאָונט ניט עסן און וועל זיך שיי
זוילעס טוירל זינגן — דרין הונדערט צען מאָל זיך אָפּטוירלען. היררוי דעאוויירע
קאָשני מעאוויירע — זאָגן אונדזערע כאַכאַמיס האַקדוישימ — געדאַנקע וועגן זינד
זינגען האַרבער ווי די זינד אליין.

ר' כאַנאַך: איך זע יעדן טאָג אַלץ מער, און וואָס אונדזערע כאַכאַמיס האָבן
געזאָגט, איז עס טוירעס מוישע! זעט, איך בינ שוין וויסל מאָל מיט איר אליין גע-
גליבן, פאַרוואָס האָבן איך קיינמאָל צו איר קיינ יעצער האַרע ניט געקריגט? אָבער
זאָט פאַר אַ באַווייזן איז עס? קאָל האַנגאָדל מעכאוויירי, ייַצרוי גאָדל — אַ גרעסערער
גענישט האָט אַ גרעסערן יעצער האַרע.

ר' יאָסעפּקע: ניין, ר' כאַנאַך זעבן! ניין, זינט מיר מויכל טויונט מאָל,
איר זינט אייך טויע, איר האָט אַ טאָקעס, גלויבט מיר, און איר זינט געוויס מער
גאָדל, ווי איך, אָבער איינע דוימז מי שיעשע לוי — מע קען נישט פאַרגלייכען דעם,
וואָס ער האָט, מיט דעם, וואָס ער האָט נישט. איר האָט אַ פּרוי, ביז הונדערט יאָר,
און איך בינ אַ פּאַני.

ר' כאַנאַך (צו זיך אליין): אַם אַל פּי שעינג נאָרוש, יעש סימען — כאַטש
קיינ קישעס איז ניט פאַראַן, אָבער עפעס אַן אָנווייזן איז דאָ. עפשער איז איצט אַ
שאַס האַקוישער מיט אים צו רעדן וועגן מינ טאָכטער. (איז דער הויך) איך מוז אייך
דעם עמעס זאָגן, ס'האָט מיכ שוין לאַנג געכידעשט, וואָס איר האָט ניט כאַסענע,
איר זינט דאָך אַוואַדע איבער בען ייַה שאַנאַם, איר זינט שוין עלטער פון 18 יאָר.

ר' יאָסעפּקע: איינער קאָוועד זאָל מיר מויכל זינגן, וואָס זאָל איך טונ? וואָס
איך געווען אַ גויר, קאָן איך דערנען און מיין פּרוי דאָך אויסהאַלטן, אָבער אזוי,
רעכאַמט געצאוואָרן וועיאַסויק באַטוירע — האָבן אַ מילשטיין אַטן האַלדן און לער-
נען טוירע? און איידער זיך כאַס וועכאַלידע מעוואַטל זינגן פון דיוריי
טוירע, וויל איך בעסער קיינ פּרוי ניט האָבן. בינ איך גערעכט, וואָס זאָגט איר?

ר' כאַנאַך: וואָס וועט איר אָבער זאָגן, ווען איך רעד אייך אַן אָנשטענדיקן
שידעך, וווּ געלט און זיכעס און מישפּאַכע און אלץ איז פאַראַנען?
ר' יאָסעפּקע: וואָס זאָל איך זאָגן? מיטשטעם, וווּ איר רירט זיך צו, איז אַן
סאָסעק גוט, מעגאַלעלימ זכּוּס אל יעדיי זאַקיי — גערעכטיקייט ווערט געבראַכט דורכ
אַ גערעכטן מענטשן. לאַמייך הערן, וואָס איז עס?
ר' כאַנאַך: ס'איז מיין טאָכטער אליין.

ר' יאָסעפּקע (פּויל מיט טרוי): וואָס זאָגט איר, איינער טאָכטער?
ר' כאַנאַך: יאָ, יאָ, מיין טאָכטער, גלויבט מיר, זי איז באַרוכהאשעם א
קערן, זי האָט, דאָמיר זאָגן, די שטוס אין זיך, וואָס זי זינגט און שפּילט, אָבער
זי וועט עס גיך פאַרלאָזן, ביפּראַט נאָך אז זי וועט אייך קרינגן פאַר אַ מאַן.
זי איז נאָך אַ קינד. ווי אַלט, מיינט איר, איז זי אינגאַנצן? זי וועט אַלט זיין לערעכ
19 יאָר. איר וועט זען, מע קאָן מיט איר אלץ מאַכן. נון, זינט איר מאַסקים?

ר' יאָסעפּקע: וואָס איז דאָס פאַר אַ פּראַנע? ס'סייטשט — מי אָנווייזן? ווער
בינ אייך? בעוואַרדי מעאוויירי יאָצאָ האַדאָוואָר — ווייזט אויס, ס'איז אַ גאָטס זאַכ.
דאָס זע איך באַשטימפּערלעך. וואָס זאָל איך אייך זאָגן? ס'קאָן עפשער ווי אַפּיסל
כאַניטע זינגן, אָבער גלויבט מיר, זיבן אָמאַר לי, דאָס האַרצ האָט מיר געזאָגט: מיר
זעלן אפּ שטענדיק צוזאַמען בלייבן, דאָס ווייס איך שוין פון יענער שאַ, ווען איך
האָב דעם קאָוועד געהאַט און מיט אייך זיך מעפּאַלפּל געווען.

ר' כאַנאַך (צו טרוי): נון, אויב אזוי, לאָן זינגן מיט מאַול און מיט בראַכע, און
זען אייך איז ניט שווער, וועלן מיר באלד קנאַס לייגן, וואָרעם איך מוז אייך זאָגן,
איך האָב אַ שוואַגער, וואָס וויל זי זייער. אָבער וואָס וועלן מיר לאָשנהאַרע רעדן,
גענוג צו זאָגן, ער איז איינער פון די נייַמאָדישע און גייט אינ אַ רוונד הוט און
איז אַ צאַפּ.

ר' יאָסעפּקע: וואָס? איז אַ צאַפּ? מי! כאַסוועשעלעם, אַ באַס טאַלמיר-
כאַכעם, ווי איר זינט עס, זאָל אַ צאַפּ נעמען? ראַכמאַנע לייזלאָן — זאָל גאָט
אויסהיטן! איך וואָלט זי שוין בעסער איז יאַמ דערטרונקען. וואָס הייסט אַ צאַפּ?
הייסט איר, ר' כאַנאַך לעבן, ווייסט איר, און אַ צאַפּ איז באַ מיר, נון, ווי זאָל איך
אייך זאָגן, אַ צאַפּ איז, האַשעם ייַשמעדינג — זאָל אונדו גאָט אויסהיטן — אַ ממשע
סאַטן. און אוואַדע האָט יענער פאַרשוין אויך אַ צאַפּ געהאַט. וואָס סייטשט אַ צאַפּ?
איך וועל אייך ווייזן, וואָס אַ צאַפּ איז: האָט מען אַ צאַפּ, גייט מען אינ לאָקן און
אויך געפּודערט, און גייט מען געפּודערט, גייט מען אויך בעקאַלוס רויש, אָן אַ
היטל, און גייט מען אָן אַ היטל, גייט מען גאָר בעקויקיס האַגוינימ — איז די גויעשע
געזעצט, און גייט מען איז די גויעשע געזעצט, קומט מען נאָר אַריין צווישן זיי,
און איז מען אַמאָל צווישן זיי, איז ניטאָ קיינ שום אויירע אפּ דער וועלט, און מע
זאָל ניט אויבער זינגן. אזוי איז אלץ נאַסע קעהעטער — אלץ ווערט ווי דערלויבט.
האָבן איך רעכט?

ר' כאַנאַך: צי איר זינט גערעכט? ווייסט איך דען עס ניט? איך וויל זי אים
טאַקע דערפאַר ניט געבן. נאָר איינ באַקאַשע האָבן איך צו אייך. און איר וועט צו
מאַזל און בראַכע מיין טאָכטער נעמען, זאָלט איר זיך אַפּיסל אָפּגעבן מיט מיין
שמולעלע לעבן. מע מאַכט אים מיר אזוי קאַליע, און איך ווייס אפּילע ניט וואָס
כּוּזאַל אָנהייבן טונ. כּוּהאַב שוין היינט איבער דעם געהאַט האַרצווייטעק, מיין פּרוי
שיקט היינט דאָס קינד צו אַ סודע און לאָזט אים אזוי אַרומגיין באַטל. וואָס קאָן
איך מאַכן? כּוּהאַב גענוג געשרינגן, כּוּבינ אפּילע אליין אהינ געלאָפּן, אָבער דאָ איז
געקומען יענער און האָט מאַמליצ געווען, און דאָ דער...

ר' יאָסעפּקע: דאָס דאַרפט איר מירצעשעם גאָר קיינ דינגע ניט האָבן, איך
וועל זיך שוין מיט אים אָפּגעבן און מיט גאָטס הילם אים צו גוטן ברענגען. — אָבער
איך האָב נאָך עפעס וואָס צו זאָגן.

ר' כאַנאַך: וואָס? זאָגט נאָר, זאָגט.
ר' יאָסעפּקע: איר זינט דאָך באַרוכהאשעם אויך אַ לאַמדין, איר ווייסט דאָך:
אָטור דעקאָדאַם דעקאָדיש אישאָ אד שערענאָ — אַ מענטש טאָר נישט מעקאַדעש זינגן
אַ פּרוי, איידער ער זעט זי.

צווייטער אקט

(אן אנדער צימער)

ערשטע סצענע

יעסעפּקע איז אַ פּודער-מאַנטל, דער שערער, וואָס איז נאָרוואָס פאַרטיק
געוואָרן מיט דער פּרויור.

שערער: איצט, מאַמעל יעטכען, וואָס זאָל איך אים אינ איינער נאָמען ענט-
פערן?

יעסעפּקע: איר האָט דאָך שוין געהערט: גאַרניט.
שערער: גאַרניט איז אַ זאַכ, וואָס מע קאָן עס ניט זען און ניט הערן. דאָס
ווייסט איר בעסער פון מיר, איר זינט דאָך אַ געלערנטע. (ער שאַסט איבער איר.)
יעסעפּקע: גייט שוין, גייט.

שערער: אָבער זאָגט מיר נאָר, ווי קאָנט איר אזוי גרויזאַם זינגן און דעם
אַרעמען גראַם אזוי מאַסערן?
יעסעפּקע: האָט ער עס דען ניט פאַרדינט? וואָס פאַר אַן אומהעפּלעכקייט!
נעכטן איז ער אַמאָל פינף פאַרבייגעגאַנגען און האָט קיינ איינ מאָל דעם הוט ניט
אַראַפּגענומען. גלייך ווי ער קען מיכ גאַרניט.

שערער: איך האָב דאָך אייך שוין געזאָגט, און דאָס איז געשען צוליב דער
דאַמע, וואָס ער האָט ליידער געמוזט באַגלייטן. די באַראַנעסע איז אַ גרויסער פינף
פון איינעיקע. גלויבט מיר, ס'קרענקט אים זייער, און ווי ער האָט מיכ פאַרויכערט,
האָט ער די גאַנצע נאַכט איבער דעם נישט געקאָנט שלאָפּן, דער אָרעמער גראַם!
יעסעפּקע: אָבער ווי האָט דער גראַם זיך געקאָנט דערווייטן, און איך בינ אפּ
אימ באַרויגען?

שערער: גאָט מיינער! כּוּהאַב דאָך שוין אייך געזאָגט, און דער הער פּאָן
שנאַפּס האָט עס אים דערציילט.
יעסעפּקע: איך פאַרויכער אייך, דער הער פּאָן שנאַפּס וואָלט זיך שוין אזוינס
ניט דערלויבט.

שערער: און און דער גראַם וועט עס ווייטער מער ניט טון, איך דעם בינ
איך זיכער, אַנטשולדיקט אים דאָס מאָל, איך בעט אייך.
יעסעפּקע: גייט שוין, גייט. דאָס מאָל אַנטשולדיקט איך אים, זאָגט אים אָבער,
ער זאָל זיך ווייטער מיט מיר אזוי נישט באַגיין, אַניט... (דער שערער וויל אַוועקגיין.
יעסעפּקע שרייבט אים נאָך.)

יעסעפּקע: הערט נאָר! און דער גראַם וועט אייך פּרעגן, וווּ איך וועל זינגן
היינט אינאָונט, קאָנט איר אים נאָר דאָס זאָגן: איר האָט עפעס ווי געהערט, און

וי איז דער קאָמפּעדיע און וועל זיין איז דער קאָזשע גומער 20. — זעט אָבער,
זאָל איז קיין פאל ניט באַמערקן, אז דאָס האָב איך אַיך געהייסן זאָגן.
ער ער: גוט, גוט, מאַמעל יעטעכען. זאָרגט זיך ניט. איך ווייס שוין, וואָס
זו סוף. איך געזעגען זיך. (אָס).

צווייטע סצענע

ע טכען (אליין, זעט זיך צום קלאַוויר): און דאָך האָב איך שלעכט געטאָגן, וואָס
איך אויף גיך אַנטשולדיקט. ער וואָלט באַדארפט מער בעטן. וואָס פאר אומ-
עקקט! קיין איין מאָל זיך ניט באַגרייט, און ווען ער איז באַ מיר, קריכט ער
זאכט קאָמפּלימענטן אָן אופהער. (שטייט אום און גייט צו צום שפּילן) אָט דער פאר-
זער שערער! איבער זיין פלוידערן האָט ער מיך אויף שלעכט פאַרקעמט! וואָס
דאָס פאר אַ לאַקן? (גייט צו צום מענטשער) רייט דאָרט ניט דער הער פאָג
וט? ס'איז טאקע ער, ער מאכט מיר עפעס מיט דער האַנט, אָבער כ'פאַרשטיי
וואָס ער מיינט דערמיט. א ווילער מענטש! (גייט אָפּ פון מענטשער) איך האָב
קיין שום לוסט ניט צום שפּילן. (וואַרט זיך אַס דער טאָטע, עפנט אום אַ בוך און ליינט)
וואָס פאָר די גוטע הוימוטער; אַ בוך פאַר פרויענציער — וואָס איז דאָס
וואָס פאַר ביכער? שטענדיק באַקום איך אַזעלכע נאַרישע זאַכן, איך מוז זיך
טעלן ביכער איז אַן אנדער ביבליאָטעק.

דריטע סצענע

יעטכען, שיינדל

שיינדל (מיט אַ פאַקעט און מיט אַ בריוו): אַ גרויס אייך פון הערן פאָג שנאַפּס, און
האָט ער אייך געשיקט.
יעטכען (עפנט דעם בריוו, ליינט): „ליבנסווירדיקע! איך דערלויב זיך אייך דאָ
ערשיקן אייניקע אריינס פון דער אָפּערעטע „אַבערזאָגן“, כ'האָב זיי נאָרוואָס באַ-
ען איך דעם מוזיקאַלן מאַגאזין. אלס דאַנק בעט איך באַ אייך, מיין טייערע, אַ
לויבעניש צו הערן ווי איך זינגט און שפּילט זיי, און נאָך נעמט צו די קלייניקייט
אַ באַווייזן פון מיין עכטער אַכטונג און ליבע. כ'פאַרבייב אַפּ שטענדיק איינער
ריכטיקער פאַרדערער פאָג שנאַפּס. — ווער האָט דעם בריוו געבראַכט?
שיינדל: דער דינער. ער האָט גייטיק באַדאַרפט אַוועקגיין, ער וועט באַלד
ען נאָך טשוווען.
יעטכען: גוט, אַז ער וועט קומען, שיק איך אָפּ צו מיר. גיי איצט אַראָפּ
מאַמא און פּרעג באַ איר, צי זי וועט היינט גיין מיט מיר אינ דער קאָמפּעדיע.
ייט דאָרט אַ נייע שטיק.
שיינדל: די מאמע סוידעט זיך די גאַנצע צייט מיט הער מאַרקוס. איך קאָג
איר ניט טרעגן.
יעטכען: איז פּרעג באַ איר דערנאָכדעם, ווען דער אָנקל וועט אַוועקגיין.
וט זיך צום קלאַוויר, שיינדל וויל אַוועקגיין, קערט זיך ווידער אָט).

שיינדל: כ'האָב שיר ניט פאַרזעטן, איך מוז אייך זאָגן אַ נייעס, וואָס וועט
אייך שטאַרק סאַרכידעשן. איר קריגט היינט נאָך אַ גרויסן הויזט, איר קאָנט זיך
דערמיט איבערנעמען.

יעטכען: אויף, ווער דאַרם קומען?

שיינדל: ווער? אונדזער רעפּעלע. ער האָט זיך שוין געפּרעגט, צי איר זינט
אליין. איך מיינ, ער וועט נאָך פאַר מיטאָג קומען.

יעטכען: ביסט דו? וואָס וויל דער שווייגן פון מיר האָבן? גיי און מאַכ
שפּאַס מיט דיין גלייכ, דו הערסט?

שיינדל: זאָל איך אויף לעבן און געזונט זיין, ער וויל צו אייך קומען. איר
קאָנט מיר גלויבן, און וואָס איז דאָ פאַר אַ כידעש? אונדזער רעפּע קאָגן אייך
שיינע נעקייטעס פאַרדייען.

יעטכען: דאָס איז ווירקלעך זייער קאַמיש. נו, נו, לאָז ער קומען. איך וועל
האַבן אַ שטיקל פאַרווייניגן.

שיינדל: ער גייט שוין, ער גייט שוין, איך הער. (אָס).

פערטע סצענע

יעטכען, דערנאָך ר' יאָסעפּקע

יעטכען: ארייין.

ר' יאָסעפּקע (טריינטלעך, אָבער עטוואָס איך פאַרלעגנדיק): גוט פאַרגן, גוט פאַרגן
אויף פּלומיק!

יעטכען (פאַסט אַ קניקע): זייט געגריסט! (דערלאנגט אים אַ שטיק) זעצט זיך.

ר' יאָסעפּקע (רייסט באַ איר אויס דעם שטול פון דער האַנט): איך קאָגן עס ניט דער-
לאָזן, וואָס הייסט, איך קאָגן זיך אליין קיין שטול ניט נעמען? זייט זיך ניט מאַטריקע.
(זעצט זיך) שטער איך אייך עפּשער?

יעטכען: קיין ביסל נישט. כ'האָב געשפּילט אייניקע קליינע זאַכן.

ר' יאָסעפּקע: אויף, געשפּילט? דאָס איז שוין. בעכניע רוישי — כ'זאָל אויף
לעבן, שיינ.

יעטכען: זינט איר דען אויך אַ ליבהאַבער פון מוזיק?

ר' יאָסעפּקע: וואָס הייסט, מיין כ'מעס איז הערן מוזיק. עסן און טרינקען קאָגן
אייך שטיין לאָזן, ווען איך הער זינגען און שפּילן, און ביפּראַט ווען איר שפּילט. גלויבט
מיר, איך בין באַ אַ שאַ געשטאַנען פאַר איינער פון און האָב געהערט, ווי איר זינגט.
יעטכען: אויף גאָר? ווען איך וואָלט עס געוויסט, וואָלט איך נאָך פּלומיקער
געווינען.

ר' יאָסעפּקע (פאַר זיך): דאָס איז שוין אַ גוטער סיכען. (איז דער הויך) קאָגן איך
אייך בעטן מיר לויבן זיין און איצטער אויך עפעס זינגען. איר האָט קיין אַינהאַרע
אַזא שיינ קאָל.

יעטכען: זינגען בין איך היינט ניט אומגעלייגט. אָבער איך וועל אייך עפעס
שפּילן. (וי שפּילט, ר' יאָסעפּקע רוקט זיך צו גאָר נאָענט צו איר) רוקט זיך ניט צו אויף נאָענט,
איינער קלייד קאָגן מיט פּודער באַשאַטן ווערן, איר זעט?

ר' יאָסעפּקע: עס שאַרט ניט. צוליב אייך זיך איז פּודער איינשמירן איז
זיך ליב.

יעטכען: ווי געפּעלט אייך די זאַך, איך ס'איז שיינ?

ר' יאָסעפּקע: וואָס הייסט שיינ! גאָט זאָל אייך מאַרייך יאָמיט וועשטאָגן זיין.
טאַכטיש זינט איר עס, קיין איינהאַרע! וואָס כידעשט מיך מער פון אלץ, ווי קאָנט
יר דאָס אלץ מיט אַזעלכע קליינע דינע פינגערלעך מאַכן.

יעטכען (שטייט): איר זינט ווירקלעך זייער גאַלאַנט, — זאָגט מיר אָבער, אַדאַנק
האָב איך היינט די ערע אייך אומפאַנעמען באַ זיך?

ר' יאָסעפּקע: דאָס האָב איך דעם קאָוועד. ווי אַ שאַכטן האָב איך אויך געוואָלט
ומאַל האָבן דעם קאָוועד.

יעטכען: איך האָב געמיינט, אז איר קאָנט גאָר אַ קיין פרויענציער ניט
קאָגן.

ר' יאָסעפּקע: קענען קאָגן אייך, נאָר איך טאָר ניט.

יעטכען: אויב אויף פרייט מיך, וואָס איר מאכט פאַר מיר אַן אויסנאַם; אָבער
ומוז עפעס באַוונדערט זיין, וואָס גראַד היינט האָט איר מיך באַוויכט.

ר' יאָסעפּקע: אַ סיבע איז דאָ פאַראַן, פאַרשטייט זיך.

יעטכען: קאָגן איך ניט וויסן די אַרוואַך? איך בין זייער זינגעריק.

ר' יאָסעפּקע: פאַרוואָס ניט? איר דאַרפט עס וויסן. איך האָב נעכטן (ער שטאַמלט)
אייך האָב — האָט דען איינער טאַטע מיט אייך גאַרניט גערעדט, האָט ער נאָך ניט
געזאָגט?

יעטכען: מיין פאָטער? קיין וואָרט ניט. וואָס האָט ער דען באַדאַרפט מיר
קאָגן?

ר' יאָסעפּקע (פאַר זיך): קאָל האַסכאַלויס קאָשוים — יעדער אָנהייב איז שווער.
זיך דאַרם זען איר מוירע דערעך צו ווערן. (איז דער הויך) זאָגט מיר נאָר, אָבער פון
אַנאַנז האַרצן, איר ווילט אַ שידעך טונ?

יעטכען (צעלאַכט זיך הויך): דאָס איז אַ פּראַגע פון געוויסן. האָט איר עפעס אַ
זאַרטלע פאַר מיר?

ר' יאָסעפּקע: איך און איינער טאַטע האָבן זייער אַ גוטן שידעך פאַר אייך,
זונ עס איז שוין אויף ווי לעאכער האַמיסע, עפּשער נאָך היינט, מיר צעשעם, וועט
זיך דער קנאַסמאָל?

יעטכען: איך רעכנ, אַז דאָס איז אומגעלעך. מיין פאָטער וועט מיך זיכער
זיט פאַרהייראַטן, איידער ער וועט אויסהערן מיין מיינונג און האָבן מיין איינשטי-
מונג. ווער זאָל עס דער מענטש זיין?

ר' יאָסעפּקע: איר זינט, קיין איינהאַרע, אַזאַ כאַכאַמע און איר זאָלט עס ניט וויסן.
זי, טרעפט!

יעטכען: ווי זאָל איך טרעפן? ס'זינגען פאַראַן אַסאַכ מאַנצבאַלען אַז דער וועלט.
זיט מיר אייך אָן!

ר' יאָסעפּקע (פאַר זיך): זי איז אַזאַ מעשומידעסע, אַז זי מאכט בלוין אַן
אַנשטעל. (איז דער הויך) גלייבן איר ווייסט עס נישט. איר ווילט עס פון מיר הערן,
נו, איך וועל עס אייך זאָגן: איך בין איינער פאָגן.

יעטכען (שאַטנדיק): אויב איר זינט עס, קאָגן איך גאַנצ צומרידן זיין.
ר' יאָסעפּקע (איז פּולער טרייך): אַן עמעס? זאָל איך אויף לעבן, איינער טאַטע

האָט מיר אויך געזאָגט, אַז איר זינט אַ כאַשעוו קינד! האַשעם ייטבאַרעך זאָל אונדו
נאָר שענקען מאַזל און בראַכע. מיר וועלן שוין דערלעבן סימכעס. גלויבט מיר, איך
וויל זיך נישט באַרימען, איך ווייסן באַרוכהאַשעם, וויאָזוי זיך צו באַגיין מיט אַ
פּרוי. וואָס פאַר אַ סימכע וועט עס זיין באַם טאַטן! איך וועל גלייבן אַרונטערגיין
און אייך זאָגן, וואָס פאַר אַ גובע נעשטאַמע אַ קינד ער האָט. (ווייל זי נעמען באַ דער האַנט)

נו, מיר, מאַולטאָוו, מאַולטאָוו.
יעטכען (אַרעפּבראַכט): איר ווערט צו דרייסט. לאָזט מיך צורו מיט איינער

שפּאַס, אָדער איך ווילן אייך די טיר. (קערט זיך אָפּ פון אים).

ר' יאָסעפּקע: וואָס איז דאָס? איר מיינט עפּשער, איך מאַכ קאַטאַוועס?
(גייט צו צו איר) בעכניע רוישי, בעכניע נאַמשי — כ'זאָל אויף לעבן, ס'איז קיין קאַטאַעס

זיט. וואָס הייסט, כ'וועל פון אייך עפעס כויעק מאַכן! וואָס פאַר אַ נאַרישקייטן טראַכט
איר? איינער פאָטער האָט עס געזאָגט. וואָס דאַרפט איר דאָ מער? (פאַסט זי אָן פאַר דער האַנט).

יעטכען: איך זאָגן איצט דאָס לעצטע מאָל, פאַרנעמט זיך, אָדער כ'הייט אייך
אַרויסוואַרפן פון צימער. ס'אַראַ דרייסטקייטן פון אַ באַזוימענעם פּוילישן שווייגן!

ר' יאָסעפּקע (איז קאַס): וואָס? איך בין אַ שיקער, אַ זויפּער! איך? וואָלט
אייך ניט געשאַנעוועט איינער טאַטן קאָוועד, וואָלט איך אייך געוויזן צי איך בין

אַ שיקער, אַ זויפּער. אָבער גוט, וואַרט נאָר, גוט! די רעגע גיי איך צו איינער פאָטער,
און איר וועט זען, אַז באַקאַרעך — קעגן איינער ווילן וועט איר מיך נעמען, באַל-
קאַרעך, זאָג איך, באַקאַרעך!

יעטכען: גייט פון מינעטוועגן צום טייל. ניט איר, ניט כ'יין פאָטער קאָנט
מיך ניט צווינגען הייראַטן. (זעצט זיך צום קלאַוויר און וויל שפּילן).

ר' יאָסעפּקע (ווי פּרויער): וואָס פאַר אַ כצופע דאָס איז. איר טאַטע קאָגן זי ניט
צווינגען, אַ קינד זאָל אויף רעדן וועגן אַ טאַטן? ס'זאָלט איר ווערן! איר, כצופע!
וואָלט איך געווען איינער טאַטע, וואָלט איך אייך שוין ווויזן. איר וועט מיך מוזן

נעמען, אפּילע וועגן איר זאָלט טויזנט מאָל זיין זאָגן! (קלאַטט מיטן פּוויסט אַפּן קלאַוויר,
אַז זי סטרוועט צעשפּרינגען זיך).

יעטכען (פאַרברעט די הענט און שרייט): גאָט, מיין גאָט, צעבראַכן מיין שיינעם
קלאַוויר! (וויקט איך אָנמאַכט).

פינפטע סצענע

די פּרעריקע, טעלעצ, מאַרקוס און שיינדל

(ווי רייסט זיך מיטאַמאָל איך שטוב ארייין, איז דער רעג, ווען ר' יאָסעפּקע וויל ארייס.
מאַרקוס כאַפט פּעסט אָן ר' יאָסעפּקע באַ דער גרויסן אויב הייבט אים אָן טרייטלעך. טעלעצ
און שיינדל פאַרנעמען זיך מיט יעטכען).

מאַרקוס: וואָס איז דאָ באַ אייך מיט דער פּריילן פאַרגעקומען?

ר' יאָסעפּקע (דערשראָקט): איך בעט איינער קאָוועד, לאָזט מיך גיין, איך האָב
גאַרניט געטאָגן.

מ א ר ק ו ס : איר זאָלט מיר גלייך זאָגן, וואָס איז דאָ צווישן אייך פאָרגעקומען, ניט...

ט ע ל צ ע : טו מיר צוליב און לאָזן אים גיין. דו ווייסט דאָך שוין אלץ. (צו ר סעפּען) גייט נאָר, גייט! (מאָרקוס דאָס איז אַס, און ער גייט אַוועק) שיינדל, גייט נאָר יונטער אינעם שטוב, מע זאָל מיך נאָך ניט באַגאָווענען, די שטוב איז אינגאָנצן זען (שינדל אַס).

ט ע ל צ ע : דאָס איז דער סאָפּ פונעם זינג אַקשאָנעס. ער מיינט, ער קאָן אלץ מיט יעב אַויספירן. ער מיינט, ער האָט שטענדיק פאַר זיך אַזאָ שוויטע ווי איך בין. (יעטקע) ווי איז דיר, ייטע, איז דיר שוין בעסער?

י ע ט כ ע נ : אַביסל בעסער. נאָר אַומ גאַסעס ווילן, טרייבט אַרויס דעם גירדער-רעכטיקן מענטשן פונעם מיטן שטוב.

ט ע ל צ ע : ער איז שוין אַוועק, ליבעס קינד, ער איז שוין אַוועק, זיך נאָר רירן זאָגן, ווי פילסטו זיך, ס'טוט דיר נאָך עפעס ווי?

י ע ט כ ע נ : ניין, ס'איז מיר שוין בעסער. כ'האָב זיך אַווי שטאַרק געערגערט. יט נאָר אַ קוק, ליבער אַנאָל, ווי דער אַויסוואַרפּען האָט מיר מיין קלאַוויר צעבראַכן! מ א ר ק ו ס : ס'איז געווען אַ ווייטעק, ווען אַזאָ שוויטע זאָך ווערט צעבראַכן. בער זיך אַווי צום האַרצן נעמען, הייסט שוין צו אַ שטאַרק פּילבאַרקייט פאַר-אַגן.

י ע ט כ ע נ : ער איז שוין ווידער דאָך, דער מאָדאַליסט!

ט ע ל צ ע : ערגער זיך נאָר ניט, מיין ליבעס קינד! וואָס איז מיט דיר? באַרויך זיך נאָר, וועסטו שוין אַן אַנדער קלאַוויר האָבן. ס'זינגען נאָך פאַראַן גענוג קלאַ-וירס אַפּ דער וועלט.

י ע ט כ ע נ : און די גראַבאָקייט, מיט וועלכער ער האָט עס מיר אינעם די אַויגן גע-אַגט! ער וויל עס באַם פאַפּא אַויספירן, אַז איך זאָל מוזן פאַר אים הייראַטן! ווי עפעלט עס אַיך? איך וואָלט געוואָלט זען, ווער וועט עס מיך צווינגען הייראַטן זיך! דאָס קאָן קיין פאַסער ניט טון! איך האָב אַויך אַ ווילן. דער פאַפּא מען טון וואָס ער וויל, איך וועל אים דורכויס ניט הייראַטן.

זעקסטע סצענע

די פּרעזענטאָר און ר' כאַנאַך

(רייטט זיך ביזן אַרטיגן שטוב באַ יעטקעס לעצטע ווערטער)

ר' כאַנאַך: ווער? דו וועסט אים אינגאָנצן ניט נעמען? דו? וואָס בילדעסט זיך זינג? פּונדאָנען נעמט זיך צו דיר אַזאָ געווען? דו האָסט די כּוּפּע צו זאָגן, אַז זי ווייסט אים ניט נעמען? זע נאָר, ווען איך האַלט זיך מיט גוואַלד ניט אַינ-זאָלט איך דייך קירייע קעראַג-ווי אַ פּיש וואָלט איך דייך צערייסן! דו טיפע טרוכע-וואַרשטונגענער טראַפּאָן! איך וועל דייך שוין דערעכערע צערינגען. דו מיינסט עפּ-שער די מאַמע שטייט פאַר דיר? רוק און לענד וועל איך דיר צעברעכן. (לויט אַרומ יעבערן ציטער, כאַפּט נאָט און גיכער, רייסט זי און וואַרפט שטיקער אַפּ יעטקע) טפּו זאָלטער זענן!

מ א ר ק ו ס : אומ נאָטעס ווילן, באַרויךט זיך, איר האַנדלט ווי אַ דולער מענטש. ר' כאַנאַך: לאָזט מיך צורוף זאָגן איך, לאָזט מיך פּענוכע, קירייע קעראַג וועל איך זי. (ווייל אַנסאַלן אַפּ יעטקע, מאַרקוס אַבער האַלט אים אַס.) ט ע ל צ ע : מיר אים אַרויס, ליבער מאַרקוס, ער ווייסט דאָך גאַרניט, וואָס ער טוט, ער וועט נאָך אַ פּיסע אַפּטונ. (מאַרקוס שפּעט אים אַרויס.)

זיבעטע סצענע

ט ע ל צ ע, י ע ט כ ע נ. (ביידע וויינען. פּאַווע.)

י ע ט כ ע נ (פאַר זיך): דאָס איז אַן אַויסערגעוויינלעכער אומגליק! כ'מוז אַנעמען אַויסערגעוויינלעכע מיטלען, קעדיי פונעם זיך דעם אומגליק אַפּווענדן... כ'מוז אַנשטרענג-גען מיין גאַנצן פאַרשטאַנד, כ'וועל אלץ וואַגן, כ'האָב גאַרניט וואָס צו פאַרלידן. (אינ דער הייך) ליבע מאַמא, דאָס וויינען העלסט דאָך גאַרניט. מיר מוזן עפעס טון, קעדיי אַויסמישן די געטאַר, וואָס דראַגט אונדו. כ'האָב שוין געלייענט אַסאַך ביכער און גע-שיכטעס, כ'קאָן אַסאַך דערציילן וועגן פאַטערס, וואָס האָבן גרויזאַם זייערע קינדער באַהאַנדלט, אַבער אַזאָ פאַטער האָט קיין ביישפּיל ניט! אַווי דעספּאַטיש, אַווי אַינגעשפּאַרט זיין!

ט ע ל צ ע (וואָס איז ביזן אַינגאַנצן פאַרשטאַנד געווען און האָט דערהערט די לעצטע ווערטער): וואָס ווייסטו גאַר פונעם זינג אַינגעשפּאַרטקייט, איך קאָן דיר דערפונעם גענוג דערציילן. אַז ער נעמט זיך עפעס אַריין אין קאַפּ, מען גאָט אַליין קומען, וועט ער עס אים ניט אַרויסשלאָנגן. שטעל זיך נאָר פאַר, נעכטן נאָך מיטאָג...

י ע ט כ ע נ : זאָל ער נאָר מער אַהערצו ניט קומען. מיר ציטערן שוין אַלע גלידער באַ דעם אַיינ געדאַנק, גיי דאָך, ליבע מאַמא, האַלט אים דאָרט אַפּ, ער זאָל ווידער אַהערצו ניט קומען.

ט ע ל צ ע : צוליב וואָס, מאַרקוס איז דאָך דאָרט אונטן באַ אים.

י ע ט כ ע נ : ס'איז אַבער אַ גרויסער אונטערשייד: צי דו צי דער אַנקל איז באַ אים, דו וועסט אים גיכער קאַנען אַפּהאַלטן, ווי דער אַנקל. גיי דאָך, ליבע מאַמא, רעדט אים אַינ, ער זאָל כאַטש אַ פאַר טען וואַרטן, עפּשער וועל איך זיך פאַר דער צייט אַ דאָס געפּינגען. (בעסנדיק) גיי דאָך!

ט ע ל צ ע : איך וועל דיר דאָס אַויך צוליב טון, כאַטש איך ווייס, אַז אים העלסט ניט קיין אַינערען (אַס).

אַכטע סצענע

י ע ט כ ע נ אַליין

י ע ט כ ע נ : ענדלעך בין איך גאָט צו דאַנקען ווידער אַליין. (פאַרשליסט די טיר) איצט קאָן ער מיך דאָך ווייניקסטנס ניט אַיבעראַשן און איך קאָן רויקן באַטראַכטן, וואָס כ'זאָל פאַרנעמען! (שפּאַנט פאַרטראַכט היט און צוויקן אַיבערן ציטער און גלייבט שטיין באַ די צערייטע ביכער און נאָט) ווי אלץ איז דאָך אַנגעוואַרפּן! אלץ האָט ער צו שאַנד גע-מאַכט, איז דאָס אַ באַהאַנדלונג פונעם פאַטער? דאַרפּ דען אַ פאַטער אלץ טון, וואָס

דריטער אַקט

ערשטע סצענע

צען אַויבער אַהונט. וויינישטוב.

ר' כאַנאַך זיצט באַם טיש מיט בירע הענט אונטערגעשפּאַרט דעם קאַפּ. ער לערנט. אַפּט הערן זיך ווידער טיפע זינגען. ט ע ל צ ע זיצט אַינ אַ ווינקל, וויינט און כליפעט. פּאַווע.

ר' כאַנאַך: וויינ. מיר גייט אַן אַ טולן קאַפּ. וואָס העלסט דאָס גאַנצע וויינען? עמעס, ס'איז אַ גרויסער אומגליק געשען, אַבער דערום זינגען מיר דאָך ידן. מיר דענקען, אַז וואָס גאָט טוט, איז צו גוטן. ס'האָט געקאָנט נאָך ערגער זיין. ט ע ל צ ע : וואָס זינגען עס פאַר אַ רייך? וואָס הייסט עס ערגער, וואָס קאָן נאָך ערגער זיין?

ר' כאַנאַך: פּונדאָנען ווייס איך, וואָס קאָן ערגער זיין? ס'איז שוין גענוג אַז ס'קאָן ערגער זיין. און דער יד טאָר זיך קיינמאַל ניט פאַרלידן. ס'איז אומעטום פאַראַן אַ גאַמוז לעטיווען—דאָס איז אַויך צום גוטן.

ט ע ל צ ע : זאָל זיך שוין גאָט אַינ זיבעטן הימל דערבאַרעמען. אַ שיינער גאַמוזע לעטיווע! דאָס אומגליקלעך קינד, נעבעך! וווּ איז זי איצט? זי זאָל כאַטש ניט האָבן זיך עפעס אַפּגעטאַן? דו אומגליקלעך קינד! (וויינט) אַבער אַווי גייט עס. אלץ דו, אלץ דיין מעשונאַס, דו וועסט מיך אַינ קיינער פאַרטרייבן. דו וועסט זיך אַליין אַינ קיינער פאַרטרייבן אַיבער דיין מעשונאַס! גאָט זאָל זיך נאָר דערבאַרעמען. (וויינט.) ר' כאַנאַך: איך בעט דייך, לאָז מיך צורוף, ברענג מיך ניט אַרויס פונעם די קי-לימ. (וויינט) וואָס זאָל איך טון? גאָט האָט אַווי געוואָלט! מיסטאַמע ווייס ער בעסער, וואָס ער האָט צו טון! און וואָס הייסט? איך זאָל שטום זיין, עפעס טוירע האָבן פאַר מיין קינד? אַ נייע זאַך גאָר! ס'זאָל מיר גאָר אַינגעפאַלן, אַז זי וועט אַנטלויפן? ווער האָט געקאָנט טראַכטן, אַז זי וועט אַנטלויפן? געוויס, ווען איך וואָלט איר גע-וואָלט געבן עפעס אַ שלימעוואַלניק, אַ פאַשעטן באַכער, וואָלט זי געהאַט רעכט. אַבער אַווי, וואָס דאַרף זי נאָך האָבן? אַבער איך ווייס פּונדאָנען דאָס אלץ שטאַמט. איך ווייס אונדזערע צאָרעס! דו און דיין ברודער האָבן דאָס מיידל אַיבערגעפירט!

ט ע ל צ ע (שפּיינגט אַפּ טונגע בענקל): דו וועסט נאָך אַווי וויינט ברענגען, אַז איך וועל אַויך אַנטלויפן. גענוג מע ליידיט פונעם גווייערעס, מוז מען...

צווייטע סצענע

די פּרעזענטאָר און שיינדל מיט אַ סעלער זופּ

שיינדל: עפּשער וועט איר עסן אַביסל זופּ, ס'איז שוין אַווי שפעט און איר האָט נאָך הינטן גאַרנישט געגעסן.

ט ע ל צ ע : ניין, איך קאָן ניט. שטעלט אַוועק, איך וועל ניט עסן. כ'האָב קיין שום אַפּעטיט ניט. (וויינט.)

28

שיינדל: וואס העלמט אייך אבער דאָס היינענע? איר וועט נאָך קראַנק ווערן.
ער וועט זען, ס'וועט שוין אלץ זיין גוט. הער מאַרקוס האָט שוין צוגעזאָגט, אז
ער וועט זיך באַמיענע און וועט זי אומקערן.
ס'על זע: יאָ, ווער ווייסט וווּ זי איז? זי האָט זיך, כאַס וועכאַלידע, עפעס אַנד-
ערשטענע.
שיינדל: איר דאַרמט זיך ניט אויך נעמען צום האַרצן. זי וועט זיך גאַרנישט
אַנטוון. מאַמוזעל יעטכענע האָט זיך צו זייער זיב.

ר' כאַנאַך: האָט איר דען ניט געקאָנט באַמערקן, אז זי וויל אַנטלויפן? זי
שטעכט, אז איר זאָלט ניט זען ווער גייט צו איר אַריין, און ווער ס'גייט אַרויס?
שיינדל: איך זאָל עס וויסן? פּונדאָנענע? איז דען נאָר איינער צו איר גע-
ווענען? א גאַנצע טאָג איז דאָך געווען א געלויבטע דאָ איז דער שייגעצ געקומען,
אַ דער צווייטער. מע האָט מיך קיין מינוט ניט געלאָזט רוקן איך קיב בלייבן. ס'איז
נאָך א כידעש, וואָס דאָס עסטן איז נישט פּאָרבערענע געוואָרן. און וואָלט איך עפעס
זאָגן געטאָן, וואָלט זיך עס אָנגעהויבן א טייער. (ס'הערט קלאַפּן) מיר דוכט, מע קלאַפּט,
זיך ווער אַרונטערגיין עפענענע. (אַס).

דריטע סצענע

ר' כאַנאַך, ס'על זע, דערנאָך מאַרקוס

ר' כאַנאַך: האָסט עס געהערט? זעטו, וואָס די מויד, זאָגט? א גאַנצע טאָג
איז באַ איר געווען אַן אָנגעלויבטע טונ שקאַצים, און דאָ האָט מען אלץ טונ מיר אויס-
באַהאַלטן. אוי, וואָס פאַר אַ כאַרעפּ ס'איז! וואָס מע דאַרמט אלץ אויסשטיין! וואָס
הייסט, מיין טאָכטער זאָל מיט שקאַצים האָבן צו טונ? אוי-וויי, אוי-ווי! (מאַרקוס
קומט אָן).

ס'על זע (לויפט אים אַנטקעגן): נו, ליבער מאַרקוס, וואָס הערט זיך? האָסט נאָך
קיין גאַריכטע פּונ איר געקריגט?
מאַרקוס: ביז איצט האָב איך נאָך קיין שום גאַריכטע ניט געקאָנט קריגן.
איך האָב אָבער אינגיכט שוין וויסן.

ס'על זע: ביסטו געווען באַם הערן פּאָגן שנאַפּס? האָסטו זיך דערוואַסט? עפעס
ווייסט ער עפעס דערפּונ?
מאַרקוס: געוויס ביז איך געווען. כ'האָב הינטאַרומ אויסגעפּרעגט זינע הויז-
לייט און זיך דערוואַסט, אז ער איז יענעם אָונטע מיט אַ פּרוי איז אַ פּאַראַכטער
קאַרעטע אַרויסגעפּאַרן. ווויינט, וויינט זי אליין ניט.

ס'על זע: דאָס איז שוין א גוטער סימען.
מאַרקוס: ווי כ'האָב נאָר באַקומען די דאָזיקע גאַריכטע, ביז איך באַלד אוועק
צו אייניקע מינע פּרינט. כ'האָב זי דערציילט וועגן מיין פּאַרדאָט און האָב זי
געפּעט, זי זאָלן מיר מיטהעלען באַ אַזא געוואַנטער אפּערע, און ווילן איינער פּונ
די מינע באַקאַנטע איז א בלוטיקער פּלינט פּונ הער פּאָגן שנאַפּס, האָט איך אינגיכט
האָבן אַן אויספירלעכע גאַריכטע, ווילן יענער וועט געוויס אלע געווענעקומען אַנד-
ערשטענע די זאך קלאָר מאַכן, קעדיי דער אויסוואַרטן זאָל באַקומען די געהעריקע שטראַפּ.

ס'על זע: זאָל דיר גאָט באַזאָלן, ליבער מאַרקוס. איך קאָן דיר ניט גענוג באַ-
דאַנקען. מיין דאַנק איז צו שוואַך. (וויינט).
מאַרקוס: וואָס איז דאָ צו דאַנקען? פליכט רעכנט ניט אויס אַם דאַנק, דאָס
וואָס כ'האָב געטאָן, האָב איך באַדאַרמט טונ אלס ברודער, אלס מענטש.
ר' כאַנאַך: אָבער וואָס העלמט עס, באַוווּניווייניג האַראַפּים? זי האָט דאָך מיט
א גוי געהאַט צו טונ, די סמייע, די אַומווירדיקע! זי וועט מיר נאָך דאָס גאַנצע
הויז מעטאַמע זיין.

מאַרקוס: דערפּונ קאָן איצט קיין רייד ניט זיין... מיר מוונ איצט נאָר
טראַכטן, וויאָווי רייסט מען זי אַרויס פּונ די נעגל פּונ דעם פּאַרטייער. דאָס, וואָס
איז געשען, קאָן מען שוין ניט ענדערן. און דאָס ווייטערדיקע וועלן מיר שוין זען.
ר' כאַנאַך: פּאַרוואָס? איר מיינט עפעס, או זי וועט זיך אומקערן, וועלן איך
איר אלץ גלייכ מויכל זיין? מיין קאַפּאַרע זאָל דער הונט ווערן! זאָל מיר גאָט
מויכל זיין מינע כאַטאַמ, כ'האָב זי שיר ניט פּאַרשאַלטן. נאָר דאָ האָט זי אַ טאַעס.
איצט מוז זי ערשט אַם צולאָכעס נעמען ר' יאַסעפּען. אפּילע וועגן זי זאָל זיך
שטעלן אַסן קאַפּ.

מאַרקוס: אז איר קאָנט נאָר געלאַסן ניט רעדן! אלע אייערע דראָונגען און
זידערענע זינען נאָך דערווייל אומזיסט, וואָרעם זי איז נאָך דערווייל ניטאָ דאָ;
און זאָל גאָט געבן, אז מיר זאָלן זי שוין ווידער דאָ איז הויז האָבן, ראַט איך אייך,
ווי א פּרינט, מיט איר אפּיסל רויקער צו רעדן. אז מיט שטרענגע קאָנט איר גאָר-
נישט אויספירן, דערפּונ האָט איר, ליינער, געהאַט גענוג באַוווּניג, פּליכט וועט איר
מיט גוטן עפעס מער דערגרייכן! איך זאָגן אייך אַומהערציק, וועגן איך זאָל זיין איי-
ער טאָכטער, וואָלט איך אויך פאַר דעם ר' יאַסעפּען האָט געהייראַטעט, ווי איר
זאָלט זיך ניט אַינשפּאַרן.

ר' כאַנאַך: דאָ וויינט זיך אַרויס דאָס, וואָס כ'האָב שטענדיק געטיינעט: אלץ
האָט זי נאָר פּונ אייך געלערנט. אָבער זאָל אויך... (שיינדל קומט אַריין מיט אַ ברייט, זי
גייט עס איבער מאַרקוס און גייט באלד אוועק).

מאַרקוס: זינט יעדנמאַלס איצט אפּיסל שטילער. פּליכט זאָגט אָט דאָס ברייוו
עפעס ניש! (ליינט) מיט טייער פּרייד אייך זיך אייך מעלדן, אז כ'האָב
ענדלעך געפּונען די שפּורן. דער וואָלט איז אַנטלאָפּן, אָבער דאָס שטעלע איז נאָך
גאַנצע, ניט גערייט. קומט גלייכ צו מיר. איך וואַרט אַם אייך איז מיין שטוב, אויב
איר ווילט, קאָנט איר נאָך היינטיקע נאַכט רעדן מיט אייער שוועסטערס טאָכטער,
אויספירלעך וועלן איך אייך דערציילן, וועגן מיר וועלן זיך זען. — כ'קאָן ניט פּאַרלירן
קיין צייט, כ'מוז גלייכ אהיין גיין, און ווי כ'וועל זיך זען מיט יעטכענע, וועלן איך
באלד צוריקומען. (אַס).

ס'על זע: געלויבט איז גאָט, א דאַנק דיר, גאָט! אבי זי איז נאָר דאָ. א שטיין
איז מיר אַרפּאָ פּונ האַרצן. איך וועל הייסן מיר ברענגען אפּיסל זום, ווילסט אויך
אפּיסל?

ר' כאַנאַך: פּונ מינעטוועגן. אָדער ווייסטו וואָס, דאָס מען טאַקע גרייטן דעם
טיש, ווי עס באַדאַרמט צו זיין. כ'האָב היינט קיין מיטיק ניט געגעסן. קום, שיינדל
וועט גרייטן צום טיש. (גייט אָן).

זעקסטע סצענע

לעמגינ און מאַרקוס

לעמגינ (באַם אַריינגיין): יאָ, יאָ, מיין הער, אויך הייס איך, איך וווינ שוין דאָ
מער פּונ פינף יאָר, עס באַווכט מיך אימער לייטישע מענטשן. איך ווייס, וויאָווי באַ-
גיין זיך מיט לייט...
מאַרקוס: האָט איר באַ זיך א מיידל?

לעמגינ: יאָ, יאָ, זייער א שיינ מיידל. זי איז ערשט היינט צו מיר אָנגעקומען.
נאָך א פּרישגעבאַקענע. זי ברעקלט זיך אפּיסל, אָבער ס'וועט שוין גיין. זי וועט
אייך באלד אפּנעמען. זי איז אַריין איז צווייטן צימער, זי דאַרמט דאָרט עפעס. וועט
איר דערווייל עפעס באַשטעלן? פּונש, שאַקאַלאַד, וויינ? איר קאָנט אלץ קריגן.
מאַרקוס: פּונש.

לעמגינ: גוט, ס'וועט גלייכ פּאַרטיק זיין. אייך גלאָז, צי צוויי.
מאַרקוס: וויפּל איר וועט געבן. (פאַר זיך) איך זאָל כאַטש באַלד קאָנען מיט
איר רעדן.

לעמגינ: איך וועל אייך גלייכ ברענגען. ס'וועט אייך ניט אויסקומען לאַנג
וואַרטן. ווי געזאָגט, וועט די פּריילן גלייכ אַרויסקומען. (אַס).

זיבעטע סצענע

מאַרקוס, דערנאָך יעטכענע, דערנאָך לעמגינ

מאַרקוס (שפּאַנט היט און צוריק): איך אָט דעם שענדלעכע הויז, אינעם נעסט
פּונ אַרגיעס און אויסגעלאַטקייט, איך אָט דעם הויז געמינט זיך מיין שוועסטערס
טאָכטער! און דאָ, וווּ די אומשולד ווערט באַגראָבן, געפינט זי זיך, פּליכט שוין
אלייב א געליטענע? אָ, דאָס זינען דינע פּרוכטן, בלינדער רעליגיעזער פּאַנאַטיזם!
אומפּעראַכטענדיק ווי דער טויט, קאָנט זיך ניט אָנזעטן, ווי די גרוב, און וואַלדערסט
אַן אָפּפּערס אַם אָפּפּערס און איך דיין דולקייט, קעדיי גאָט צו לויבן, טרעסטו זינע
שענסטע ווערק מיט די פּיס. אָבער איז זי דען אינגאַנצן אומשולדיק? האָט זי דען
געמוסט, קעדיי אויסמיידן אייך עקלאַפּטע זאך, זיך וואַרפּן איך דעם אלערערסטן
עקל? האָבן איר דען ניט אויסגעטראָגן קיין וועג צום אומגליק דער לייכטזינ, די אומ-
באַטראַכטקייט און אנדערע מאַדע-פּעלערן פּונ אונדזער איצטיקער יונגע? און דאָך,
אויב עס גוט באַטראַכטן, פּאַלט אויך דאָ די שולד אַם די עלטערן! פּאַראַכלעסיקט
ניט די דערצינונג פּונ אייערע קינדער! זאָרגט מער פּאַר דער גייטטיקער ווי פּאַר דער
קערפּערלעכער בילדונג! לערנט זיי באַצייטנס צו שאַצן דאָס איידעלע און דאָס
גוטע, וועט איר פּאַרשפּאַרן זיך קלאָנג אַם דעם לייכטזינ פּונ אייערע קינדער! — דאָך, איך
האָב גאָר פּאַרגעסן צוליב וואָס כ'ביי אהער געקומען. די פּרוי האָט מיר געזאָגט, און
זי איז איך צווייטן צימער. וואָס פּאַרלירן איך צייט? (גייט צום צימער און רומט) יעט-
כענע, יעטכענע!
יעטכענע (רייסט זיך אַרויס פּונ צימער און פּאַלט מאַרקוס אַסן האַלדן): אַב, מיין אָנקל,
מיין רעטער!

פערטע סצענע

(ווינונג פּונ לעמגינ)

לעמגינ און יעטכענע (יעטכענע זיגט באַם טיש און וויינט, דעם קאַפּ אַם
בידע הענט אָנגעשפּאַרט. זי איז נאַלעטיק אָנגעטוּן).

לעמגינ: ווען וועסטו שוין אומהערן צו וויינען? דו נאר איינער! וואָס ברעקל-
טו זיך אויך? ביסט דען צו א רויבער-באַנדע אַריינגעפּאַלן? ביסט דאָך באַ ערלעכע
לייט. ס'וועט דיר גאַרנישט זיין, אבי דו וועסט זיך נאָר גוט און לייטיש אפּירן. —
קום אהער, נאַרעלע, אימער לוסטיק און מונטער! אויב דו וועסט זיך אויך קיימער
וונ אזא אויסזען האָבן, איז שווער איך דיר, אז קיין קריסטלעכע זעל וועט זיך צו
ייר ניט וועלן צורירן. נאָ, אָט איז מיין גלאָז וויינ. טרינק, דאָס גיט צו מוט, און
יאָ וועלן מיר אפּיסל וואַלטיירן. (ווייל זי נעמען פּאַרן אָרעס).

יעטכענע: אָ, לאָזט מיך אָפּ! איך האָב ניט קיין לוסט צו וואַלטיירן און ניט צו
לויבען.

לעמגינ: גיט נאָר א קוק אַם אָט דעם נאַר. ווער נעמט זיך עס אויך צום
זאַרצן איבער א געליבטן? דו באַרויק זיך נאָר, וועסט גענוג דאָ געליבטע געפינען.
עס קומען צו מיר פּיינע לייט, קאָנטו זיך אויסקלאָבן, נאָר, ווי געזאָגט, דו מוזט
זיך אנדערש האַלטן, מוזט היפּש פּריינטלעך זיין, וואָרעם דאָ קומען אָפּט יונגעלייט-
זעך, וואָס לאָזן זיך פּיל קאַסטן. האַלט זיך נאָר קלוג, וועסטו שוין נישט
יערפּייגן.

יעטכענע (איבערן קויער): פאַר וועמען נעמט איר מיך אָן? איר ווילט פּונ מיר
זאָר א גאַט-פּרוי מאַכן? אויך נידערערשטיק ביז איך, גאָט צו דאַנקען, נאָך ניט,
וונ וועל עס קיינמאַל ניט ווערן. כ'האָב, גאָט צו דאַנקען, נאָך עלטערן, וואָס וועגן
זיך פאַר מיר אָנעמען.
לעמגינ: כ'האָב שוין געהערט אועלעך לידעלעך! מענטש זיך, געוונטערהייט,
שיינע עלטערן האָבן. אָבער פּאַרוואָס ביסטו פּונ דינע עלטערן אוועק? וואָס האָסטו
זעהאַט צוטוּן מיט אָט דעם פּוסטעפּאַסטיק פּאָגן שנאַפּס? הע, דו שווייגסט! (מע הערט
לאַפּן) עס קומען באַווכער, נו, ווער אפּיסל מונטערער און פּריילעכער. (מע קלאַפּט שטאַר-
ווער) נו, נו, ער קאָן גאַרניט אויסוואַרטן. (אומגעקייטניג) טו זיך איבער, ס'קומען באַ-
ווער, דו הערסט? (אַס).

פינפטע סצענע

יעטכענע א ליינ

יעטכענע: אָ, גאָט, די שטראַפּ איז צו שטרענג! איז דען מיין פּאַרברעכען
ווי גרויס, אז איך זאָל אויך שטאַרק ליינדן? איך געמינ זיך באַ א פּאַרמיטלערן! און
עדער אויסגעלאַטקער מאַנצבאַל קאָן מיך נעמען! אַב! זיי גיינען אָ, העלם מיר, גאָט!
וונ ראַטעווע מיין ערע! (גייט אַריין איך א צווייטן צימער).

לעמגין (קומט אריינ מיט א גלויב פונש): זעסט, נארעלע, האָב איך עס דיר דען פריער ניט געזאָגט? ס'וועט גוט זיין. אבי נאָר א גוטס אָנהייב, ווייטער וועט עס שוין גיין א גאנג. (צו מאַרקוט) זאָל איך אַיך אָנגיין?
מאַרקוט: לאָזט אונדז איצט אליין. מיר וועלן זיך שוין אליין באַדינגען.
לעמגין: ווי איר וועט הייסן. כ'וואָלס אזוי אויך דאָ ניט געבליבן. אַזעלכע זאכן דארטן ניט האָבן קיין צושייער, ניט אויף? (שמייכלט. גייט אַוועק).
מאַרקוט: איצט, מיין ליבע! פריער פאַר אַלע ענטפערט מיר אפּ דער איינציגער פראגע: ווי קומט איר אין אַט דעם ערשטן הויז? איז עס געשען מיט אַייער ווילן אָדער קעגן אַייער ווילן? ענטפערט מיר גאנצ אָפּנהאַרציק, איר קענט דאָך מיך און איר ווייסט, אז איך באַציי אַ מיט געדולד צו מענטשלעכע שוואַכקייטן.
יעטכען (מיט ווייטק): מיט מיין ווילן? גאָט, ווי טיפּ ביט איך אַייערע אויגן שוין געפאלן, אז איר קענט מיר אָס די פראגע שטעלן! (וויינט).
מאַרקוט: ס'טוט מיר זייער באַנק, וואָס כ'האָב אייך באַליידיקט. כ'האָב עס גע- היט ניט געוואָלט. איך האָב די פראגע געשטעלט צוליב אייך אליין, ווילן פון דעם ענטפער הענגט אָפּ איך זאָל אייך ווייטער קאָנען נוצלעך זיין. דערציילט מיר, ווי קומט איר אַהער?

יעטכען: איך בין געוויס צו שוואַך, איך זאָל אייך דאָס אַלץ גענוי דערציילן.
מאַרקוט: איז מאכט עס ווי קורצ איר קאָנט נאָר. דערציילט מיר נאָר ווער האָט אייך אַהער געבראַכט.
יעטכען: דער נידערטערע פּאַסע. נאָכדעם ווי כ'האָב אָנגענומען דעם אומגליקלעכע באַשלוס צו פאַרלאָזן מיין פּאַטערס הויז, בין איך צו אים אַוועק און איך בין פאַרלירן קעגן האָב איך באַ אים געבעטן שוין. איך האָב גערעכנט, אז אָס דער שריט מייער איז באַרעכטיקט, ווילן ער האָט מיך אַווי אָפּט פאַרויכערט אין זיין ניט-געפאַלשטער פּריינטשאַפּט. ער האָט מיך זייער פּריינטלעך אַפּגענומען, ער האָט מיר אַפּט שטייגער פאַרגעלייגט זיין הילף און דורך זיין פאַלשער אָפּפער- גרייטקייט האָט ער באַ מיר אָפּגענומען יעדן שפור פון פאַרדאַכט. איך וועל אייך, — האָט ער מיר געזאָגט מיט דער ערלעכסטער מינע, — דערווייל ברענגען איך א זיכער אָרט צו מייער א פּריינדן, באַ וועלכער איר וועט קאָנען זיין גאנצ זיכער און רוניק ביי איר וועט זיין אויסער יעדער געפאַר, וואָס דראָט אייך איצט פון דער זיט פון אַייער פּאַטער. אַייערע קליידער, — האָט ער ווייטער געזאָגט, — אַייער געלט און אַלץ, וואָס איר האָט באַ אַנטלויפן מיטגענומען, וועל איך עס נעמען באַהאַלטן. הייל באַ מיר וועט עס זיין זיכערער ווי אין אַן אַנדער אָרט. — מיין האַרצ איז געווען צו איבערגעטילט און מיין קאָפּ פּוּסט, איך זאָל אין דעם פאַרשלאָג געפינען עפעס פאַרדעקטיקט. כ'האָב אים אַלץ איבערגעגעבן און אינגאָנצן זינען מיר אַוועקגע- טאָרן. איך דעם הויז האָט ער מיך איבערגעלאָזט. וויינט אויס, און ער האָט מיט דער טרוי פונעם הויז שוין פריער אַלץ אָפּגעמאַכט.
מאַרקוט: און ער? ווי איז ער אַהיגעקומען?
יעטכען: דאָס ווייסט נאָר גאָט אליין! נאָר א פאַר מינוס איז ער געווען מיט מיר, דאַן האָט ער זיך אַנטשוילדיקט, און ער האָט אַ נייטיקן באַווך, וואָס ער מוז אים נאָך העלפּן מאַכן. ער האָט מיר צוגעזאָגט באלד קומען, אָבער... (וויינט).

אַכטע סצענע

די פּריערע און לעמגין

לעמגין: וואָס באַפעלן זי, מיין הער?

מאַרקוט: הערט זיך אייך, מוטערל. מיט מיר האָט זיך געטראַפּן א פאַטאַלע זאַך. כ'האָב איך אַייערע פאַרעסן מיין געלט-באַנץ, און באַ אַייערע ליט מוז מען דאָך גלייך באַצאָלן, ווילן איך דערפאַר אַהיימ לויפּן און ברענגען מיין געלט- באַנץ.

לעמגין (מאַכט אַן אומצוטרירענע מינע).

מאַרקוט: נאָר אזוי ווי איר קענט מיך ניט, ווילן איך אַייער דערווייל מיין גאָל- דענעם זייער לאָזן. איך א האַלבער שאַ אַרומ בין איך ווידער דאָ.

לעמגין (נעמט דעם זייער): ווי איר ווילט.

מאַרקוט: איך וועל פּלייכט נאָך מיטברענגען א גוטן פּריינט און דענעם- מאַל וועלן מיר ערשט רעכטן לוסטיק זיין. איך וועל היינט זיך לאָזן אַביקל קאָסטן.

לעמגין: דאָס וועט מיר זיין זייער אָנגענעם. איר קאָנט אַלץ...

מאַרקוט: הערט אָבער, וואָס איך זאָג אייך. איר זאָלט דערווייל קיינעם צו דער פּריינט ניט לאָזן, ווער עס זאָל ניט זיין. אפּ דעם אָונט געהער די פּריינט מיר אליין. איר הערט? איך וועל דערפאַר באַצאָלן.

לעמגין: איר קאָנט זיין גאנצ רוניק, איך פאַרשטיי א זאַך און ווייט וויאזוי א קונד צו באַהאַנדלען. ווילט איר פּלייכט א גלאָז פונש טרינקען? (נייט אים אָן) פאַרווייט נאָר, ער איז אויסגעצייכנט.

מאַרקוט: ווען כ'וועל צוריקקומען. (גייט אַפּלוידיס אַהעק).

ניינטע סצענע

לעמגין און יעטכען

לעמגין: דאָס איז זייער א ליבער הער, ניט אזוי? פון אזא הער קאָנן מען נאָך עטוואָס אַרויסזען. אָבער ווען דאָס ייִדן-פּאַלק קומט, דאַן רייסט זיך דער טיחול אָפּ פון קייט. די אויסוואַרטן קאָנען דיך שיקן אין די הייזער בעטלען.
יעטכען: קומט דען ייִדן אויך אַהער?

לעמגין: פאַרוואָס זאָלן זיי ניט קומען, נארעלע? זיי זינען דען אַנדערע מענטשן ווי מיר? דאָס מויש-לייג איז צוואַנציק מאָל הייזיקער צו די מיידלעך. אָבער וואָס העלט עס, די פאַרשווינגען באַצאָלן נישט. אָס איז דאָ דאָ א פּוילישער ייִד, קומט ער קימאַט אַלע נאַכט אַהער. בלייבט אַמאָל ביי אַיינס אָדער ביי צוויי, און איז מיר שוין מער ווי פיר און צוואַנציק טאַלער שווידיק.
יעטכען: פאַרוואָס באַקאָנט איר אים אזוימיל?

לעמגין: וואָס זאָל איך מיט דעם מויש'ל טון? איך ווייס, אז ער איז באַ א רייכע ייִדן אין שטוב, כ'האָב זיך גענוי דערווייט, ער איז דאָרט זייער אָנגענומען. דענק איך, אז ער וועט מיט דער צייט באַצאָלן. אָבער דער רויבער לייגט אָפּ פון טאָג אפּ טאָג. קומט ער אָבער היינט אינגאָנצן און ברענגט מיר ניט קיין געלטי וועל איך אים אזוינס געבן, אז זי ווייבער וועלן אים ארויס פון קאָפּ. (מע הערט קלאַנג).

יעטכען: מע קלאַפּט. דאָס גייט געוויס ווידער דער יונגער הער.
לעמגין: אָ, ניינ, דאָס איז צו גיך. ער דאַרף ערשט קומען אין א האַלבע שאַ אַרומ. דאָס איז געוויס דער פּוילישער. ער פּלעג שטענדיק אין דער צייט קומען. אויב אזוי, מעג ער נאָך אַביסל אינדרויסן וואַרטן. זאָל ער זיך אַביסל אָפּקלייבן, ער האָט גענוג היץ.

יעטכען: אויב ס'איז ער, בלייב איך דאָ ניט, איך גיי אין מיין צימער.
לעמגין: דאָס קאָנטו טון. ווייסטו וואָס, דער ייִד קאָנן דאָ בלייבן, און אז דער יונגער הער וועט קומען, פיר איך אים פון פאַרדעצימער דורך אַן אַנדער טיר גלייך צו דיר אין קאַמער. (מע הערט נאָכאַמאָל קלאַנג) אָס א רויבער! איך גיי שוין! אָן. יעטכען גייט אריין אין קאַמער.

צענטע סצענע

לעמגין און ר' יאָסעפּקע

ר' יאָסעפּקע (באַם אַרטינגייג): זאָלט מיר מיין קאַפּאַרע זיין. דו האָסט מיך היינט לאַנג געלאָזט וואַרטן. איך בין אזוי פאַרפּוירן, און די צייטן קלאַפּן. (נייט צו זיך זיט) וואָס איז דאָס? פונש? האָסטו שוין געזעלשאַפּט געהאַט? (טרינקט).
לעמגין: ניט אזא געזעלשאַפּט, ווי דו. זעסטו, דאָ האָט מען געמאַכט פונש, מע האָט זיך געפּרייט, און ס'איז געווען א פאַרגעניגן. אָבער און דו קומסט, קאַרנטס אפּ אַלץ.

עלפטע סצענע

ר' יאָסעפּקע, ר' כאַנאַך, מאַרקוט, לעמגין

ר' כאַנאַך (באַם אַרטינגייג): נון, וווּ איז זי? (דערזעט ר' יאָסעפּקע, ווערט אַנשטויט, זאָגט צו מאַרקוט) ווייסט שוין ר' יאָסעפּקע אויך, אז זי איז דאָ? אָס אַ ביידע גוידערע. מאַרקוט: פּונדאָנען זאָל ער עס וויסן. (דערזעט אויך ר' יאָסעפּקע) וואָס זע איך — א כאַסידי אַינ אַ שאַנדלויז? (גריינט אפּ אים אָן) דו אויסוואַרט! וואָס האָסטו דאָ צו טונ? (ר' יאָסעפּקע טרעט אָפּ דערשטאַקן, זיין גרויס פאַרלעגנהייט נעמט באַ אים אָס דאָס לאַשט און איז דעם צושטאנד געפליסן ער זיך די גאַנצע צייט פון דער סצענע).
לעמגין (שטעלט זיך צווישן מאַרקוט און ר' יאָסעפּקע): מיין הער, לאָזט צורו דעם מענטשן. איך בין הויז וועל איך ניט דערלאָזן קיין ספּעקטאַקלען. ער גיט דאָ אויס

נין געלט פונקט ווי יעדער אנדערער. ער איז א גוטער קונד, ער באזוכט מיך יעדן זונט און...

מ א ר ק ו ס : וואָס זאָגט איר דערום, הער שוואַגער ? קענט איר איצט דעם מאַן, איר וועלכט איר האָט געוואָלט אויסגעבן איינער טאַכטער ? (צו לעמנין) מוטערל, שרעקט זיך ניט, עס וועט דאָ קיין ספּעקטאַקל ניט ווערן. איך וועל דעם מאַן קיין בייז ניט זיין. גייט נאָר און ברענגט די פּריילן אהער. איר ווייסט דאָך שוין. (לעמנין אָס.)
ר' כּאָנאַך : וואָס זאָל איך זאָגן און וואָס קאָן איך זאָגן? איך בין ניווהעל אונטער-טוימעם געוואָרן! — כּיפּיג אויסער זיך. וואָס הייסט ? כּוואָלט גיכער גענדיגט, אז ער הימל איר אַם דריערד געפּאַלן! אוא צוואַק איז מיר איג מיין לעבן... (לעמנין אָס)

מ א ר ק ו ס (שטיי צו ר' כּאָנאַך): דערמאַנט זיך, וואָס איר האָט מיר הייליק צובע-זאָגט. זינט רויק און דערלאָזט ניט ס'וואָלט פּאַרקומען נייַע אַרישקייטן.
ר' כּאָנאַך: קום נאָר אהער, ייִטע! קום! (וי גייט צו פּאַרשטעט און דערשראָקט) קום זיך וועל דיר א כּידעש ווייזן, אז דו וועסט אויג און אויערן עפענען. (נעמט זי באַר האַנט און ווייזט אַס ר' יאַסעמקע) קענסטו אָס דעמדאָזיקן, זאָג, דו קענסט אימ? יעט כּעב: פּאַפּא, ליבער פּאַפּא, אומ גאַטעס ווילן! אלץ, נאָר ניט...
מ א ר ק ו ס: זינט גאַנצ רויק, ליבע! איר דאַרפט איצט פּאַר דעם מענטשן זיך ער ניט שרעקן. ער איז איצט דעמאַסקירט, דער שווינדלער!
ר' כּאָנאַך: הערט איר, שוואַגער, זאָגט דער גויעטע, זי זאָל דעם צוואַק היינט אַס אוועקלאָזן. איך וועל איר פּאַר דער טירכע שוין באַצאָלן, און מאָרגן מיר צע-עם וועל איך אים שוין ווייזן, וואָס איך קאָן.

מ א ר ק ו ס: הערט, מוטערל, דאָ האָט איר דערפּאַר, וואָס כּי האָב געטרונקען, יט איר געלט) דעם מענטשן אָבער לאָזט ניט ארויס פּונ שטוב, איך וועל אים מאָרגן זיין צובעמען פּונ אַיך, איך וועל אַיך שוין פּאַר איינער מי באַצאָלן, וויל אָס דער ווינדלער האָט מיין שוואַגער גענדלעך אָפּגענאַרט.
לעמנין: עס וועט שוין זיין גוט, ער וועט שוין באַ מיר ניט אנטלויפן. ער זיך מיר נאָך אויסל געלט שולדיק, און ווער וועט מיר באַצאָלן? ער זאָגט מיר טענדיק, אז ער געפינט זיך באַ א ריכטן מאַן פּונ אייערע און ער קאָן באַ אים זענען געלט הימל ער וויד. אָבער ווי כּי האָב דאָ געהערט, איז שוין אויס מיטן ריכטן אַן, ניט אויז?

מ א ר ק ו ס: געוויס. אָס שטייט פּאַר אַיך דער מאַן, אינ וועמעס הויז ער איז געווען. לעמנין (צו ר' יאַסעמקע): דער טייל זאָל דיך פּאַקן! דו נידערטרעכטיקער, וווּ ער איך איצט באַקומען מיין געלט? אָבער וואַרט, וועסט ניט אָפּנעמען דאָס (ווייזט די טייג) ביז דו וועסט נישט באַצאָלן.

ר' כּאָנאַך: וואָס האָט זי דאָס? ספּילן? ווי קומט עס צו איר? לעמנין: ע, דער שווינדלער האָט עס נאָרוואָס פּאַרזעצט באַ מיר. ער האָט זאָגט, דאָס זינען זינען צען געבאָטן. אָבער ווער ווייסט צי ס'איז ריכטיק. ער קאָן זיך דאָ אויך אָפּנאַרן.

ר' כּאָנאַך: איר הערט, שוואַגער, זינען טפּילן האָט ער אַלס אַ מאַשקע געגעבן! עס דער פּויער ייִטע! נו, דאָס מוז איך זאָגן, אוינס וואָלט זיך מיר איג מיין

לעבן ניט געכאַלעמט. אַי, אַי, אוא מעשומעד, אוא קויפער. איצט ווייט איך שוין, וואָס ער האָט מיט דער מויד פּירגעהאַט, ערשט איצט פּאַרשטיי איך עס! נא, פּונ איצט אָן וועל איך, בעלי נייִדער, שוין מער ניט גלויבן אַזעלכע מענטשן. זיי זינען ווי סער שווינדלער! דאָ זינען מיר שוין די נייִמאָדישע טויזנט מאָל ליבער, די ווייזן-לעכאַלאַפּאַכעס וואָס זיי טוען, יענע אָבער טוען אַלץ בעסאָר און נאַרן גאָס אַר-מענטשן!

מ א ר ק ו ס: מיר פּאַרפּלידערן דאָ די צייט, און מיין שוועסטער וואַרט מיט וויי-טעק אַם אונדו.

ר' כּאָנאַך: איר זינט גערעכט, מיר וועלן אויך גיין. (צו יעטכע) אויב לו וועסט זיך מיקאַן און לעהאַבע גוט אופירן, זאָג איך דיר צו דיר אַלץ מויכל זיין, און זאָל אַלץ לוי ייִזאָכער וועלוי ייִפּאַקען, ניט דערמאַנט ווערן. (צו מאַרקוס) און אויך אַינער טירכע דאַרם ניט בעכינעם געטאָן ווערן. איך האָב מיך בעעמעס איך אַיך טויע גער-ווען, איצט האָב איך אַיך דערקענט. רויח באַנימ — ס'רָאָוו קינדער גייען נאָך דער מוטערס ברידער, זאָגן אונדזערע כאַכאַמיס, אויב אזוי, מעג זי בעעמעס נאָכגיין דעם ברודער פּונ איר מוטער. (שפּייכלט) פּאַרשטייט איר מיך? (גייט אָס מיט יעטכע.)

מ א ר ק ו ס: זאָרגט ניט, מוטערל, איך וועל האַלטן וואַרט, איר וועט געוויס מיט מיר צופּרידן זיין. זעט נאָר בלויז, אז אָטאָ דער זאָל ניט אנטלויפן! (אָס.)
לעמנין: ווי ער שטייט דאָ, דער אויסוואַרט, ווי צובעקלעפט! הא! הא! זעט-טו, ייִדל, אזוי גייט עס צו מיט אַלע שווינדלער. אָבער דו מיינסט, ווייזט אויס, אַז איך וועל דיך די נאַכט האַלטן איג מיין שטוב. גיין, דערמאן וועט גאַרניט ווערן. איך האָלצ-שטאַל מוזטו היינט באַנאַכט שלאַמ. דאָרט איז היפש קאַלט, און דו ביסט צו היציק. מאַרש, מאַרש, ארויס מיט דיר!

(וי שלעפט אים ארויס צו דער טיר)

ס אָס